

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Diplomová práce

JOSEF AMBROŽ GABRIEL

(Zakladatel české regionální historiografie na Sušicku)

Jitka Matyášová

(ČJ -D)

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Bohdan Zilynskyj

2006

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury, pramenů a informací, na než odkazuji.

Jitka Matyášová

V Praze dne 10. dubna 2006

OBSAH

Úvod	1
Cíl práce	2
Archivní prameny	3
Literatura	4
Členění práce	5
1. Zrání osobnosti J. A. Želivského	6
1.1 Dětský a mládí J. A. Želivského	6
1.2 Šumavský a Želivský	7
1.2.1 Nová vesnice	7
1.2.2 Josef a jeho rodina	8
1.2.3 Josef a jeho vzdělávání	9
1.2.4 Dostupnost vojenských práv v 18. století	10
1.3 Josef Amos a jeho rodina	11
1.3.1 Mládí Josefa a J. V. Fiedla	11
1.3.2 Mládí Josefa a Josefa Amose	12
1.3.3 Rodina a vzdělávání Josefa Amose	13
1.3.4 Mládí Josefa Amose v Sušici	14
2. Počátky žánru v sušickém prostředí	15
2.1 Gábriel a jeho rodina	15
2.1.1 Gábriel a jeho rodina	15
2.2 Gábriel a jeho rodina	16
2.2.1 Gábriel a jeho rodina	16
2.2.2 Luteránské prostředí	17
2.2.2.1 Hrad Rabí	17
2.2.2.2 Něco o rytířské kultuře	18

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří byli při přípravě této práce nápomocni. Především děkuji vedoucímu této práce PhDr. Bohdanu Zilynskému za jeho odborné vedení, konzultace, rady a podnětné připomínky. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům Muzea Šumavy v Sušici, za všechny jmenuji ředitelku muzea mgr. Zdeňku Řezníčkovou. Můj dík patří i pracovníkům LA PNP a SOKA Klatovy, kteří mi ochotně vycházeli vstříc, a v neposlední řadě děkuji též předsedovi spolku Pražský Sušičan, doc. Ing. Zdeňku Papešovi.

OBSAH

Úvod	8
Cíl práce	8
Archivní prameny	9
Literatura	10
Členění práce	14
1. Zrání osobnosti J. A. Gabriela	17
1.1 Dětství a mládí J. A. Gabriela na Šumavě (1820-1837)	17
1.2 Šumavský rodák v Praze (1837-1848)	21
1.2.1 Nová seznámení	21
1.2.2 Josef A. Gabriel a J. K. Tyl	23
1.2.3 Josef Ambrož vydavatelem	24
1.2.4 Doktor veškerých práv v roce 1848	27
1.3 Josef Ambrož zakládá rodinu (1850)	29
1.3.1 Marie Podlipská a J. V. Frič	29
1.3.2 Nevěsta Marie a Josef Ambrož	30
1.3.3 Rodinné vztahy	32
1.3.4 Rodina Gabrielova v Sušici (1850-1856)	33
2. Počátky historiografického bádání J. A. Gabriela	34
2.1 Gabrielova časopisecká publikační činnost v 50. letech 19. století	34
2.1.1 Tzv. Soupis prací z Pozůstalosti J. A. Gabriela	36
2.2 Gabriel a Lumír	38
2.2.1 Lumír (1856)	39
2.2.2 Lumír (1859)	41
2.2.2.1 Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J. A. Gabriela	41
2.2.2.2 Něco o rytířské rodině Kabátů z Vyškovic a Píseň o svatý pokoj	44
2.3 Gabriel a Poutník od Otavy	46
2.3.1 Oprava datace článků v Poutníkovi od Otavy	47
2.3.2 Poutník od Otavy (1858)	49
2.3.2.1 Otava	49
2.3.2.2 Historický denník	51
2.3.2.3 Přehled minerálních vod a lázní kraje Píseckého	52
2.3.2.4 La Pivardière (Podivný hrdelní příběh ve Francouzsku v 17. století)	53
2.3.2.5 O Krušci	53
2.3.2.6 Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého	54
2.3.2.7 Přehled měst a městeček kraje Píseckého	55
2.3.2.8 Topografická morálka aneb provolání bytů po kraji Píseckém*)	55
2.3.2.9 Výlet na Ruzl do Bavor. Cestopisný nástin	56
2.3.2.10 Něco o hospodářství	57
2.3.2.11 Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J. A. Gabriela	57
2.3.2.12 Kostelní podání čili fary a kaplanstva (v předhusitské době kraje Píseckého)	58
2.3.2.13 Strakaté statisticko-topograficko-historické, dílem i veselé rozjímání o královském městě Sušici*)	58
2.3.3 Poutník od Otavy (1859)	59
2.3.3.1 Velký požár v kr. městě Sušici r. 1707	59
2.3.3.2 Vikariáty a fary kraje Píseckého v době nynější	60

2.3.3.3	Hospodář jak by měl býti a Krátké naučení mladému hospodáři	60
2.3.3.4	C.k. Vlastenská hospodářská společnost nauk v Praze	61
2.3.3.5	Hrad Rabí od dr. J. A. Gabriela, v Praze 1859	61
2.3.3.6	Svatobor od J. Sušického	62
2.3.3.7	Knihy památné	62
2.3.3.8	Stručný dějepis královského města Sušice	64
2.3.3.9	Kostel na Zdouni u Sušice	66
2.3.3.10	Úvahy o odebrání Slovníku naučného	67
2.3.3.11	Josef Ambrož Gabriel, autor hesel v Riegrově slovníku	68
2.3.3.12	Josef Ambrož Gabriel, překladatel z francouzštiny	70
3.	Příprava na velkou knihu o Sušici	72
3.1	Hrad Kašperk (1857)	73
3.2	Slavnost k 500. výročí vystavění hradu Kašperku (1861)	77
3.3	Strakaté topograficko-historické dílem i veselé rozjímání o král. městě Sušici (1858)	78
3.4	Hrad Rabí (1859)	79
3.5	Člověk a barvy v novém sále Salonu v Sušici (1859)	79
3.6	Starý kmostr aneb České křtiny (1860)	80
3.7	Počátek a postup spolku lidumilného r. 1814 v královském městě Sušici založeného (1861)	81
3.8	Naučení mladému hospodáři (1862)	83
4.	Gabriel jako veřejný činitel po roce 1861	84
4.1	Gabriel purkmistrem královského města Sušice a poslancem zemského sněmu (1861)	85
4.2	Der königliche Wald Hwozd (1864)	86
4.3	Gabriel okresním starostou (1865-1871) a poslancem zemského sněmu (1867-1869)	87
4.4	Gabriel a spolková činnost	90
4.5	Kronika města Sušice	92
4.6	Gabriel a Šumavan	96
5.	Velká kniha o Sušici	99
5.1	Prameny a literatura k velké knize o Sušici	99
5.2	Královské město Sušice a jeho okolí (1868)	102
5.2.1	Dějepisný přehled	104
5.2.2	Místopis města Sušice	106
5.2.3	Popis všech v okrese Sušickém ležících míst	106
5.2.4	Význam monografie	107
5.3	Vodolenka (1872)	108
6.	Poslední desetiletí života J. A. Gabriela (1870-1880)	112
6.1	Ohlasy na život a dílo Josefa Ambrože Gabriela	115
7.	Závěr	119
8.	Prameny	121
8.1	Archivní prameny	121
8.2	Časopisy a sborníky	121
9.	Literatura	122
9.1	Knižní tituly	122
9.2	Nevydané tituly	123
9.3	Novinové články a sborníky	123
10.	Dílo Josefa Ambrože Gabriela	125
10.1	Knižní tituly	125

10.2	Novinové články-----	126
10.3	Nevydané-----	128
11.	Přílohy-----	129
11.1	Seznam příloh-----	130

III PRÁCE

Sumava a okolní území bylo v minulosti velmi rozvolněným krajem. Před mnoha lety, když jsem se hradeč Kuberka, Strávilu jsem tam v letech 1948-1950 jako brigádník v době, kdy se hodně intenzivně etno regionu. Když jsem v době vybrat lety mládežnický týkat dělníků a studentů. Původně jsem PhDr. Bohuslavem Pospíškem vyučoval v ústřední regionální historické na Šulcku. Tam se ukázalo, že jsem hodně četl a byl jsem více o něm došel k tomu, že bych měl obnovit nové přehledy o jeho životě a práce. Vzpomínám se podrobněji právě tohoto období. Zaměřila jsem se především na jeho mládí a nemohla vynechat.

Cílem této historické práce (Zakladatel české regionální historie) vytvoření konkrétního přehledu Čadce postupy jako badatelská práce a také měly být uspořádány od drobných článků pro regionální časopis regionu (Historický dějepis kraje Píseckého a dějepis královského města Jindřicha a území kolem Vlachovy) a práce byly předloženy (Sutice a jeho okolí, které vznikalo v letech 1950-1955). Moje práce se také věnovala Čadce a její činnosti na konci 50. let 20. století a podrobněji rozvíjela.

Úvod

CÍL PRÁCE

Šumava a konkrétně Sušicko s hradem Kašperkem si mě natrvalo získalo už před mnoha lety, když jsem na hradě Kašperku začala pracovat jako průvodkyně. Strávila jsem tam s přáteli nejedno léto i zimu, ať už jako průvodkyně nebo brigádník v době, kdy se hrad intenzívně rekonstruoval, a zajímala se o historii regionu. Když jsem si měla vybrat téma diplomové práce, bylo jasné, že se musí týkat dějin této oblasti. Původně jsme s vedoucím diplomové práce PhDr. Bohdanem Zilynským uvažovali o zpracování tématu širšího, a to České regionální historiografie na Sušicku. Jak ale práce na tomto tématu postupovala, ukázalo se, že Josef Ambrož Gabriel byl osobností vskutku zakladatelskou, přesto však o něm dodnes kromě několika menších prací neexistuje monografie, která by shrnovala nové poznatky o jeho životě a díle. Proto jsem se nakonec rozhodla věnovat se podrobněji právě tomuto prvním významnému historiografovi Sušicka. Zaměřila jsem se především na jeho dílo, i když jeho strhující životní osud jsem nemohla vynechat.

Cílem této diplomové práce, kterou jsem nazvala *Josef Ambrož Gabriel (Zakladatel české regionální historiografie na Sušicku)*, bylo tedy především vytvoření komentovaného přehledu Gabrielova díla. Pokusila jsem se postihnout postupy jeho badatelské práce a také zachytit, jakým způsobem se vyvíjely jeho texty od drobných článků pro regionální časopisy, jež měly jenom naznačit historii regionu (*Historický denník kraje Píseckého*), k rozsáhlejší článkům (*Stručný dějepis královského města Sušice*) a dílu *Kronika královského města Sušice*. Všechny tyto práce byly předzvěstí Gabrielova životního díla *Královské město Sušice a jeho okolí*, které vznikalo postupně v průběhu bezmála dvaceti let a vyšlo v roce 1868. Moje práce si také kladla za cíl zpřehlednit a upřesnit Gabrielovu časopiseckou činnost na konci 50. let 19. století, kterou se doposud žádný autor podrobněji nezabýval.

ARCHIVNÍ PRAMENY

Při psaní diplomové práce *Josef Ambrož Gabriel (Zakladatel české regionální historiografie na Sušicku)* jsem se postupně setkala s několika problémy. Jedním z úskalí mého bádání byla dočasná nedostupnost některých archivních materiálů. V době krátce po zadání diplomové práce mi bylo pracovníky LA PNP řečeno, že jediné dostupné archiválie související s osobností J. A. Gabriela se nacházejí v rozsahu čtyř kartonů v Literárním archivu Památníku národního písemnictví na Strahově (detašované pracoviště Staré Hrady). Jedná se o fond J. A. Gabriel, zahrnující archiválie jednak z osobní pozůstalosti J. A. Gabriela, jednak z pozůstalosti Gabrielovy ženy Marie a tří dcer (Marie, Anny a Věnceslavy) z období 1837 – 1941.

Další částí pozůstalosti Josefa Ambrože Gabriela disponuje ještě Státní okresní archiv v Klatovech. Tyto archiválie (4 kartony) však nejsou zpracovány, proto jsem k nim neměla v první fázi bádání přístup. V pozdější fázi práce se mi naskytlá příležitost pozůstalost projít, a to především kvůli ochotě tamějších archivních pracovníků, kteří mi nezpracovanou pozůstalost poskytli k nahlédnutí. Díky tomu jsem také mohla podstatně rozšířit přílohovou část své diplomové práce.

V Muzeu Šumavy v Sušici se mi podařilo vypátrat ještě další část Gabrielovy pozůstalosti – jedná se o dvě složky označené signaturami P49 a D28. Muzejní pracovníci se domnívali, že i tyto materiály byly předány do SOKA v Klatovech. Nakonec se ukázalo, že obě složky patří do depozitáře muzea a já jsem mohla s částí složky P 49 pracovat. Zbývající část materiálů z muzea však přesto zůstala nedostupnou.

Hlavním pramenem mé diplomové práce však bylo samotné dílo J. A. Gabriela. Prostudovala jsem postupně velké množství časopiseckých příspěvků i samostatných publikací. Relevantní informace rovněž obsahuje předmluva J. A. Gabriela k dílu *Královské město Sušice a jeho okolí* (1868). Jako zdroj životopisných údajů a základních informací o Gabrielově díle do roku 1863 částečně posloužilo i heslo Gabriel ve třetím díle *Slovníku naučného* vydaném právě v roce 1863. Autorem tohoto hesla byl samotný J. A. Gabriel. Dále jsem jako pramene nejen pro kapitolku Marie Podlipská a J.V. Frič použila *Paměti Josefa Václava Friče*.

Časopisy, které ve své práci cituji, jsem studovala v Národní knihovně v Praze, buď v Klementinu nebo ve fondu 19. století v Hostivaři (Květy, Česká včela, Lumír, Poutník od Otavy, Otavan, Obrazy života, Posel ze Sušice a Svatobor). Dále jsem navštívila knihovnu Muzea Šumavy v Sušici (některé ročníky Sušických listů, výroční účetní zprávy Spořitelny města Sušice, Vlastivědné zprávy Sušicka a Zpravodaj města Sušice) a knihovnu klatovského muzea (Šumavan).

LITERATURA

Ačkoli je Josef Ambrož Gabriel v Sušici stále považován za osobnost velice významnou především pro své zásluhy na rozkvětu kulturního života Sušicka 2. poloviny 19. století, nebyla mu dosud věnována žádná rozsáhlejší monografie. Ani základní historiografická příručka z roku 1997 *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví (Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století)* od Františka Kutnara a Jaroslava Marka se o osobnosti historika Josefa Ambrože Gabriela nezmiňuje.¹

První a zatím jediná publikovaná monografie věnovaná Josefu Ambroži Gabrielovi vzešla z pera jeho následovníka v bádání o dějinách Sušice Kajetána Turka². Kajetán Turek se rozhodl sepsat a vydat životopis J. A. Gabriela u příležitosti stého výročí jeho narození. (Gabriel se narodil v roce 1820). Výsledky svého bádání Turek publikoval postupně na pokračování v Sušických listech v roce

¹ Kutnar, F.-Marek, J. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 1997

² Kajetán Turek (1884–1942), právní rada a ředitel městských úřadů v Sušici, ředitel městského muzea a konzervátor ministerstva školství. Je autorem řady článků Sušických listech a samostatných děl, např.: *Lidový kroj na Benešovsku*, *Náboženské poměry v Benešově, Sušice*. *Historie města a turistické výlety do okolí*, *Dr. J. A. Gabriel – životopisný nástin*, *Požáry města Sušice*, *Věž děkanského chrámu*, *Prof. TGM poslancem za Sušici*, *Sušické ryby na stole českého krále*; v *Almanachu spořitelny města Sušice*: *Stará beseda v Sušici*, *Dějiny rodu Uhlů*, *Jaroslav Vrchlický a Sušice*, *Rukojemství města Sušice za dluhy českých králů*, *Kaple Anděla Strážce v Sušici*, *Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici od 14. stol.*, *Městské museum v vlastní budově*, atd. viz Kůs, Rudolf: *Spisovatelé Sušicka*. in: *Sušicko, Vlastivědné dílo Okresní osvětový sbor v Sušici, Sušice 1938*, s. 302

1921 v článku. *Dr. Josef Ambrož Gabriel*.³ Přetisk Turkova článku z téhož roku vyšel nákladem muzea města Sušice v knihtiskárně Josefa Procházky v Sušici pod názvem *Dr. J. A. Gabriel – životopisný nástin*.⁴ Texty se od sebe až na drobné detaily se nelišily. Kajetán Turek se kromě zachycení životních osudů J. A. Gabriela pokusil vytvořit přehled jeho díla, u významnějších historických prací uvádí stručnou charakteristiku, avšak Gabrielovy příspěvky do časopisů podává pouze jako přehled, který bylo třeba zpřesnit. I když se v Turkově práci objevily některé nepřesnosti, je třeba ji nadále považovat za solidní výchozí materiál k dalším bádáním o životě tohoto významného vlastence a historika.

V roce 1938 vydal Okresní osvětový sbor v Sušici sborník *Sušicko*. Tato rozsáhlá publikace přináší informace o sušickém regionu z mnoha oblastí, mimo jiné zde Rudolf Kůs v kapitole *Vzdělanost* důkladně zpracoval téma *Spisovatelé Sušicka a Spolkový život*, kde o Gabrielovi najdeme zmínky.⁵ I kapitola *Minulost*, obsahující články archeologa Bedřicha Dubského *Pravěk Sušicka* a *Dějiny Sušicka* profesora Antonína Janáka, městského archiváře, nebyla pro moji práci bez významu.

V padesátých letech 20. století se objevilo několik článků o J. A. Gabrielovi, jež akcentují jeho přátelství s dramatikem J. K. Tylem a Gabrielovu činnost vydavatelskou. Dva z nich publikoval Vladimír Holý, pracovník městského muzea v Sušici: *Čtyři dopisy J. K. Tyla a J. A. Gabriel, nakladatel Klicperových spisů*.⁶ Další uveřejnil M. Kačer: *Za brzké vydání Tylova literárního odkazu* (s Tylovým dopisem J. A. Gabrielovi z roku 1845) v *Divadle 1952* a J. Procházka: *J. K. Tyl a dr. J. A. Gabriel (Příspěvek k dějinám národního obrození v Pošumaví)* v *Životu Plzeňska 1952*. L. Klosová se o Gabrielovi zmiňuje v příspěvku *Tylovy dopisy*

³ Turek, K.: *Dr. Josef Ambrož Gabriel*. Sušické listy 4, 1921, od č. 5 do č. 32

⁴ Turek, K.: *Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin*, Sušice 1921

⁵ Kůs, Rudolf: *Spisovatelé Sušicka*. in: *Sušicko, Vlastivědné dílo Okresní osvětový sbor v Sušici*, Sušice 1938, s. 295-303

Kůs, Rudolf: *Spolkový život*. in: *Sušicko, Vlastivědné dílo Okresní osvětový sbor v Sušici*, Sušice 1938, s. 307- 320

⁶ Holý, V.: *Čtyři dopisy J.K.Tyla*. in: *Život Plzeňska 3*, 1952, s. 164-167; Holý, V.: *J.A.Gabriel, nakladatel Klicperových spisů*. in: *Vlastivědné zprávy Sušicka 2*, 1959, s. 16-25

o Janu Husovi (J. A. Gabrielovi) ve sborníku Listy z dějin českého divadla z roku 1954.⁷

V osmdesátých letech 20. století se v několika člancích věnuje Josefu Ambroži Gabrielovi kronikář města Sušice Václav Chovít. Podnětem se stala skutečnost, že v roce 1980 uplynulo sto šedesát let od narození a sto let od tragické smrti bývalého sušického purkmistra. Následující rok vydal ve Zpravodaji města Sušice Václav Chovít článek *Vzpomínka na dr. J. A. Gabriela*, v němž shrnul Gabrielova životní data, veřejnou a literární činnost i báseň J. Vrchlického ze dne 16. března 1898 složenou u příležitosti odhalení pamětní desky JUDr. J. A. Gabriela v Sušici.⁸ Václav Chovít v článku popisuje i snahu nalézt na bechyňském hřbitůvku Gabrielův hrob a přenést jeho ostatky do Sušice. Bohužel hrob nebyl nalezen.⁹

Zpravodaj města Sušice přinesl v roce 1986 další článek Václava Chovíta s názvem *Jaká byla Sušice před sto lety?* Městský kronikář se v něm mimo jiné věnuje i sušickému kronikářství: „Sušické kronikářství má více než stotřicetiletou tradici – jeho základy položil obrozenecký purkmistr JUDr. J. A. Gabriel. Po delší přestávce v této činnosti pokračovali a formou retrospektivních záznamů kroniku doplnili kronikáři: JUC. K. Turek, Rudolf Kůs, Jan Jáša a od roku 1979 Václav Chovít.“¹⁰ U příležitosti výstavy kronik města k 50. výročí osvobození Sušice americkou armádou vydal Václav Chovít sborník *Kroniky a kronikáři města Sušice 1850-1995*.¹¹ Kapitola o J. A. Gabrielovi však nepřináší žádné nové informace, které by nebyly obsaženy už ve starším článku *Jaká byla Sušice před sto lety?*¹²

Základní přehled o životě a díle se objevil v roce 1985 v prvním díle *Lexikonu české literatury (část A-G)*.¹³ Najdeme v něm kromě seznamu jmen časopisů, v nichž Gabriel publikoval, také pseudonymy a redaktorské značky, soupis jeho knižně vydaných děl i článků pojednávajících o jeho osobě.

⁷ Heslo Josef Ambrož Gabriel. in: Lexikon české literatury, 1, A - G, Academia, Praha 1985

⁸ Chovít, Václav: Vzpomínka na dr. J.A.Gabriela, Zpravodaj města 1981, str.35-55

⁹ Chovít, Václav: Vzpomínka na dr. J.A.Gabriela, Zpravodaj města 1981, str.53, foto hrobu viz přílohy

¹⁰ Chovít, Václav: Jaká byla Sušice před sto lety? Zpravodaj města 13, 1981, strany nečíslovány

¹¹ Chovít, V. Kroniky a kronikáři města Sušice 1850-1995. Muzeum Šumavy v Sušici 1995

¹² Chovít, V.: Jaká byla Sušice před sto lety? Zpravodaj města Sušice 13, 1986, březen, strany nečíslovány

¹³ Heslo Josef Ambrož Gabriel. in: Lexikon české literatury 1, A-G, Praha 1985

Až nějaký čas po zadání práce jsem se prostřednictvím internetu dozvěděla, že v devadesátých letech minulého století se osobností J. A. Gabriela hlouběji zabývala studentka pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích Libuše Fialová. Svoji diplomovou práci, obhájenou v roce 1994, pojmenovala *Josef Ambrož Gabriel (Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století)*.¹⁴ Tato práce nebyla dostupná jinde než ve fakultní knihovně. V Muzeu Šumavy v Sušici, ani v SOkA v Klatovech o její existenci nevěděli. Po složitém pátrání přes vedoucího této diplomové práce (doc. PhDr. Robert Sak) a poté v sušických školách jsem se nakonec s autorkou, dnes již učitelkou na základní škole v Sušici, Libuší Chalupkovou-Fialovou setkala a měla možnost do její práce nahlédnout. Ukázalo se, že se ve své práci zabývala především Gabrielovými životními osudy a jeho rolí ve společenském životě, autorovým historiografickým počinům se však věnovala pouze v kontextu celé osobnosti. Fialová v této práci upřesňuje některá fakta z Turkovy monografie, část nepřesností však přebírá.¹⁵ Tato práce by se podle autorky měla stát východiskem pro rozsáhlejší monografii o J. A. Gabrielovi. Pokusila jsem se ji doplnit a rozšířit především, pokud jde o téma Gabrielovy historiografické práce a příspěvků do regionálního dějepisectví.

V SokA v Klatovech jsem se seznámila ještě s jednou studentskou prací, věnovanou této osobnosti. Autorkou bakalářské práce *Josef Ambrož Gabriel, starosta města Sušice*, obhájené v roce 2002 na Fakultě humanitních studií Západočeské univerzity v Plzni, je Pavla Šťastná.¹⁶ Autorka se však Gabrielově historiografické činnosti, která je relevantní pro moji diplomovou práci, věnovala pouze okrajově a pokud mohu posoudit, ne příliš důsledně a mnohdy bez uvedení zdrojů, z nichž čerpala. Diplomovou práci Libuše Fialové autorka necituje, ani neuvádí v seznamu použité literatury. Pavla Šťastná důkladně zpracovala rodinné

¹⁴ Fialová, L.: *Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století*. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994

¹⁵ Jedná se o časopiseckou činnost J. A. Gabriela, které autorka věnovala pouze zmínky v poznámkách pod čarou. Viz kapitola *Oprava datace článků v Poutníkově od Otavy*

¹⁶ Šťastná, Pavla: *Josef Ambrož Gabriel, starosta města Sušice*. Fakulta humanitních studií, ZCU, Plzeň 2002

vazby a rodinnou korespondenci uloženou v Pozůstalosti J. A. Gabriela v SOKA Klatovy.

První novější studií, která se snaží vidět postavu J. A. Gabriela maximálně objektivně, je tedy zmiňovaná diplomová práce Libuše Fialové. Autorka ji psala jako podklad pro budoucí možná bádání, o jejím rozšíření však zatím neuvažuje. Tato práce však vychází pouze ze studia pozůstalosti J. A. Gabriela v SOKA v Klatovech a z pozůstalosti dochované v Muzeu Šumavy v Sušici. Ani jedna z těchto však autorka nepracovala s fondem J. A. Gabriel v LA PNP.

Při psaní diplomové práce jsem se setkala také s doc. Ing. Zdeňkem Papešem, znalcem historie Sušicka. Tento dlouholetý předseda spolku Pražský Sušičan se zabývá všemi osobnostmi Sušicka a spolupracuje s Muzeem Šumavy v Sušici. Doufá, že snad v budoucnu bude publikovat knihu o životních osudech J. A. Gabriela napsanou podle zásad moderní historické vědy.

Ohlasy na život a dílo J. A. Gabriela rezonující po jeho smrti v roce 1880 jsem se pokusila zachytit v závěru své diplomové práce, proto jsem ještě za kapitolu „Poslední desetiletí života J. A. Gabriela (1870-1880)“ zařadila samostatnou podkapitolu „Ohlasy na život a dílo Josefa Ambrože Gabriela“.

ČLENĚNÍ PRÁCE

Svoji diplomovou práci jsem rozdělila na pět hlavních kapitol. První z nich jsem pojmenovala „**Zrání osobnosti J. A. Gabriela**“. Ve třech podkapitolách jsem se pokusila zachytit život J. A. Gabriela od jeho narození na Loučové (1820), přes školní léta v Sušici a Klatovech, příchod na univerzitu a léta strávená v Praze (až do roku 1850). Během této doby se Gabriel seznámil s významnými osobnostmi českého veřejného života a prožil spolu s nimi revoluční rok 1848. V témže roce se stal doktorem práv. O dva roky později se oženil a odstěhoval i s manželkou do Sušice, kde měl prožít nejneprodnější období svého života. Krátce jsem se věnovala také vydavatelské činnosti J. A. Gabriela.

Další kapitola nazvaná „**Počátky historiografického bádání J. A. Gabriela**“ mapuje autorovu časopiseckou publikační činnost. Zaměřila jsem se v ní na vybrané ročníky časopisu Lumír (1856 a 1859) a Poutník od Otavy (1858 a 1859), z nichž pochází nejvíce Gabrielových článků s regionálně historickou

tematikou. V této kapitole jsem se podrobně zaměřila na opravu některých chyb, které se objevily v sekundární literatuře (Turek, Fialová) a tyto nepřesnosti jsem, pokud to bylo možné, uvedla na pravou míru. Tato kapitola je oproti ostatním rozsáhlejší (čítá 37 stran) a vzhledem k množství článků, které Gabriel publikoval, působí členitěji než ostatní kapitoly.

V kapitole „**Příprava na velkou knihu o Sušici**“ nejprve sleduji období částečně se překrývající s obdobím Gabrielovy horečnaté časopisecké činnosti, ale zaměřuji se především na samostatně vydané publikace. Jsou to tři dílka: *Hrad Kašperk* (1857), *Strakaté topograficko-historické dílem i veselé rozjímání o král. městě Sušici* (1858) a *Hrad Rabí* (1859). Do tohoto období (konec 50. a počátek 60. let 19. století) spadá ještě vydání spisku *Počátek a postup Spolku lidumilného roku 1814 v královském městě Sušici založeného* (1861) a Gabrielův poslední vydavatelský počín: páté vydání knihy Šimona Lomnického z Budče *Naučení mladému hospodáři* (1862).

Třetí kapitolou „**Gabriel jako veřejný činitel po roce 1861**“ jsem se vrátila k osudům J. A. Gabriela a pokusila jsem se ve stručnosti zachytit jeho vstup do politiky a jeho působení na postu sušického purkmistra, bohatou spolkovou činnost i dvě historická díla vzniknuvší v tomto období. Prvním z nich je v němčině vydaný spis *Der königliche Wald Hwozd* (1864), druhou je *Kronika královského města Sušice*, kterou Gabriel založil a vedl v době svého působení na sušické radnici. Na konci 60. let se Gabriel vrátil k publikování článků a spolupracoval s časopisem *Šumavan*, vydávaným v Klatovech.

V předposlední kapitole „**Velká kniha o Sušici**“ se zabývám nejprve prameny a literaturou, z nichž čerpal Gabriel (nejen) při psaní této monografie. Samostatnou podkapitolu „**Královské město Sušice a jeho okolí (1868)**“ jsem věnovala charakteristice a hodnocení Gabrielova nejvýznamnějšího díla. K této kapitole jsem ještě přiřadila kapitolu o Gabrielově posledním spisku *Vodolenka* (1872). Časově by sice spadal až do další kapitoly, ale v ní jsem se tématicky vrátila k osudům J. A. Gabriela v posledním období jeho života.

Závěrečná kapitola „**Poslední desetiletí života J. A. Gabriela (1870-1880)**“ nastiňuje obraz událostí ze 70. let 19. století – finanční krizi rodiny, prodej rodinného statku v Loučové, Gabrielův odchod z politiky a jeho návrat k původnímu zaměstnání, na něž se připravoval za studií na univerzitě. Po přestěhování do Bechyně, kde Gabriel zastával místo notáře, se zhoršil jeho duševní

stav a v důsledku toho v roce 1880 ukončil svůj život sebevraždou. Za tuto kapitolu jsem ještě přiřadila „**Ohlasy na život a dílo Josefa Ambrože Gabriela**“, v nichž shrnuji bezprostřední reakce na Gabrielovu smrt i zvýšený zájem o jeho osobnost v 90. letech 19. století, který vyvrcholil zasazením pamětní desky na bývalém Gabrielově domě Na Vršku čp. 60.-III 20. března 1898. Ohlas na Gabrielovo dílo rezonoval i ve 20. století.

1. Zrání osobnosti J. A. Gabriela

1.1 DĚTSTVÍ A MLÁDÍ J. A. GABRIELA NA ŠUMAVĚ (1820-1837)

Josef Ambrož Gabriel nebyl rodákem z královského města Sušice, i když je za něj díky svým zásluhám považován. Narodil se ve vsi Loučová ležící asi 12 km jihozápadně od Sušice. Statek a zámek patřil rodu Gabrielů od roku 1798. V uvedeném roce jej získal dědeček Josefa Ambrože koupí od Josefa hraběte Khuna. Dědictví dědečka Jana pak přešlo na pět jeho dětí. Nejstarší syn Josef Gabriel se však stal samostatným držitelem statku až v roce 1806, kdy mu jeho sourozenci svoje podíly postoupili.¹⁷ Přeskočíme-li celou řádku let, ocitneme se v roce 1859, v němž se stal jediným dědicem Josefův syn, tehdy již titulem opatřený JUDr. Josef Ambrož Gabriel.

K zemskému statku patřilo 195 jiter a 105 čtverečních sáhů půdy¹⁸, malý zámek, výstavný poplužní dvůr s kaplí Narození bl. Panny Marie, kterou nechal vystavět Josef Gabriel na prosbu své první manželky Anny Kreamsrové.¹⁹ Kaple byla 8. září 1833 vysvěcena sušickým děkanem P. Adamem Fialkou. Dále ke statku patřil pivovar podle bavorského způsobu, tedy na 5 sudů, malá vinopalna, mlýn s pilou na potoce Olšovce (dnes se uvádí jako Volšovka) a olejna v obci Světelská.

V době, kdy psal Kajetán Turek svůj spisek Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin (1921) se v kapli nacházela mramorová deska s českým nápisem: „Kapli tuto ke cti a chvále Boží Rodičky, dne 8. září 1833 od P. Adama Fialky, vikáře a děkana sušického vysvěcena, na prosbu své první manželky Anny, rodem Kreamsrové²⁰, založil a vystavěl Josef Gabriel, držitel statku Loučové a měšťan král. města Sušice, který byl narozen ve Staších dne 4. prosince 1779 a dne 23. ledna 1859 v Loučové jakožto příkladný hospodář a křesťan v Pánu zesnul.

¹⁷ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.5

¹⁸ Gabriel, J.A.: Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, s. 191

¹⁹ Podle Kajetána Turka se jmenovala Gabrielova první manželka Anna Kreamsrová, ovšem Zdeněk Papeš, který se zabýval podrobně studiem rodu Gabrielových uvádí příjmení Kremsová.

(viz poznámka č.7)

²⁰ Papeš se domnívá, že podnět k vystavění kaple na Loučové dala Anna Kremsová/Kreamsrová možná kvůli úmrtí dětí/dítěte.

(viz Papeš, Z.: Rod JUDr. Ambrože Gabriela. Zprávy Svatobor VIII, 2001, č.1, s.31).

Pokoj popeli jeho! Na památku synovské lásky a úcty k svému otci tento malý pomník zřídil vděčný syn, J. A. Gabriel, doktor veškerých práv, co jediný potomek zakladatele svatyně této.²¹ Kaple je v současné době nově omítnuta²², nelze se ovšem dostat dovnitř. Vnitřek kaple však zrekonstruován není. Statek dnes slouží dál k hospodářským účelům, ale obývá ho soukromník, takže přístup do areálu není možný.

O svém narození a křtinách napsal Josef Ambrož do Nerudových Obrazů ze života v roce 1860 článek Starý kmotr, přejmenovaný Nerudou na České křtiny (Obrázek ze života).²³ Tentýž článek přetiskuje v novinové mutaci svého textu Kajetán Turek a uvádí k němu dokonce vysvětlivky: Borová je v povídce Loučová, pan Borovský - Josef Gabriel, otec; Borovská - maminka Gabrielová; starý žebrák Josef - Josef Hravnička; Stranovice - Strunkov; Pavlovice - Petrovice; Pavlinov - Pavinov atd. V tomto článku Josef Ambrož popisuje peripetie doprovázející jeho narození. Josefu Gabrielovi se ještě před narozením syna Josefa Ambrože narodilo deset dětí. Všechny však zemřely ještě v útlém věku brzy po narození.²⁴ Prvních pět Gabrielových dětí se zrodilo z manželství s první ženou Annou Kremsovou.²⁵ Jeho druhou ženou se stala Anna Marie, dcera Josefa Eisnera z Eisensteinu, skláře z Vogelsangu.²⁶ I děti pocházející z druhého manželství brzy zemřely.

Protože chtěl Josef Gabriel předejít další rodinné tragédii, rozhodl podle rady vybrat nového kmotra či kmotru a pojmenovat pak dítě podle něj. Kmotrem se

²¹ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.5 nebo v díle

Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s.5

²² viz přílohy

²³ Gabriel, J.A.: České křtiny. Obrázek ze života. Obrazy života 2, 1860, č.9, s. 378-380 nebo přetiskuje Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.5 a č.6

²⁴ Tento fakt se často uvádí, protože pochází z autobiograficky laděného článku J.A. Gabriela České křtiny (viz poznámka č.6). Nepodařilo se mi vyvrátit ani potvrdit, zda se J. A. G. narodil jako jedenácté dítě.

²⁵ I tento údaj lze považovat za správný, neboť ho uveřejnil sám J. A. Gabriel v článku autobiografické povahy. Papeš však uvádí, že Josef Ambrož byl synem Josefa Gabriela z prvního manželství s Annou Kremsovou. (viz Papeš, Z.: Rod JUDr. Ambrože Gabriela. Zprávy Svatobor VIII, 2001, č.1, s.31). Z téhož zdroje vychází i Pavla Šťastná. Oba autoři však ve svých pracích uvádějí rodokmen, z něhož vyplývá, že jeho matkou byla až druhá manželka, Anna Marie Eisnerová, což si odporuje.

²⁶ Opis potvrzení farního úřadu v Petrovicích pochází ze 24.2.1920.

údajně měla stát první osoba, kterou v ten den Josef Gabriel potkal. Když se přiblížil porod (na den sv. Barbory), vydal se Gabriel kmotra hledat. Nakonec se jím stal žebrák Josef, který byl poté na Loučové zaopatřen a žil zde až do smrti. Sám J. A. Gabriel v Českých křtinách uvádí, že žebráku Josefovi bylo v té době více než sto let.²⁷

Jak sám Josef Ambrož píše, narodil se na sv. Barboru (4.12.) roku 1820. Na popisu potvrzení farního úřadu v Petrovicích z 24.2. 1920 je údaj 5.12, což byl asi den křtu²⁸. Rané dětství prožil v rodinném kruhu na statku Loučová. Jeho dětství bylo zřejmě krásné, neboť často na své rodiče vzpomínal. Otec Josefa Ambrože byl podle jeho vlastních slov: „...muž rázný, někdy však i příkrý. Byl podnikavý a technický talent, rád prováděl stavby a rád vítal hosty, proto lidé v okolí říkali, že nemůže být bez hostů a bez zedníků. Prostavěl na statku nejméně třicet tisíc zl.stř. Na mne býval otec často i v maličkostech velmi přísný. Já ho ale z celého srdce miloval a ctil po celý čas jeho života. Měl mne rád, o tom jsem byl přesvědčen, avšak nedával to najevo. Když jsem studoval v Sušici, v Klatovech a pak v Praze, stále prý po mně toužil. Když jsem přijel domů, dával najevo velikou radost, druhý den a celý čas mého pobytu na Loučové byl chladný. Již jako malému studentu říkával, že já v Loučové nezůstanu. Otec byl bohabojný křesťan, všem pravdu pověděl, ať to byl kdokoliv. Matka měla tak dobré srdce, že by byla všechno rozdala, kdyby jí otec nebránil. Byla výtečnou kuchařkou. Ke všem lidem se chovala velice vlídně.“²⁹

Na „pana otce“ v podobném duchu vzpomíná i Josef Václav Frič (1829-1890) ve svých Pamětech při líčení výletu na Šumavu. Josef Ambrož Gabriel doporučil Friče a jeho přátele u svého otce a ten je v roce 1843 při prázdninové cestě ubytoval v Loučové. Z návštěvy Sušice Fričovi sice zbyla jen vzpomínka na výtečné pstruhy, o Loučové a Josefu Gabrielovi se však rozepsal více. Považoval ho za ctihodného hospodáře, znalce minulosti své vlasti a příznivce pokroku v josefínském duchu. Synovi Josefu Ambrožovi přál a rozuměl mu „...neobešel se

²⁷ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.6

Tento údaj zřejmě pochází z tradičního ústního podání této události. Podle Gabriela měl zemřít žebrák Josef v roce 1827.

²⁸ SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela, karton č. 2a, VIIIId 1-30, viz přílohy

²⁹ Gabrielův rukopis. SOKA Klatovy, Pozůstalost J.A. Gabriela, karton č.2a nebo Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.29

s ním pro některou, jak se jemu zdálo, „ueberspanntheit“ bez hádky...“³⁰ Dobrodiní, které Gabrielovi poskytovali svým hostům, se někdy mohlo obrátit proti nim. Josef Václav Frič vzpomíná, že v době, kdy navštívil Gabrielovy v Loučové, zde pobýval jakýsi vysloužilý „jenerál“ se dvěma dcerami, které svými slovy označil za „přezrálé, odporné frajle“. Tato společnost se usadila na Loučové, vyjídala své hostitele, ale především kritizovala české snahy a posmívala se jim. Na to mladý Frič reagoval okřikem a ostrou filipikou. Frič rovněž nezapomněl v popisu Loučové uvést, že na statku se s německou čeládkou hovořilo německy. Rodina neměla jistě jen takové nepříjemné hosty, o nichž se zmínil Frič. Malý Josef Ambrož se doma na Loučové spřátelil s děkanem Adamem Fialkou ze Sušice a farářem Josefem Schmidingerem.³¹

Jako sedmiletý (25.11. 1828)³² byl Josef Ambrož poslán rodiči do Sušice do městské školy. Po dobu studií na měšťance ho měl mít na starost jeho první učitel Václav Hošek. Gabrielův pěstoun byl nejenom dobrým učitelem, nýbrž i výtečným hudebníkem. Stál zřejmě i u počátků Josefovy lásky k městu Sušici, vlasti a k historii vůbec.³³ Po čtyřech letech (myslí se školní rok 1832-3) odešel J. A. Gabriel pokračovat ve studiu na gymnáziu do Klatov. V Životopisném nástinu Turek cituje i školní vysvědčení svědčící o tom, že Gabriel patřil mezi dobré žáky.³⁴ O prázdninách se mladý Josef věnoval v Sušici divadlu ve prospěch dobročinného spolku. V roce 1843 byl v Sušici založen Ústav chudých, peníze se získávaly mj. právě hraním divadla. Třiadvacetiletý Josef A. Gabriel sepsal a vydal

³⁰ Frič, J.V.: Paměti I., Praha 1886, s.179, e Überspanntheit – přepjatost, přemrštěnost

³¹ Josef Schmidinger (1801– 1852), národní buditel, při svém kněžském povolání se horlivě zabýval kolportáží českých knih a časopisů, jež roznášel po českém venkově v širokém plášti s kapsami. Svou vlasteneckou činností inspiroval A.Jiráska k vytvoření postavy Matouše Vrby v díle F.L.Věk. Působil jako učitel na strakonické hlavní škole, odsud odešel do rodiny barona Dlouhovského z Chanovic, kde vykonával práci vychovatele na němčickém zámku u Volyně. Později působil ve Volenicích jako kněz-vychovatel v rodině baronů Veithů. V té době založil ve Strakonících knihovnu, která posléze nesla jeho jméno. Na závěr života zakotvil jako duchovní v Hostomicích pod Brdy.

³² Gabriel, J.A.: Královské město Sušice a jeho okolí.Praha 1868 , s.V

³³ V.Hošek zemřel 1835, jak uvádí Turek, K.: Dr.Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.7

³⁴ Vysvědčení z roku 1837 z klatovského gymnázia se nachází ve fondu LA PNP Praha, J. A. Gabriel, karton č.II. Další vysvědčení z roku 1832 v SOKA Klatovy, Pozůstalost J.A.Gabriela, karton č.2a

tiskem proslov čtený při otevření tohoto ústavu v den narozenin císaře Ferdinanda I. 19.dubna 1843.³⁵ Později v roce 1861 vydal spisek Počátek a postup Spolku lidumilného roku 1814 v královském městě Sušici založeného. V něm vylíčil historii předcházející založení Ústavu chudých právě v roce 1843.³⁶ V témže roce P. Josefu Schmidingerovi pomáhal při zakládání městské knihovny.

1.2 ŠUMAVSKÝ RODÁK V PRAZE (1837-1848)

1.2.1 Nová seznámení

Na filosofická studia do Prahy odešel Josef Ambrož roku 1837. Dvouletou filosofii absolvoval na akademickém gymnáziu, potom začal studovat práva. V roce 1847 byl sedmadvacetiletý Josef Ambrož Gabriel povýšen na doktora veškerých práv. Během těchto studijních let se setkal s celou řadou významných osobností, dalo by se říci s kulturní špičkou tehdejšího českého veřejného života.

V dopise z 12.12. (rok není uveden) psaném nejspíše na Loučové zasílá J.A.Gabriel neznámému adresátu svůj životopis, v němž uvádí, že se po příchodu do Prahy styděl mluvit česky a že češtinu považoval za „řeč sprostou“.³⁷ Nepřímo se o této věci zmiňuje i Gabrielův přítel Frič ve svých Pamětech, když píše o Gabrielovi: „...jediný syn z rodiny zpola poněmčilé stal se myslím horlivcem pro věc národní teprv ve Vídni, hlavně působením tamějších pro Slovanstvo zaujatých našinců Kampelíka a Václava Podlipského.“³⁸ Josef Ambrož se již brzy po příchodu do

³⁵ SOkA Klatovy, Pozůstalost J.A.Gabriela, karton č.I, viz přílohy

Předmluvu proslovu přetiskuje Turek, K.: Dr.Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s.7-9

³⁶ Proslov cituje K. Turek znovu jinde: Turek, K.: Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici od 14.století. in: Spořitelna města Sušice. Padesátá účetní zpráva 1936, s.25

³⁷LA PNP Praha, fond J. A.Gabriel, karton č.II. Korespondence A-Z. Dopis z 12.12. (?) z Loučové neznámému. Jaromír Čáp Horčápský, pořadatel Gabrielovy pozůstalosti se domnívá, že byl životopis určen pro Riegrův Slovník naučný, více viz kap. Josef Ambrož Gabriel, autor hesel v Riegrově slovníku

³⁸ Frič, J.V.: Paměti I., Praha 1886, s.179

Prahy prostřednictvím herce Jana Kašky (1810-1869) seznámil s Josefem Kajetánem Tylem (1808-1856). Jako Tylův blízký přítel se dostal mezi českou vlasteneckou společnost. Mezi jeho další přátele, s nimiž měl být jeho osobní život do budoucna úzce provázán, patřili Josef Václav Frič (1829-1890) a Karel Havlíček Borovský (1821-1856).

Spolu s J. V. Fričem začal mladý Gabriel navštěvovat schůze radikálních vlastenců v hostinci U Zlaté váhy³⁹, kde později v roce 1844 vznikl spolek Repeal.⁴⁰ Josef Ambrož se však později od radikálů odklonil a stal se příznivcem umírněné liberální politiky Františka Palackého podobně jako Havlíček. V době studií začal J. A. Gabriel také samostatně tvořit. Z roku 1843 pochází již zmíněný proslov a rovněž báseň Vlastenkám v Sušici otištěná v České včele 9. května.⁴¹ Dále údajně sepsal a v Květech v roce 1843 uveřejnil článek uvádějící pověst o pokladu na statku v Jiříčné, který bychom mohli považovat za Gabrielův první příspěvek k dějinám. Ani po pečlivém prolistování celého ročníku Květů jsem však tento článek neobjevila, v obsahu tohoto ročníku rovněž uveden není. Libuše Fialová uvádí, že byl článek otištěn 26. června 1843⁴², v tento den však Květy nevyšly. Prostudovala jsem i roky 1842 a 1844 a 1845, ovšem bezúspěšně. Také podle Kajetána Turka vyšel tento článek v Květech roku 1843.⁴³

Václav Podlipský – Frič myslí lékaře Josefa Václava Podlipského, budoucího Gabrielova švagra, manžela Sofie Podlipské, podrobněji viz dále. František Cyril Kampelík (1805 - 1872), národní buditel a průkopník svépomocného peněžnictví a družstevnictví v podobě tzv. kampeliček, tj. lidových zálož. Kampelík a Podlipský spolu ve Vídni studovali medicínu.

³⁹ Frič, J.V.: Paměti I., Praha 1886, s.185

⁴⁰ První zprávy o existenci tajného klubu Repeal (pojmenovaný podle irského vzoru), který vznikl v Praze původně jako volná hospodská stolní společnost, zabývající se "vlasteneckou zábavou" se objevily na konci roku 1844. Teprve od počátku roku 1847 dostávaly volné debaty politické zabarvení. K jejich nejvýznamnějším účastníkům patřili příslušníci pražské inteligence (Češi i Němci) jako V. Gauč, F. Havlíček, L. Ruppert, E. Arnold. Zpočátku se scházeli v různých pražských hospodách, nakonec zakotvili v hostinci U zlaté váhy na Zeleném trhu (dnešní Havelské ulici).

⁴¹ Loučovský: Vlastenkám v Sušici. Česká včela 10, 1843, č. 37, s.1. Podle L. Fialové báseň vydal pod pseudonymem Svatoborský, pod básní je však uveden pseudonym Loučovský, viz přílohy

⁴² Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 85

⁴³ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.17

Domnívám se, že tyto údaje pocházejí z tzv. Soupisu prací, který se má nacházet v Muzeu Šumavy v Sušici ve složce P 49.⁴⁴ Tato složka je bohužel v současnosti nedostupná, takže jsem tento údaj nemohla ověřit. Nemohu proto bezpečně tvrdit, zda Kajetán Turek z tohoto materiálu vycházel či ne, nebo zda se zmýlil v datu vydání a od něj pak tento údaj převzala Libuše Fialová.

1.2.2 Josef A. Gabriel a J. K. Tyl

Jak jsem již zmínila, Josef Ambrož se úzce stýkal s českými divadelníky. Přes herce Jana Kašku Zbraslavského⁴⁵ se sblížil s Josefem Kajetánem Tylem a jeho divadelní skupinou. Gabriel znalý kulturní situace v jihozápadních Čechách podpořil Tyla v jeho úmyslu vypravit se do těchto končin. Věděl, že divadelní představení budou vítána. Na přelomu léta a podzimu 1845 navštívila divadelní společnost Josefa Kajetána Tyla Sušici. Josef Ambrož Gabriel je očekával na hradě Rabí a odtud jim dělal průvodce. Sedmého září sehráli představení Paní Marjánka matka pluku aneb Ženské srdce. Josef Ambrož Gabriel si zahrál zemana Zápolského, majitele panství. O této úspěšné kulturní akci se zmiňuje J. L. Turnovský v díle Život a doba Josefa Kajetána Tyla z roku 1892, rovněž se o ní píše v Hlase Národa ze dne 21. července 1894 v podčárníku V Třebenicích.⁴⁶

Jan Kaška i Josef K. Tyl byli po dobu působení na Sušicku ubytováni na Loučové u Gabrielových rodičů. Kajetán Turek dále uvádí podrobnosti o tzv. "výletu na Šumavu", např. jak Tyl obsadil do role Lidušky a v Klatovech pak Márinky sušickou dívku Otýlii Mosrovou⁴⁷, později provdanou Paříkovou, která si pak ještě dlouho doma schovávala Pospíšilem vydaný text hry s rukopisy

⁴⁴ Více viz kapitola Tzv. Soupis prací z pozůstalosti J.A.Gabriela.

⁴⁵ Jan Kaška (1810-1869), zbraslavský rodák, vynikající herec, spisovatel a překladatel. Jeho svérázné komické sklony u něj objevil J. K. Tyl a angažoval ho ve svém divadle. Dále Kaška působil ve Stavovském divadle a Prozatímním divadle. Sehrál např. roli Kalafuny ve Strakonickém dudákovi nebo senátora Brabantia v Shakespearově Othelovi.

⁴⁶ Text podčárníku je přetištěn in: Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.8 nebo Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s. 11-13

⁴⁷ Otýlie Mannová, rozená Mosrová ze Sušice, vdova po lékaři v Třebenicích se znovu provdala za lékaře Paříka, o němž se píše v podčárníku V Třebenicích. Nejedná se však o známější Otýlii Moserovou, herečku a v letech 1883-1888 ředitelku mariánskolázeňského divadla. Jde o shodu jmen.

zúčastněných - Gabriela, Tyla, Kašky. Kněz Josef Schmidinger se dění kolem divadla rovněž aktivně účastnil, sám prý však nehrál, je podepsán pouze jako inspicient.⁴⁸

Šumavské putování do Sušice a Klatov popisuje i Jan Kaška v Zápiscích starého komedianta v Rodinné kronice z r. 1864.⁴⁹ Gabriel prý Kašku přemlouval, ať sestaví českou cestující divadelní společnost a slíbil, že pro ni vymůže povolení a bude ji finančně podporovat. Kaška si na takový podnik netroufl, ale později toho litoval. Oba muži se stýkali až do Kaškovy smrti. Jan Kaška zemřel 21. července roku 1869 v lázních Vodolenka poblíž Sušice, kam se odjel léčit ze žloutenky. Josef Ambrož Gabriel se později (roku 1875) zasadil o vznik Kaškova pomníku ve Svojsčicích.⁵⁰ Pobyt herců na Šumavě ještě více prohloubil vzájemné přátelství Gabriela a Tyla. J. K. Tyl Gabrielovi věnoval výtisk prvního vydání své činohry Paličova dcera i s veršovaným přípisem, podpisem a datem (v Praze v červenci 1847). Přípis připomíná výlet na Loučovou a do Sušice roku 1845. Přátelství se projevovalo i později prostřednictvím Gabrielových vydavatelských aktivit.⁵¹

1.2.3 Josef Ambrož vydavatelem

Dříve než začal Josef Ambrož Gabriel vydávat některá díla Josefa Kajetána Tyla, stal se po dokončení studií od roku 1847 vydavatelem jiného významného autora, Václava Klimenta Klicpery (1792 - 1859). O publikování Klicperových spisů uvažoval Gabriel již v roce 1845. O přípravách a podmínkách vydávání svědčí i osobní korespondence obou mužů.⁵² Příslušná smlouva byla podepsána 22. července 1846, avšak první svazek spisů vyšel až v červnu 1847. Jednalo se o povídku První mlejn v Praze, pověst z věku dvanáctého. Reklamu jejímu vydání

⁴⁸ Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s. 12

⁴⁹ Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný ui, Sušice 1921, s. 13 - 15

⁵⁰ Turek cituje črtu Ivana Klicpery Od hrobu starého komedianta – Upomínka na Jana Kašku Zbraslavského ve Světozoru 1878.

⁵¹ Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s. 16

⁵² Holý, Vladimír: J.A. Gabriel, nakladatel Klicperových spisů. Vlastivědné zprávy Sušicka 2, 1959, s. 17 a Horyna, V. (ed.): Důvěrné listy Václava Klimenta Klicpery, Praha 1982

udělal Gabriel vydáním návěstí, v němž uvedl, že Klicperovy spisy budou vycházet ve dvou řadách. První s názvem Zábavné spisy měla obsahovat romány, novely, povídky atp. a ve druhé řadě, nazvané Dramatické spisy, bylo plánováno vydávání Klicperových divadelních her.⁵³ Od března 1848 se vlivem nepokojů prodej knih neustále snižoval, až se Josef A. Gabriel rozhodl vydávání spisů Václava Klimenta Klicpery dočasně zastavit. Pokračoval v něm pak od roku 1849 do roku 1850. Celkem vyšlo 13 svazků Klicperových spisů. Jako hlavní příčinu pozastavení nakladatelské činnosti uvádí Kajetán Turek především nový tiskový zákon⁵⁴, který zakazoval soukromníkům vydávat knihy. Další skutečností byl zřejmě i fakt, že se v roce 1850 Gabriel oženil a poté se s manželkou Marií odstěhoval z Prahy na Šumavu.

I nadále se ovšem Gabriel a Klicpera stýkali jako přátelé, i když převážně písemně. Hostem na Loučové byl pak později po Klicperově smrti⁵⁵ jeho syn Ivan.⁵⁶ Podporovatelem vydavatelských snah J. A. Gabriela byl jeho otec Josef Gabriel.⁵⁷ Vypomáhal synovi finančně, protože ten by těžko získal počáteční kapitál. I když vydávání knih nebylo podnikem výdělečným, Josef Ambrož ho provozoval především z osvětových důvodů a v případě přítele J. K. Tyla i proto, aby mu vypomohl v jeho tísnivé finanční situaci. V roce 1849 v době, kdy měl sám Gabriel potíže s expedicí Klicperových spisů, se přesto pustil do vydání dvou Tylových děl. Prvním z nich byl Krvavý soud aneb Kutnohorští havíři, dalším historické drama Jan Hus. Tento spis však byl brzy vládou zapovězen, což trvalo až do roku 1866.

Vzájemné přátelství však J. A. Gabriel doložil již dříve na Nový rok 1848. Po sehrání Tylova Bankrotáře (Zkouška o slavnosti ve Hvězdě aneb Bankrotář a kramářka) uspořádali Prácheňští Tylovi velkou hostinu v hostinci U Zlaté husy. Zde měl J. A. Gabriel slavnostní řeč, v níž ocenil zásluhy J. K. Tyla a věnoval mu

⁵³ Holý, Vladimír: J.A.Gabriel, nakladatel Klicperových spisů. Vlastivědné zprávy Sušicka 2,1959, s.19

⁵⁴ Turek, K.: Dr.Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s.20

⁵⁵ 15.9.1859

⁵⁶ Ivan Klicpera (1848-1881), absolvent právnické fakulty v Praze, prozaik, autor románů a povídek. Gabriel Ivana často v Praze navštěvoval, Ivan se jezdíval každoročně léčit s TBC do lázní na Vodolence a býval častým hostem na Loučové. Historický román Čeští vyhnanci věnoval Gabrielovi.

⁵⁷ Holý, Vladimír: J.A.Gabriel, nakladatel Klicperových spisů. Vlastivědné zprávy Sušicka 2,1959, s.20

zlatý prsten s vyrytou lyrou a nápisem „ Od rodáků Prácheňských za Dudáka“. Dále se zpívala píseň „Pocta Josefu Kajetánu Tylovi od rodáků Prácheňských“⁵⁸, kterou složil sám Gabriel a jejíž výtisky zúčastněným rozdával. Josef Kajetán Tyl naopak daroval J. A. Gabrielovi první vydání své hry Paličova dcera i s veršovaným věnováním.⁵⁹

V roce 1849 dále Gabriel vydal svým nákladem sbírky Špičky a Jiřinky. Sbírkou Špičky se skládá ze 100 sebraných anekdot z českého národního života od Cypriana Pravdomluva Bodláčka⁶⁰. Většina anekdot se strefuje do falešného vlastenčení a nekvalitního užívání českého jazyka. I Gabrielova Sbírkou besedních čtení Jiřinky⁶¹ byla velmi oblíbená. Obsahovala Gabrielem sepsaný úvod, v němž se projevil jako odvážný stoupenec revoluce roku 1848, a besední čtení sestavená na základě přednášek a projevů, které byly veřejně přednášeny. Besední čtení vycházejí ze srovnání člověka a jeho života s čísly, knihami, květinami, houbami nebo politikou, přičemž se vytvářejí překvapivá spojení, sloužící k pobavení posluchačů. Spíše než o souvislé texty se jedná o souhrn postřehů, aforismů, někdy výrazně protirakousky zaměřených.⁶² Předtím než vydal Josef A. Gabriel Jiřinky v souborném vydání, vycházela tato jednotlivá besední čtení postupně v Havlíčkově České včele⁶³ i v Tylových Květech.⁶⁴ Z dopisu redaktora humoristických svazků Rachejtle Václava Čenka Bendla rovněž víme, že J. A. Gabriela podporoval v další podobné tvorbě.⁶⁵ Tato sbírka však zůstala svým stylem ojedinělou a rovněž reprezentuje i poslední vydavatelský počín Josefa Ambrože Gabriela. Besední čtení Člověk a knihy, které bylo přednášeno v druhé podzimní studentské besedě dne

⁵⁸ Píseň byla vydána na počátku roku 1848, jak je uvedeno v podtitulu.

⁵⁹ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č. 11 a 14

⁶⁰ Bodláček, C.P.: Špičky. Praha 1849, viz přílohy

⁶¹ Gabriel, J.A.: Jiřinky. Sbírkou besedních čtení od Dra J. A. Gabriela, Praha 1849. Jednotlivá čtení byla postupně přednášena na veřejnosti, viz přílohy

⁶² Více viz Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.23

⁶³ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.24

⁶⁴ Gabriel, J. A.: Člověk a houby. Květy 11, č. 23, 1844, s. s.357-358

Gabriel, J. A.: Láska a právnictví, besední čtení J.A.Gabriela. Květy 12, č. 47, 1845, s. 186

⁶⁵ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č. II., dopis z roku 1854

Václav Čeněk Bendl Stránický (1832-1870), redaktor Rachejtli, básník a humorista, první překladatel Evžena Oněgina, přítel Boženy Němcové; jako vlastenecký kněz působil krátce v Klatovech, usiloval již v roce 1861 o založení Šumavanu.

1. listopadu 1846, se dočkalo ještě jednoho samostatného vydání v roce 1939. Jednalo se o soukromý neprodejný tisk k Novému roku 1940, který čítal 400 výtisků.⁶⁶

1.2.4 Doktor veškerých práv v roce 1848

Ještě než ukončím kapitolu o více než desetiletém pražském pobytu Josefa Ambrože Gabriela, musím se ve stručnosti zmínit o jeho úloze v revolučním roce 1848. Svými názory i činy stál mladý Gabriel na straně revoluce, která ho vynesla do popředí politického dění. S trochu nadsázky lze říci, že díky revolučnímu roku 1848 se Gabriel stal z neznámého studenta advokacie váženým vlastencem, aktérem na jevišti velkých dějin. Je jediným z autorů píšících o Sušicku, který překročil takto významným způsobem hranice regionu a dostal se do víru českého společenského života. Domnívám se, že především díky své aktivitě v roce 1848 se stal populárním, což mu později zajistilo nejen politické úspěchy v rodném kraji.

Josef A. Gabriel se aktivně podílel na dění v roce 1848 již od počátku. Byl účasten schůze pražských občanů, kterou svolal Repeal do Svatováclavských lázní na 11. březen 1848. Zde byl zvolen členem Svatováclavského výboru, který byl později v dubnu rozšířen a přejmenován na Národní výbor.⁶⁷ Třicátého prvního března 1848 zastoupil nemocného JUDr. Františka Augusta Braunera⁶⁸ na cestě druhé pražské deputace do Vídně. Sestavením nové petice byl Svatováclavským výborem pověřen právě JUDr. Brauner. Jakmile novou petici 31. března podepsal i nejvyšší purkrabí hrabě R. Stadion, deputace se ještě téhož dne večer vypravila na cestu. Josef Václav Frič, rovněž člen deputace, vzpomíná, že cestou Gabriel překypoval bodrým humorem, čímž dodával ostatním odvahu.⁶⁹

⁶⁶ Gabriel, J. A.: Člověk a knihy. Přednášeno ponejprv v druhé podzimní besedě studentské dne 1. listopadu 1846. Praha 1939

⁶⁷ Národní výbor - orgán českého konstitučního hnutí, zastupující české veřejné mínění, složený ze zástupců šlechty a měšťanstva

⁶⁸ František August Brauner (1810 - 1880), publicista, politik, nadšený vlastenec, vystudoval práva, byl poslancem zemského sněmu a říšské rady, otec malířky Zdenky Braunerové

⁶⁹ Frič, J.V.: Paměti I.,2.svazek, Praha 1886, s.361n viz též Turek, K.: Dr.Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.14

Císař na petici reagoval kabinetním listem z 8. dubna 1848. Zde vyjádřil souhlas se zrovnoprávněním češtiny, s rozšířením českého zemského sněmu o zástupce měst a majetné rolníky. Dále se k státoprávnímu požadavku spojení všech českých zemí a vytvoření zvláštního ministerstva se sídlem v Praze měli vyjádřit představitelé Moravy a Slezska. Panovník v kabinetním listu rovněž souhlasil se svoláním českého ústavodárného sněmu a zřízením odpovědných úřadů v Praze.

30. dubna 1848 byl v Praze z iniciativy radikálních demokratů založen český politický spolek Lípa slovanská jako protiváha německému Konstitučnímu spolku. Prvním předsedou se stal P. J. Šafařík. Rovněž J.A.Gabriel se podílel již v začátcích na vzniku spolku. Už v červnu měl spolek jen v Praze 805 členů z řad inteligence, řemeslníků a živnostníků. Veřejná činnost se rozvinula až od druhé poloviny roku 1848.

V souvislosti s členstvím v Národním výboru a Lípě slovanské byl Gabriel po svatodušních událostech⁷⁰ zadržen, poté však jako bezúhonný propuštěn. Přesto byl Josef Ambrož na základě udání vystaven prohlídce. Měl se u něj nacházet kufr protistátních písemností, jak se domníval hrabě Lev Thun. Kufr však nebyl plný protistátních materiálů, jak se nakonec ukázalo, ale obsahoval neprodané spisy Václava Klimenta Klicpery.⁷¹ Brzy na to byl Gabriel (12. nebo 13. července) znovu zatčen a vězněn na Hradčanech. Propuštěn byl až za několik týdnů dne 8.srpna. Kajetán Turek v Životopisném nástinu uvádí vzpomínku Josefa Václava Friče na tuto událost. Když Gabriel později v roce 1849 vydal Jiřinky, Sbíрку besedních čtení, věnoval ji právě svým spoluvězňům ve vězení na Hradčanech: „všem nevinným mučedníkům následkem svatodušních událostí pražských na důkaz nelíčené úcty a upřímného přátelství“. První z besedních čtení bylo předneseno už

⁷⁰ Svatodušní bouře vypukla 12. června 1848 po sbratřovací mši na Koňském trhu. Po ukončení obřadu se vydal dav dvěma proudy do Celetné ulice k sídlu vojenského velitele Windischgrätze. Před budovou došlo k šarvátkám mezi vojáky a Pražany, které přerostly v ozbrojené střetnutí. Během krátké doby vyrostlo v Praze několik desítek barikád. To znamenalo počátek pražského červnového povstání.

⁷¹ Holý, Vladimír: J.A.Gabriel, nakladatel Klicperových spisů. Vlastivědné zprávy Sušicka 2,1959, s.20

17. července v roce 1844 na Žofíně. Poté pak byla tato čtení otiskována postupně v České včele Karla Havlíčka Borovského.⁷²

1.3 JOSEF AMBROŽ ZAKLÁDÁ RODINU (1850)

Zlomovým obdobím nejen Gabrielova života se stal rok 1848. V tomto roce coby dostudovaný doktor práv zažil revoluční kvas, deputaci do Vídně i uvěznění. Více či méně úspěšně se snažil žít vydáváním knih. V roce 1850 však došlo k další zásadní změně, která ovlivnila Gabrielovy příští životní kroky. J. A. Gabriel na podzim tohoto roku vstoupil do manželství s Marií Podlipskou, dcerou sládka Václava Podlipského⁷³, sestrou poslance MUDr. Josefa Václava Podlipského.

1.3.1 Marie Podlipská a J. V. Frič

O Marii Podlipské se můžeme mnoho dozvědět z pamětí Josefa Václava Friče, jehož první láskou byla dříve, než se seznámila prostřednictvím bratra se svým budoucím manželem. S gymnazistou Fričem se poznala v roce 1844 v Ovčárech, kde žila rodina Podlipských. Znovu se setkali až po třinácti měsících. To už ale Frič chtěl vědět, zda ho Marie miluje či ne. V dopise z 19.10. 1845 pak patnáctiletá Marie⁷⁴ píše, že sice nikomu jinému slib nedala, přesto nemohou být spolu. Jejich vztah však tím zdaleka neskončil, ba naopak. Psali si vroucí dopisy i v době, kdy byl Frič na útěku do Záhřebu. V téže době měl Frič ještě paralelní vztah s Annou Ullmanovou. Jak sám píše, po návratu do Prahy se chtěl rozhodnout mezi Marií a Anuškou především podle toho, která z nich bude lépe chápat jeho životní cíle a která ho od jeho zvolené cesty nebude zrazovat.⁷⁵ Na rozdíl od Marie

⁷² Turek cituje celý úvod k Jiřinkám, dále se podrobněji rozepisuje o jednotlivých besedních čteních.

Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.23-4

⁷³ Václav Podlipský, sládek u hraběte Jana Rudolfa Chotka v Nových Dvorech u Kutné Hory, zemřel 21. 3. 1854 ve věku 72 let viz LA PNP Praha, fond J.A. Gabriel, karton č. I. Složka Marie Gabrielová. Dopis Sofie Podlipské Marii Gabrielové ze dne 14.6.1870

⁷⁴ Marie Podlipská se narodila 18. března 1830.

⁷⁵ Frič, J.V.: Paměti I., 1. část, Praha 1886, s.257

mu Anna psala i do vazby. Teprve po čase Frič zjistil, proč se Marie odmlčela. Marie se totiž od svého bratra, který vztahu své sestry k Fričovi nepřál, dozvěděla, že Frič má v Praze ještě druhou lásku. Získala její adresu a dokonce si ji šla osobně prohlédnout. Poté se smířila se situací. „Tot' však ovšem nevěděla, dokud z mých úst nezaslechla, jak neblahou pro nás náhodou zadal jsem vyprahlé srdce své podruhé, teprve když zúmyslně zadrženu mi blahozvěstí z Ovčár, domníval jsem se od první své lásky nadobro zavržen.“

J. V. Frič dal nakonec přednost Anušce před Marií. Předpokládal celkem oprávněně, že doktor Podlipský bude svou sestru od vztahu s mladým radikálem odrazovat. Když se 1. ledna 1851 dozvěděl od Jindřicha Podlipského⁷⁶ o Mariině sňatku s Josefem A. Gabrielem, nelitoval: „...provádala se naštěstí za muže právě nejšlechternějšího, jakého jsem kdy poznal, totiž za dr. Gabriela, mého to a Mariina bratra Josefa dávného, důvěrného přítele. Pročež přijal jsem v tehdejší své situaci onu zprávu nejen s resignací, nýbrž i do jisté míry ukonejšivým zadostiučiněním. Vůči svému již neodvratnému odsouzení na dlouhou řadu let⁷⁷ žehnal jsem upřímně tomuto sňatku první své prudké, tolika různým zvratům podrobené lásky...“⁷⁸ Po svém propuštění při amnestii roku 1854 se poprvé oženil právě s Anuškou. Po porodu však zemřela.

1.3.2 Nevěsta Marie a Josef Ambrož

Josef Ambrož Gabriel si byl vědom citů, které jeho budoucí manželka k Fričovi chovala, projevil se jako muž chápající a tolerantní: „Vaše srdce svírá tajný bol, to mému oku neušlo, vy se trápíte, vaše duše a vaše srdce zná jen jednu lásku – lásku k Fričovi a láska nedá se svlíknout jako nějaký šat – pravá láska zůstane věčná. Vy jste mi nakloněna, přátelsky nakloněna, to jste sama vyřknula, to já také věřím, - ale vy mne nemilujete! Vy máte ušlechtilé, jemné srdce, s vámi sňatek stoupiti považoval bych za štěstí s přesvědčením, že mne skutečně milovat budete, bez vaší lásky – byl bych já i vy nešťastní. Já však doufám v nebe, že vše

⁷⁶ Jindřich Podlipský, bratr Marie a Josefa Václava Podlipského.

⁷⁷ Frič byl odsouzen spolu s dalšími 10. května 1851 pro zločin velezrady na 18 let. Amnestií v dubnu 1854 mu byl zbytek trestu prominut.

⁷⁸ Frič, J.V.: Paměti I., 4. svazek, Praha 1886, s. 224

dobře dopadne a že po bouři opět obloha mého života se vyjasní, a že hvězda má – a to jste vy, Marie – osvěcovat bude budoucí dráhu mého života...“⁷⁹

O vroucích citech obou snoubenců svědčí i další dopis ze 7. února 1850: „Dnes v noci jsem měl krásné sny. Zdálo se mi o tobě, já byl úplně šťastný a velmi jsem i ve skutečnosti jako ve spaní šťastným. Na tebe si pomyslím tak často, že mi dnes ani paragrafy ani řádně do hlavy nejdou, není pomoci, musím se o to všemožně zasadit, abych na vždy po boku tvém dlít, bdít a znátí mohl...“⁸⁰

V dalších dopisech z jara a léta 1850 se lze dočíst o Gabrielově snaze získat místo notáře. V Sušici totiž mělo být zřízeno nové notářství a Gabriel doufal, že by se notářem mohl stát právě on. Píše: „Dej bůh, aby to notářství brzo v život vstoupilo, abych tě mohl udělat paní notářovou a do Sušice odvezl.“⁸¹ V dopise z 15. května se svěřuje Marii, že bude žádat o místo notáře a doufá, že snad už koncem června by ho mohl získat: „...jest-li ho právě v tomto místě obdržím, to nevím, ale ...,vederemo“.⁸²

Gabrielovy naděje však nebyly naplněny. Nedařilo se mu totiž od úřadů získat potřebné notářské vysvědčení. Svými aktivitami v revolučním roce 1848 a následným zatčením si uškodil: „Naděje stran notariatu, dcero drahá, je pro mne malá, před týdnem jsem žádal o vysvědčení u slavné⁸³ policie a nedostal jsem dosavad žádné, několik dní mě posílali od Pontia k Pilatu, konečně to z něch vylezlo, že mi nemohou hned vysvědčení dát, poněvadž jsem byl po svatodušních svátcích roku 1848 ve vyšetření politickém, i nicméně jsem ale právě žádost mou na appellací zaslal, naděje, jak jsem pravil, není velká, vláda nechce mítí lidi, jako já jsem, za ouředníky, ona hledí, aby dostala většinu takových, kteří s ní do jednoho rohu troubí!“⁸⁴ Notářské osvědčení se mu nakonec podařilo získat, jak píše v dopise ze 14. června 1850, ale na místo notáře nenastoupil ani v Sušici, ani Prachaticích, ani v Písku. Notářem se nakonec stal až v závěrečné etapě svého života roku 1878 v Bechyni.

⁷⁹ SOKA Klatovy, Pozůstalost J.A.Gabriela, karton č.1, VIII 1b-1-8, dopis psaný z Prahy 29.1.1850

⁸⁰ Tamtéž, dopis ze 7.2.1850

⁸¹ Tamtéž, dopis z 23.3.1850

⁸² Tamtéž, dopis z 15.5.1850

⁸³ Podtrženo od J. A. Gabriela

⁸⁴ Tamtéž, dopis z 15.5.1850

Svatba Josefa Ambrože a Marie se uskutečnila na podzim 22. října 1850 v Nových Dvorech.⁸⁵ Marii Podlipské šel za svědka rodinný přítel Karel Havlíček Borovský⁸⁶, Josefu Ambrožovi pak Pavel Václav Mnouček, pražský sládek a měšťan. Gabriel píše v dopise z 23. října příteli: "Včera o půl dvanácté měl jsem oddavky. Páter Schmidinger se najedou objevil zde a nás kopuloval. Svátba nebyla sice hlučná, ale veselá přece."⁸⁷

1.3.3 Rodinné vztahy

Z tohoto manželství se narodily čtyři dcery a dva synové. Dospělosti se však dožily jen: Marie (1854), Anna (1856) a Věnceslava (15.května 1859). První syn Josef zemřel v dětském věku, druhý syn Josef se narodil 15.září 1868. Dožil se pouze devatenácti let, zemřel po dlouhé nemoci 29.dubna.1888 na ochrnutí plic.⁸⁸ V dochované pozůstalosti Josefa Ambrože Gabriela je mnoho materiálů, na jejichž základě by bylo velmi zajímavé dále sledovat osudy jeho potomků. Tato rodina prožila mnoho tvrdých životních zkoušek a přečkala několik tragických úmrtí. Sestry Gabrielovy se nikdy neprovdaly a zasvětily svůj život pedagogické činnosti.

Přízeněním do rodiny přítele doktora Podlipského se i nadále soukromý život rodiny Gabrielových proplétal s osudy dalších známých osobností. Manželkou Josefa Václava Podlipského byla známá spisovatelka Sofie Podlipská (1833 -1897), sestra Karoliny Světlé.⁸⁹ Za svobodna obě nosily příjmení Rottová. Sofie se úzce stýkala se svou novou rodinou, v Památku národního písemnictví v Praze je dochována četná rodinná korespondence. Svou švagrovou Marii Gabrielovou často v dopřesech oslovovala důvěrně: „sestro“, přestože skutečné sestry nebyly. Když Gabrielovým odrůstaly dcery a odcházely postupně do Prahy studovat, příbuzní jim

⁸⁵ viz přílohy

⁸⁶ Havlíček, přítel rodiny Podlipských, chodíval s manželkou Julií v neděli k Josefu Podlipskému do Ovčár na oběd viz Turek, Kajetán: Dr.Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.16 nebo Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.25

⁸⁷ Muzeum Šumavy Sušice, Pozůstalost J.A.Gabriela, složka P49, dopis ze dne 23.10.1850, viz přílohy

⁸⁸ Turek, Kajetán: Dr.Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.16

⁸⁹ Karolína Světlá (1830 – 1899), vl. jm. Johanna Mužáková, rozená Rottová

vypomáhali. V mnoha dopisech informuje Sofie svou švagrovou o tom, jak se dcerám v Praze daří. Mnohokrát se také obě větve rodiny navštívily, i když se v tehdejší době cestovalo z Prahy do Sušice mnohem obtížněji než dnes.

1.3.4 Rodina Gabrielova v Sušici (1850-1856)

Dvacátého pátého listopadu 1850 se Josef Ambrož Gabriel i se svou chotí přestěhoval do Sušice. Po celých 6 let žila rodina Gabrielových na horním předměstí v domě čp. 60-61, zvaném Na Vršku.⁹⁰ Josef Ambrož se brzy se začal zajímat o veřejný život královského města Sušice. Hned v roce 1851 byl přijat mezi členy ředitelstva Lidumilného spolku. Ve prospěch tohoto spolku se v Sušici hrálo ochotnické divadlo. Stal se v něm účetním (až do roku 1858) a rovněž zapisovatelem (až do roku 1876). Čestným měšťanem města Sušice byl jmenován 6. června roku 1855.⁹¹ Následujícího roku 1856 se i s rodinou přestěhoval ze Sušice na Loučovou, aby tam otci pomáhal při hospodaření. Josef Gabriel zemřel 23. ledna 1859⁹² a Josef Ambrož se ujal vedení statku Loučová jako jediný dědic.

⁹⁰ viz přílohy

⁹¹ Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.25 a 40

⁹² Parte Josefa Gabriela. SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela, karton č. 2a, viz přílohy

2. Počátky historiografického bádání J. A. Gabriela

2.1 GABRIELOVA ČASOPISECKÁ PUBLIKAČNÍ ČINNOST V 50. LETECH 19. STOLETÍ

Josef A. Gabriel se již od svého přestěhování do Sušice (1850) zabýval myšlenkou sepsat monografii o Sušici. Historický materiál musel poměrně složitě získávat, a proto se ještě v roce 1860 stále necítil být dostatečně povoláný k vydání svého, jak se později ukázalo, životního díla. Zatím tedy publikoval různé články historické povahy v Lumíru, Poutníku od Otavy a v dalších dobových regionálních časopisech. Ne vždy publikoval pod svým jménem, často se objevují různé pseudonymy, např. Ambrož Šumavský, Ambrož (nebo A. nebo Jaroslav) Sušický, J. G. Loučovský nebo pod značkou J. G., J.A.G., A.Š., A. Šum, iel, J.A., atp.⁹³

Prostřednictvím svých novinových článků chtěl Gabriel čtenáře nejen informovat o historii, ale především v nich jako správný obrozenecký buditel probouzet národní sebevědomí a hrdost. Přál si, aby se lidé dozvěděli o národních dějinách co nejvíce, a správně pochopil, že nejlépe si vazbu současnosti s dávnou slavnou minulostí uvědomí na základě znalosti národních i regionálních dějin. Povědomí o dějinách míst, jež důvěrně znají a jež jsou jim blízká, pomůže upevnit v obyvatelích Sušicka vlastenecké cítění. Nermalou roli sehrála Gabrielova touha dokázat, že Pošumaví bylo původním českým územím.

Protože Gabriel publikoval své (nejen historické) texty v řadě časopisů, nebylo v rámci této práce možné je všechny prostudovat a kompletovat úplnou bibliografii tohoto autora. Vodítkem pro vyhledání některých Gabrielových časopiseckých prací mi bylo heslo Josef Ambrož Gabriel v Lexikonu české literatury 1. Podle něj Gabriel publikoval od roku 1843 v Květech, od roku 1844 v České včele, v letech 1845-1848 v Příteli mládeže, roku 1848 v Šotkovi a Pražských novinách. V Lumíru v letech 1853 - 1862, v Obrazech života v roce 1860, od téhož roku v Památkách archeologických, v roce 1859 v Poslu z Prahy a od roku 1858 v Poutníku od Otavy. Dále publikoval v letech 1868 -1874 v Šumavanu.⁹⁴

⁹³značky viz Heslo Josef Ambrož Gabriel, in:Lexikon české literatury, 1, A – G. Praha 1985

⁹⁴Heslo Josef Ambrož Gabriel. in:Lexikon české literatury, 1, A - G, Academia, Praha 1985

Ačkoliv je Josef Ambrož Gabriel zakladatelem moderní české historiografie na Sušicku, sám v sušickém tisku nepublikoval, ba ani nemohl. Za dob Gabrielova aktivního působení v Sušici zde totiž ještě české noviny nevycházely. Zprávy o Sušicku se od 30. – 40. let 19. století v českém tisku objevovaly v Úředním listu c.k. práchynského krajského úřadu v Písku, častěji pak v České včele a v Květech.⁹⁵ Od června 1848 měli Sušičané k dispozici Prácheňský týdeník vycházející v Písku, od roku 1858 píseckého Poutníka od Otavy, na jehož podobě měl Gabriel významný podíl. Od roku 1863 na Poutníka od Otavy navázal také v Písku vydávaný Otavan. Od roku 1861 přinášel čtenářům zábavu i poučení klatovský Šumavan.⁹⁶ Prvním sušickým listem byl nepolitický beletristický týdeník pro okres sušický, horažďovický a strakonický pojmenovaný Posel ze Sušice. Poprvé vyšel až 20. září 1879, tedy v době, kdy už Gabriel v Sušici nežil. Tehdy již 59letý Gabriel pobýval i s rodinou v Bechyni, kde pak následující rok ukončil svůj život.

Soupis Gabrielových časopiseckých článků uveřejnil Kajetán Turek ve své monografické práci o J. A. Gabrielovi.⁹⁷ Není zde zachyceno zcela přesně vše, co Gabriel sepsal a publikoval, použila jsem však tento text jako základní osu pro seznámení se s Gabrielem jako historikem. Autorka diplomové práce o J. A. Gabrielovi Libuše Fialová se Gabrielově časopisecké činnosti věnuje jen velmi stručně v kontextu celé jeho publikační činnosti.⁹⁸ V poznámkovém aparátu pak uvádí výčet článků s historickou regionální tematikou, přičemž vychází z nyní nedostupného archivního pramene - tzv. Soupisu prací, který se nachází v Pozůstalosti J. A. Gabriela v Muzeu Šumavy v Sušici. Já se domnívám, že autorka čerpala i z Turkova textu⁹⁹, i když se na něj konkrétně v tomto případě neodvolává. Kajetán Turek však nevyписuje úplné bibliografické údaje, a tak autorka

⁹⁵ Turek, K.: Přehled krajské žurnalistiky. in: Sušicko, Vlastivědné dílo Okresní osvětový sbor v Sušici, Sušice 1938, s. 304

⁹⁶ Roubík, František: Časopisectvo v Čechách v letech 1848-1862, Praha 1930

Roubík, František: Bibliografie časopisectva v Čechách 1863-1895, Praha 1936

⁹⁷ Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s.26-27

⁹⁸ Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 41 a 90-91

⁹⁹ Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s.26-27

pravděpodobně nepřesně interpretovala, kdy byly v časopise Poutník od Otavy články publikovány, takže některé z nich z roku 1858 posouvá až do roku 1859.¹⁰⁰

V následujícím textu se pokusím naznačit, jakým způsobem Josef Ambrož Gabriel koncipoval svoje články s historickou tematikou. S ohledem na poměrně značný počet jeho časopiseckých příspěvků (i na témata nehistorická) jsem se rozhodla udělat sondu především do dvou časopisů – do Lumíra a Poutníka od Otavy. V těchto dvou časopisech totiž Gabriel publikoval nejvíce článků o regionální historii. V obou případech jsem se zaměřila na dva ročníky, v nichž vyšly články pro tuto diplomovou práci relevantní (Lumír 1856 a 1859; Poutník od Otavy 1858 a 1859). Ačkoliv moje diplomová práce zachycuje převážnou část Gabrielovy tvorby, úplnou bibliografii tohoto autora bude ještě třeba zpracovat. Další relevantní články z jiných časopisů zařazuji ve výkladu buď k příslušnému časovému období Gabrielova života, nebo tam, kde bude mít zmínka o těchto pracích podstatnou souvislost.

2.1.1 Tzv. Soupis prací z Pozůstalosti J. A. Gabriela

V předešlé kapitole jsem uvedla, že důležitý archivní materiál nazývaný „Soupis prací“ z Pozůstalosti J. A. Gabriela v Muzeu Šumavy v Sušici, je dočasně nedostupný. Autorka Libuše Fialová s ním však podle seznamu pramenů, které ve svojí práci uvádí, při svém bádání pracovala (před rokem 1994) a několikrát na něj v poznámkovém aparátu odkazuje. I přesto si těžko lze udělat přesnější představu, jak rozsáhlý tento soupis je, které Gabrielovy texty jsou v něm zachyceny a zda je úplný. Pro tuto diplomovou práci by to byl jistě dokument informačně velmi nosný a bylo by žádoucí s ním pracovat, ale bohužel je složka P 49, v níž se má soupis nacházet, nekompletní. Naneštěstí muzejní pracovníci nemají zachycen obsah tohoto dokumentu v jiné podobě. Po důkladném pročtení textu poznámek Libuše Fialové, které se na tento dokument odvolávají, se domnívám, že autorka, ačkoliv odkazuje na Soupis prací, pracovala s informacemi o Gabrielových textech, jež uvádí Kajetán Turek v díle Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin. Téměř

¹⁰⁰ více viz dále kapitola Oprava datace článků v Poutníkově od Otavy

úplná obsahová shoda může také ukazovat, že Kajetán Turek sám tento Soupis prací sestavoval, či již hotový soupis využil a opsal.

Pavla Šťastná, autorka bakalářské práce Josef Ambrož Gabriel, starosta města Sušice, složku P 49 v seznamu použitých pramenů také uvádí, ale konkrétně se soupisem prací samostatně nepracovala.¹⁰¹ Přestože se autorka literárním aktivitám J. A. Gabriela věnuje, jedná se v jejím podání spíše o soupis jeho hlavních děl. Např. v kapitole „Gabrielovy příspěvky do časopisů“¹⁰² uvádí pouze - pokud mohu posoudit - neúplný výčet článků, aniž by v poznámkovém aparátu upozornila, odkud tyto informace čerpala.

¹⁰¹ Diplomovou práci Libuše Fialové autorka necituje, ani neuvádí v seznamu použité literatury.

¹⁰² Šťastná, Pavla: Josef Ambrož Gabriel, starosta města Sušice, Západočeská univerzita, Fakulta humanitních studií, Plzeň 2002, s. 33 a dále

2.2 GABRIEL A LUMÍR

Dříve než Josef Ambrož Gabriel publikoval v regionálním tisku, byl v průběhu 50. let 19. století hojným přispěvovatelem do beletristického týdeníku Lumír, jehož odpovědným redaktorem byl Ferdinand Břetislav Mikovec¹⁰³. První číslo literární revue Lumír vyšlo 6. února 1851 tiskem a nákladem Kateřiny Jeřábkové. Od té doby pak časopis vycházel vždy jednou týdně ve čtvrtek. Od 2. března 1854 směl vydávat dvě nepolitické přílohy s denními zprávami. V roce 1855 byl dočasně zastaven, avšak od 27. srpna 1855 jeho vydávání pokračovalo. Mezi přispěvateli najdeme vedle Gabriela mj. například Antonína Rybičku, Františka Pravdu, Karolinu Světlou či Sofii Podlipskou.

Josef Ambrož Gabriel začal v Lumíru publikovat dva roky po jeho založení, tedy až v roce 1853. Podle Lexikonu české literatury v tom pokračoval až do roku 1862.¹⁰⁴ Soupis článků, které v tomto období Gabriel publikoval vypisuje ve své práci Libuše Fialová¹⁰⁵, přičemž vychází z Pozůstalosti Josefa Ambrože Gabriela v Muzeu Šumavy v Sušici. V poznámkovém aparátu se obecně odvolává na složky D 28 a P49, nikoliv však konkrétně na tzv. Soupis prací, o němž jsem se již zmínila. Já jsem mohla pracovat pouze s částí této pozůstalosti, která však žádný pramen, kde by byly uvedeny Gabrielovy články z Lumíru, neobsahovala. Bylo by jistě možné projít postupně všechny ročníky Lumíru (1853 – 1862) a zjistit, které články a kdy Gabriel publikoval, bylo by to ovšem časově velmi náročné. Proto jsem v tomto případě vycházela ze soupisu článků, které uvádí ve své práci Libuše Fialová. Podrobněji jsem se zaměřila pouze na roky 1856 a 1859, v nichž Gabrielovi vyšlo nejvíce článků, které jsou pro tuto diplomovou práci relevantní, tedy článků s historickou tematikou. Bohužel jsem zde objevila řadu nesrovnalostí, které nemohu bezpečně ověřit, dokud nebude znovu dostupná pozůstalost Josefa

¹⁰³ Ferdinand Břetislav Mikovec (1826-1862), sloupský rodák, dramatický spisovatel, básník, historik, archeolog, znalec dějin českých hradů, zakladatel české literární revue Lumír. Aktivně se roku 1848 zúčastnil Slovanského sjezdu a po pražských bojích prchá s ostatními vůdci povstání do Vídně a dále do Záhřebu. Přes Lipsko se vrací do Prahy a 6. února 1851 vydává první číslo časopisu Lumír. Zemřel v Praze ve věku nedožitých 36 let.

¹⁰⁴ Heslo Josef Ambrož Gabriel. in: Lexikon české literatury 1, A-G. Praha 1985

¹⁰⁵ Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 90-91

Ambrože Gabriela v Muzeu Šumavy v Sušici. Jedině tam bych mohla prostudovat prameny, z nichž Libuše Fialová čerpala, a ověřit jejich hodnověrnost. Za této situace mohu pouze na nesrovnalosti upozornit. Dále jsem tedy až na roky 1856 a 1859 nucena vycházet z této sekundární literatury.

O publikování Gabrielových článků v Lumíru stručně píše Kajetán Turek ve spisku Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin¹⁰⁶. Shodně uvádí k roku 1856 článek Hrabata z Luku a ještě k roku 1855 zmiňuje pojednání o Dolním Krušci. Toto Libuše Fialová neuvádí. Článek s podobným názvem O Krušci však vyšel v Poutníku od Otavy (1858).¹⁰⁷

Podle Libuše Fialové publikoval Josef Ambrož Gabriel v Lumíru tyto články: v roce 1853 články Strašidelný jezdec, Dobrodružství bývalého setníka, Svatobor¹⁰⁸, Hypolit a Dianora, v roce následujícím (1854) Ženská msta, Historické klasobraní - List Prachatických k Sušickým o obležení města Prachatic roku 1620¹⁰⁹, Alonso (Povídka z francouzského dle Ch. Reybaudové). V roce 1857 přeložil a v Lumíru otiskl novelu Rodina opovržena, v dalším roce 1858 uvedl překlad povídky A. Dumase Oddavky na popravišti¹¹⁰.

2.2.1 Lumír (1856)

Podle seznamu článků, které uvádí Libuše Fialová, publikoval J. A. Gabriel v roce 1856 v Lumíru tři články s historickou tematikou: Svobodní páni z Vunšvic. Pomůcka ke genealogii české, Hrad Kašperk a Hrabata od Luku. Po prostudování tohoto ročníku však mohu potvrdit, že Gabriel napsal pouze článek Hrabata

¹⁰⁶ Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s.27

¹⁰⁷ Šumavský, Ambrož: O Krušci. Poutník od Otavy 1, 1858, č. 14, s. 110

¹⁰⁸ Tatáž báseň vyšla ještě později viz Sušický, J.: Svatobor. Poutník od Otavy 2, 1859, č.2, s.29-30.

Je dochována i samostatně v LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č.II.

¹⁰⁹ Článek byl znovu otištěn viz Gabriel, J.A.: Historické klasobraní. List prachatických Sušickým o obležení města Prachatic r. 1620. Sušické listy 8,1900, č.19

¹¹⁰ Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století.

Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 90-91

od Luku.¹¹¹ Mimo to se objevil v 7. čísle Lumíra v rubrice Historické drobnosti článek Velký požár v královském městě Sušici r. 1707. Tento nevelký text byl vytvořen na základě materiálů, které Josef Ambrož poskytl redakci: „...zprávu tuto vyňali jsme z dějepisu města Sušice, který pan dr. J. A. Gabriel dle pilných studií v češtině sepsal a ze které vzděláme budoucně více úryvků.“¹¹² Redakce kromě toho uvádí, že se z Gabrielových materiálů chystá dále čerpat.

V 8. čísle Lumíra vyšel článek Hrabata od Luku. Historický nástin od J. A. Gabriela.¹¹³ Text Gabriel opatřil poznámkovým aparátem, z něhož je patrné, že vycházel především z 1. dílu Palackého Dějin národu českého. Ve 12. a v 1. polovině 13. století se nacházela Sušice se svým okolím jako manství v rukou hrabat od Luku (ab Arcu či von Bogen). Josef Ambrož Gabriel popisuje události, které tomu předcházely, rozsah území vlivu rodu bogenských, dále uvádí výčet německých měst, hradů a klášterů v Čechách kromě Sušice i Vimperku. Vše zachycuje v kontextu evropské středověké politiky. Podrobně se věnuje rodové posloupnosti viz např. kapitola Posloupnost Bedřichova aneb Bogen-bogenská. Dějinám Sušice se tedy věnuje jenom v první části, dále líčí dějiny rodu.

Podle Libuše Fialové by v tomto ročníku měl být publikován Gabrielův článek Svobodní páni z Vunšvic, který jsem však ani při pečlivém prolistování časopisu neobjevila, a článek Pomůcka ke genealogii české. Podle Lumíra však autorem toho článku není Gabriel, ale Antonín Rybička.¹¹⁴ Rybičkův text byl otiskován na pokračování od č. 17 (z 24. dubna 1856) do č. 20 (15. května 1856).¹¹⁵ Autor předložil veřejnosti genealogická data několika starších šlechtických rodin v

¹¹¹ totéž viz Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s.27

¹¹² Velký požár v královském městě Sušici r. 1707. Lumír 6, 1856, č. 7, s. 165

¹¹³ Gabriel, J.A.: Hrabata od Luku. Historický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 6, 1856, č. 8, s. 186-190

¹¹⁴ Antonín František Rybička Skutečský (1812 - 1899), historik, archivář a právník, po studiích na právnické fakultě v Praze nastoupil praxi u chrudimského magistrátu (1840), v roce 1848 se stal úředníkem dvorské kanceláře ve Vídni. Podílel se na českém vydání říšského zákoníku, roku 1851 nastoupil funkci radního tajemníka u nejvyššího kassačního soudu ve Vídni, v letech 1857-1880 působil u vrchního zemského soudu. Mimo právnické praxe se zabýval českou kulturní historií, dějinami Chrudimi a Chrudimska a dějinami práva, genealogií, heraldikou, sfragistikou apod. Výsledkem jeho badatelské činnosti v těchto oborech je řada drobných i rozsáhlejších studií a článků.

¹¹⁵ Rybička, A.: Pomůcky ke genealogii české. Lumír 6, 1856, č. 17, 19 a 20, od s. 401

Čechách. V první kapitole to byli páni Vratislavové z Mitrovic, dále rytíři Kraselovští z Kraselova a poslední rodopis byl věnován pánům Kořenským z Terešova. Josef Ambrož Gabriel a Antonín Rybička spolu spolupracovali. V Gabrielově pozůstalosti v Památníku národního písemnictví na Strahově se dochovalo několik dopisů.¹¹⁶

Poslední článek, který podle Libuše Fialové měl Gabriel v Lumíru roku 1856 publikovat, je Hrad Kašperk. Bohužel musím konstatovat, že ani tento článek jsem v příslušném ročníku Lumíru nenašla. Samostatný spisek Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J. A. Gabriela, vyšel v Praze až následující rok (1857). Ve stejném roce se pak v Poutníku od Otavy objevila recenze.¹¹⁷

2.2.2 Lumír (1859)

2.2.2.1 Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J. A. Gabriela

Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela vyšel v 7. čísle IX. ročníku Lumíra.¹¹⁸ Gabriel uvedl článek mottem od Fr. Rubeše: „Každý kámen má své zvěsty dávné.“¹¹⁹ Pak následuje část, v níž hodnotí prameny a literaturu. Píše, že o Rabí neexistuje obšírnější pojednání v českém jazyce. Dosud se o něm psaly pouze stručné články v časopisech. Německá literatura má podle Gabriela pojednání více, ale jsou to „práce více méně bez pravého základu historického.“¹²⁰

¹¹⁶ Viz dále kapitola Velká kniha o Sušici

¹¹⁷ n.: Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J.A. Gabriela, Poutník od Otavy 12, 1858, č. 17, s. 183-184

¹¹⁸ Gabriel, J.A.: Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 9, 1859, č. 7, s. 157-160, pokr. v č. 8., s. 182-185 a č. 9, s. 206-9

¹¹⁹ Gabriel, J.A.: Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 9, 1859, č. 7, s. 157. Delší verzi motto pak znovu použil před článkem Knihy památné v Poutníku od Otavy 2, 1859, č. 2, s. 26

¹²⁰ Gabriel, J.A.: Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 9, 1859, č. 7, s. 157

Bedlivému Františku Alexandru. Heberovi¹²¹ bohužel časná smrt nepřála, aby ve svém díle *Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser* hrad Rabí popsal a vyobrazil, i když je jisté, jak tvrdí Gabriel, že jej za tím účelem F. A. Heber navštívil.¹²²

Topografové jako např. Jaroslav Schaller¹²³ podle Gabriela podali o Rabí málo zpráv nebo informovali nepravdivě. Dále se zmiňuje o díle Johanna Gottfrieda Sommera *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt*¹²⁴, v němž se o Rabí lze stručně dočíst. Gabriel také pozitivně hodnotí, že existuje řada obrazových materiálů vztahujících se k hradu Rabí a vypisuje je.

„My se odvážíme na základě nám přístupných pramenů, a to sice desk zemských, historických spisů našeho slavného dějepisce Fr. Palackého a listin hodnověrných, vlastního pak proskoumání laskavému čtenáři historicko-topografický nástin hradu Rabí podati s tou důvěrou, že se snad mnohému tím

¹²¹ František Alexander Heber (1815 –1849) zakladatel české kastellologie, vyučený kupec, v roce 1838 se odstěhoval do Zbiroha, kde se r. 1839 oženil a vedl obchod, který záhy předal manželce. Odstěhoval se do Prahy a zbytek života věnoval myšlence popsat všechny hrady a tvrze v Čechách. Publikoval v časopisu *Erinnerungen*. Během let 1840-1842 podnikal bezpočet cest po českých hradech, kreslil, studoval archiválie, zapisoval pověsti. Postupně tak v letech 1843-1849 vzniklo šestisvazkové dílo (sedmý díl zůstal nedokončený) "České hrady, zámky a tvrze", v němž autor popsal 586 hradů a tvrzí a které je doplněno 358 vyobrazeními. Pro 240 z nich byly předlohou vlastní autorovy kresby. Úmorná práce, kterou Heber naplnění svého snu věnoval, podlomila jeho zdraví. Zemřel 29. července r. 1849 v Náchodě, kam se vydal studovat archiválie a památky.

¹²² Gabriel, J.A.: Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela. *Lumír* 9, 1859, č. 7, s. 157

¹²³ Schaller Jaroslav (1738 –1809), český historik, zakladatel české historické topografie, členem řádu piaristů. Celý život zasvětil vedle pedagogické činnosti historickému bádání, které zaměřil jednak na osudy nejvýznamnějších členů řádu piaristů (*Kurze Lebensbeschreibungen ...*, tj. *Krátké životopisy...*, 1799), jednak na topografii Čech. Ve své práci byl povzbuzován F. M. Pelclem a J. Dobrovským. Jeho hlavní dílo, *Topographie des Königreichs Böhmen*, I.-XVI., (1785-90), *Topographisches Universal-Register des Königreichs Böhmen*, (1791), *Beschreibung der Haupt- und Residenzstadt Prag*, I.-IV., (1794-97), zahrnuje podrobný popis 16 krajů a hlavního residenčního města Prahy a bohatý rejstřík.

¹²⁴ Sommer, Johann Gottfried (1782-1848), německy psané 16ti svazkové dílo *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt* (Království České; popsáno statisticko-topograficky) vycházelo v letech 1833 až 1849. Vedle hlavních informací topografických, geografických a hospodářských přináší spíše okrajově a neuceleně také informace historické. Díl osmý, popisující Prácheňský kraj vyšel v roce 1840.

zavděčíme, ačkoliv zjevně vyznati musíme, že by se ještě více podati mohlo, kdyby nám veškeré k tomuto předmětu patřící prameny přístupny byly. Pověsti o Rabí pokud dějepisu zjevně neodporují, jsme přijali, jelikož ústa lidská, když právě o témž předmětu listin nedostává, co prameny považovati se mohou a poněvadž nám známo, že příběhy takové jsou většinou laskavému čtenářstvu vítány.“¹²⁵

Po tomto rozsáhlém úvodu Gabriel v kapitole o místopisu (I. část místopisní) lokalizuje hrad Rabí mezi města Horažďovice a Sušici. Uvádí, že i Rabí má status města s 94 domy, dvěma kostely atd. Podrobně se snaží popsat stav hradní zříceniny. Místo současného označení pro obytnou věž – donjon – užívá pojem stavení. Zásluhou knížete J. J. Gustava z Lamberka byl volný vstup do hradu omezen a ve stavení zřízeno schodiště až na vrchol, odkud se otevírá výhled do blízkého okolí (Gabriel doplňuje popisem).

Druhá část článku se zabývá dějinami hradu Rabí (II. Část dějepisná).¹²⁶ Text je opět opatřen poznámkovým aparátem, v němž se Gabriel odvolává především na dílo historika Františka Palackého (Dějiny národa českého) a Archiv český (III., IV. a X.) Líčí dějiny hradu od jeho počátků - přesné datum založení však není známo, proto zahajuje dějiny rokem 1160, odkdy Rabí drželi Švihovští z Rýzmburka. Autor neopomene vynechat známou epizodu ze života Jana Žižky z Trocnova z dobývání hradu v červenci 1421: „postřelen jest při outoku do tváře tak, že zástřel uvázl mu v oku ještě zdravém i hrozil oslepnutím úplným.“¹²⁷

Dokončení článku zachycuje období od roku 1502 až do roku 1834, kdy se hrad Rabí dostal do držení Gustava Jáchyma knížete z Lamberka (1812 – 1862), jehož Gabriel bezvýhradně chválí za péči o hradní zříceninu. V této poslední části pak zpestřuje svoje pojednání pověstí o opici-čertu pana Půty Švihovského. Pověst převzal od Bohuslava Balbína (Miscellanea L.1. c49).¹²⁸ Variaci této pověsti nalezneme i ve známém souboru pověstí Augusta Sedláčka pod názvem Opičné

¹²⁵ Gabriel, J.A.: Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 9, 1859, č. 7, s. 157n

¹²⁶ Gabriel, J.A.: Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 9, 1859, č. 8, s. 182

¹²⁷ Gabriel, J.A.: Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 9, 1859, č. 8, s. 183

¹²⁸ Gabriel, J.A.: Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 9, 1859, č. 9, s. 206-9

v Hejně.¹²⁹ Obě pověsti vyprávějí, jak nevzdělaní vesničané z Chejné (Hejně) utloukli opici svého pána Půty Švihovského, protože toto cizokrajné zvíře považovali za čerta. Půta je za hloupost a troufalost potrestal placením roční činže, tzv. opičím platem neboli opičným. Vsi se pak říkalo Bláznivá Chejná.

Po smrti Půty Švihovského roku 1504 se držení hradu měnilo. Gabriel cituje Desky zemské a uvádí, jaké „zboží“ k hradu v této době patřilo. Švihovští prodali hrad roku 1544. V letech 1563-1708 vlastnili Rabí Chanovští z Dlouhé Vsi, za jejich dlouhého vlastnictví začalo Rabí pustnout. Od Chanovských jej koupil arcibiskup kardinál Jan Filip hrabě z Lamberka. V této době se hrad stal volně přístupným a sloužil jako snadný zdroj stavebního materiálu pro obyvatele okolních vsí. J. A. Gabriel se proto kladně vyjadřuje k uzavření hradu J. Gustavem knížetem z Lamberka (hrad má ve vlastnictví od roku 1834), které přispělo k zamezení vandalismu a hledání pokladů.

2.2.2.2 Něco o rytířské rodině Kabátů z Vyškovic a Píseň o svatý pokoj

V tomto ročníku poslední Gabrielův článek s historickou tematikou Něco o rytířské rodině Kabátů z Vyškovic byl otištěn v č. 26, 30. června 1859. J.A. Gabriel při zpracování tohoto tématu použil Březanův život Viléma z Rožmberka, Geschichte von Böhmen II. Františka Palackého a Archiv český (I., II., III.) Jako základní pramen posloužil Gabrielovi „opis majestátu císaře Albrechta v Augšpurku ode dne 8. října 1306, kterým Zykunda Kabáta v stav rytířský s praediktem z Vyškovic povýšil.“¹³⁰ Autor postupně rok po roce (pokud k němu má údaje) zachycuje osudy sušického purkmistra Petra Bohumína Kabáta z Vyškovic (např. od 1705 spoluradním v Sušici, 1706 purkmistrem, 1707 přišel o dům při velkém požáru města, 1720 spoluradním, 29. 8. 1721 zemřel atp.)

Přímo za tímto článkem navazuje na straně 618 text písně, jejíž autorství podle obsahu náleží rovněž Josefu Ambroži Gabrielovi. Píseň o svatý pokoj s podtitulem Z druhé polovice sedmnáctého věku se má zpívat na melodii písně známé jako Veselte se ó duše.

¹²⁹ Sedláček, A.: Historické pověsti lidu českého, Praha 1972

¹³⁰ Gabriel, J.A.: Něco o rytířské rodině Kabátů z Vyškovic. Lumír 9, 1859, č. 26, s. 616

V devátém ročníku časopisu Lumír měly podle seznamu Gabrielových článků, který zveřejňuje Libuše Fialová, Josefu A. Gabrielovi vyjít celkem tři texty: Hrad Rabí, Něco o rytířské rodině Kabátů z Vyškovic¹³¹ a Píseň o svatý pokoj. Tuto skutečnost mohu potvrdit. Kajetán Turek k tomuto roku naopak nezmiňuje články žádné. Do souvislosti s tematikou rodopisu bych ještě zmínila článek z téhož čísla jako text o rytířích Kabátech, a to článek Antonína Rybičky (který rovněž publikoval články s historickou tematikou) Něco o českých rodinách erbovních, kteréž se psaly z Vosule.¹³²

Na závěr kapitoly o Gabrielově publikování v časopise Lumír bych ještě zmínila jeho poslední článek v Lumíru z roku 1860 nazvaný Vzpomínka na V. Klicperu. Gabriel v něm líčí svoje seznámení s V. K. Klicperou, navázání pracovních kontaktů a podepsání smlouvy, ale také časté návštěvy, i příčiny, které odvrátily další vydávání Klicperových děl.¹³³

¹³¹ L. Fialová asi omylem uvádí „Kubátů“ místo „Kabátů“.

¹³² Rybička, A.: Něco o českých rodinách erbovních, kteréž se psaly z Vosule. Lumír 9, 1859, č. 26, s. 615-616

¹³³ Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 35

2.3 GABRIEL A POUTNÍK OD OTAVY

List Poutník od Otavy s podtitulem Časopis pro lid městský i venkovský začal vycházet od 3. ledna roku 1858 v Písku. Redaktorem této první mimopražské kulturní revue v Čechách byl Vojtěch Vlastimil Janota¹³⁴, písecký učitel. Poutník vycházel jednou týdně v neděli tiskem a nákladem knihtiskárny Václava Vetterla. Od 1. dubna 1858 vycházela jednou za čtrnáct dní ještě příloha. Od listopadu 1858 se přidala navíc příloha inzertní, sloužící mimo jiné k uveřejňování vyhlášek. 1. ledna 1860 bylo vydávání Poutníka dočasně pozastaveno a od 23. dubna se znovu rozeběhlo. V roce 1862 však bylo vydávání Poutníka od Otavy zastaveno pro svou politickou angažovanost úplně. Hned další rok začal vycházet na Poutníka navazující časopis Otavan, jehož vydávání se protáhlo na dlouhých 73 let až do roku 1936. V počátcích tohoto Poutníkova následníka rovněž stál V.V. Janota.

Většina čísel Poutníka od Otavy začíná básní nebo úvahou, beletristickým článkem, pak obvykle následuje povídka na pokračování, někdy zprávy místní a z venkova. V průběhu prvního roku Poutníkova „života“ se jeho obsah rozrostl na oddíly, jejichž názvy se postupně částečně proměňovaly: Básně; Novelly, povídky, pověsti a pohádky; Část historická, hospodářská, země-, přírodo- a národopisná; Životopisy a životopisné pomůcky; Úvahy; Rozmanitosti; časem i Zprávy statistické, Literatura a další.¹³⁵

Gabrielovu publikační činnost v tomto listu jsem sledovala v letech 1858-9 a lze říci, že postupně pod pseudonymem Ambrož Šumavský, Ambrož (nebo A. nebo Jaroslav) Sušický, J. G. (nebo A.) Loučovský nebo pod značkami v podobě iniciál (J.A.G., A.Š.) přispíval snad do všech oddílů. Podle typu oddílu také vybíral svůj pseudonym. Povšimla jsem si přitom zhruba těchto zákonitostí: pravidelné „domácí“ rubriky Poutníka, které měly čtenáře bavit i vzdělávat, podepisoval převážně jako Ambrož Šumavský (např. populárně-naučnou rubriku

¹³⁴ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č. II. Korespondence A-Z

V pozůstalosti J. A. Gabriela se nachází korespondence s V. V. Janotou, dočteme se např., že byl prvním učitelem v dívčí škole, kterou v Praze založil první ženský v Čechách - Spolek Slovanek Honoraty Zapové (1848). V dopisech (z 1858) si stěžuje na cenzurování Poutníka, v dalším (z roku 1860) líčí problémy s časopisem, zvažuje začít vydávat Věstník Otavský. Dále zmiňuje Zábavník učitelský a děkuje Gabrielovi za příspěvek do něj.

¹³⁵ viz přílohy

Historický denník kraje Píseckého, Otava, Něco o hospodářství). To bylo jeho hlavní „poutnické“ jméno. Občasné články odbornějšího charakteru naopak publikoval pod iniciálami J. A. G., jež zřetelně ukazují na celé jméno (např. Velký požár v kr. městě Sušici r. 1707, Kostel na Zdouni u Sušice nebo Stručný dějepis královského města Sušice). Texty utvořené spíše pro pobavení čtenářstva podepsal pouze jako A. Š. (např. Strakaté statisticko-topograficko-historické, dílem i veselé rozjímání o královském městě Sušici). Pro překlady volil podpis J. G. Šumavský (La Pivardière. Podivný hrdelní příběh ve Francouzsku v 17. století). Pseudonymem J. Sušický použil při zveřejnění svojí básně Svatobor. Svým plným jménem se J. A. Gabriel u článků nepodepisoval, avšak v obsahu jsou někdy články jinak podepsané jako J. A. G. uváděny jako „Od J. A. Gabriela“.¹³⁶

2.3.1 Oprava datace článků v Poutníkově od Otavy

V následujících řádcích se pokusím zachytit a uvést na pravou míru chyby, nepřesnosti či nechtěné omyly Kajetána Turka a následně i Libuše Fialové, které jsem při práci s pramenem (časopis Poutník od Otavy 1858-1859) zaznamenala.

Článek Kostel na Zdouni u Sušice Kajetán Turek časově zařazuje do roku 1858, ve skutečnosti byl publikován v Poutníku od Otavy až následující rok (1859). Hrad Kašperk, historicko-topografický nástin vydal Gabriel vlastním nákladem v Praze roku 1857, následující rok byla v Poutníkově zveřejněna recenze na toto dílko od recenzenta s autorskou značkou „n.“. Gabriel tedy nevydal článek Hrad Kašperk v Poutníkově roku 1858, jak z Turkova výpisu vyplývá, nýbrž se jedná o zmíněnou recenzi. Tuto mylnou informaci od něj (či z tzv. Soupisu prací) převzala Libuše Fialová. Dále autorka uvádí, že se již dříve roku 1856 objevil článek Hrad Kašperk v časopise Lumír. Já jsem tento ročník prolistovala, ale článek jsem nenašla. Kajetán Turek ho ve svém seznamu rovněž nemá.

Článek Otava byl jakýmsi Gabrielovým „pilotním“ dílkem určeným pro nově vzniklý časopis Poutník od Otavy už v roce 1858, nikoliv o rok později. Články Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého, O Krušci, Přehled všech měst a městeček kraje Píseckého, Přehled minerálních vod a lázní kraje

¹³⁶ např. Stručný dějepis královského města Sušice

Píseckého byly v Poutníkově rovněž publikovány o rok dříve, než uvádí Kajetán Turek, tedy již roku 1858. Stejně tomu tak bylo i u Gabrielova překladu *La Pivardiére* (Podivný hrdelní příběh ve Francouzsku v 17. století) zveřejněném tamtéž pod pseudonymem J. G. Loučovský. Gabrielovy úvahy o odbírání Slovníku naučného vyšly v Poutníkově v roce 1859 dvakrát: *Myšlenky o odbírání Slovníka naučného v kraji Píseckém* a *Slovo stran odbírání Slovníka naučného v kraji Píseckém*.

Když porovnáme soupis Gabrielových textů u Libuše Fialové s výčtem článků, tak jak je za sebou uvádí Kajetán Turek, zdá se, že L. Fialová převzala Turkovy údaje jako fakt, ale protože chybně interpretovala jeho způsob zápisu, články z Poutníka, které Turek pouze vyjmenovává bez uvedení roku, přiřadila mylně k roku 1859. Jsou to články: *Vikariáty a fary kraje Píseckého v době nynější*, *Historický denník kraje Píseckého*, *Knihy památné*, *Hospodář jak by měl býti*, *Jednota umělecká v Praze ohledem na kraj Písecký*, *Otava*, *Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého*, *O Krušci*, *Přehled všech měst a městeček kraje Píseckého*, *Přehled minerálních vod a lázní kraje Píseckého*, *Myšlenky o odbírání Slovníka naučného v kraji Píseckém*, *Slovo stran odbírání Slovníka naučného*, *C.k. vlastenecká hospodářská společnost v Praze*.

Pro úplnost ještě doplním, že se Kajetán Turek dopustil i jiného drobného omylu, když v monografii o J. A. Gabrielovi uvádí, že Gabriel v roce 1859 uveřejnil pod pseudonymem Jaroslav Sušický báseň *Svatobor* v časopise *Posel od Otavana*. Nepodařilo se mi potvrdit, že by takový časopis existoval. Spíše se jedná o *Poutníka od Otavy*, v němž skutečně v roce 1859 tato báseň pod tímž pseudonymem vyšla.

Protože Libuše Fialová také čerpala z monografie o J. A. Gabrielovi od Kajetána Turka, převzala tuto jeho mylnou informaci¹³⁷ a tvrdí, že Gabriel zveřejnil roku 1859 báseň *Svatobor* v časopise *Otavan*. To však neodpovídá skutečnosti, protože časopis *Otavan* v tomto roce ještě nevyšel (až od roku 1863).¹³⁸ Zdá se, že si autorka sice povšimla Turkova omylu, avšak místo aby správně určila příslušný časopis, spíše pouze odhadla, že Kajetán Turek měl na mysli místo *Poutníka od Otavy* časopis *Otavan*.

¹³⁷ Fialová, L.: *Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století*. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s.41, poznámka č. 48

¹³⁸ Roubík, František: *Bibliografie časopisectva v Čechách 1863-1895*, Praha 1936

2.3.2 Poutník od Otavy (1858)

2.3.2.1 Otava

Článek Otava publikoval Gabriel pod svým nejčastěji užívaným pseudonymem Ambrož Šumavský hned v prvním čísle, které vyšlo v neděli 3. ledna 1858. V obsahu, jenž předchází každému pololetí, je tento článek zařazen do Části historické, hospodářské a přírodopisné. V prvním čísle nového časopisu si Gabriel vytyčil cíl seznámit čtenáře nejen s historií řeky Otavy, jejíž jméno časopis nese v názvu: „Důležitost této řeky a okolnost, že časopis náš se nazývá „Poutník od Otavy“ nechá nás souditi, že nebude právě od místa, když sobě o řece Otavě v dějepisném a hlavně vodopisném ohledu něco bližšího povíme.“¹³⁹ Historickou část textu Gabriel rozdělil na čtyři části. První část věnuje etymologickému původu toponyma Otava a dochází k závěru, že se jedná o jméno původu keltského („celtického“). Druhou část věnuje historii osídlení toku řeky Otavy, ve třetí se zabývá fenoménem rýžování zlata a na závěr se zmiňuje o povodních, které jsou těsně spjaty s dějinami každé řeky.

Jméno Otava se prý objevuje už v „nejstarším a nejdůležitějším zbytku národního básnictví českého“, totiž v Libušině soudu.¹⁴⁰ Z této písemné památky Gabriel vysuzuje, že na počátku 8. století už byly břehy Otavy obývány.¹⁴¹ Gabriel oživuje svoje dějepisné pojednání pověstí o povodni na Otavě, kterou čerpal u Neplacha, Hájka a rožmberského kronikáře Václava Březana.¹⁴² Když tehdy panujícím Přemyslovcům hrozilo neštěstí, dokázala Otava svůj stříbrotok obrátit či zastavit, a tím upozornit na blížící se nebezpečí.

Gabriel, jak vyplývá nejen z tohoto článku, rád čerpal z Hájkovy Kroniky české kvůli její čtenářské oblibě a poutavosti. Avšak přistupoval k ní vždy kriticky a byl si však vědom úskalí Hájkova datování. Informace z Hájkovy Kroniky české

¹³⁹ Šumavský, Ambrož: Otava. Poutník od Otavy 1, 1858, č.1, s.4-5

¹⁴⁰ Tak byl dříve podle svého námětu nazýván Zelenohorský rukopis objevený v roce 1820.

¹⁴¹ Šumavský, Ambrož: Otava. Poutník od Otavy 1, 1858, č.1, s.4-5

¹⁴² Gabriel uvádí, že Hájek první povodeň datuje do roku 816. Václava Březan zachycuje tuto pověst v díle Život Viléma z Rožmberka.

proto uvádí s výhradami a pouze tam, kde nemá v pramenech jinou oporu. Teprve ve svém posledním vydaném díle Vodolenka (1872) si jako zkušený historik dovolil Hájkův způsob datování a líčení pověstí lehce ironizovat.¹⁴³ Gabriel se osobně znal s Františkem Palackým, byl jeho velkým obdivovatelem. Svými historickými pojednáními se snažil přiblížit jeho vzoru. Proto nás nepřekvapí, že podobně jako Palacký, pracoval s rukopisy Královédvorským a Zelenohorským tak, jako by to byly autentické prameny dávné historie.

V další části pojednání o řece Otavě se Gabriel zaměřuje na zeměpis. Řeku popisuje postupně od pramenů v tehdejší panství Stubenbachském přes soutok potůčků ve Vydru, dále soutok Vydry a potoka Kyslinského u Hirschensteinu¹⁴⁴, kterým začíná své putování řeka Otava. Gabriel pokračuje postupně popisem řeky a krajiny až ke Zvíkovu. Nevynechá, co je na březích zajímavého a jakými městy a obcemi Otava protéká. Protože první kapitola článku končí popisem sušických jezů, nezapomíná Gabriel připomenout památný most v Sušici, postavený napůl z kamene a napůl ze dřeva. Takový most prý v Gabrielově době v jiném městě neměli.¹⁴⁵

Další popis toku řeky Otavy následoval ve 2. čísle časopisu. V posledním odstavci autor vypočítává, kolik vídeňských sáhů měří řeka mezi jednotlivými městy. Článek končí poznámkou, že pojednání o řece s ohledem na průmysl, obchod, plavbu nechává autor do jiného článku.¹⁴⁶ Tento článek byl publikován brzy na to v příloze k Poutníkovu od Otavy č. 15 (s.121-2). Antonín Češka tímto textem zareagoval na Gabrielovy výzvy čtenářům k autorské spolupráci. Upřesňuje

¹⁴³ Více viz kapitola Vodolenka (1872)

¹⁴⁴ Soutok Vydry a Křemelné u Čeňkovy pily.

¹⁴⁵ Původně celý dřevěný most byl roku 1662 nově vystavěn z kamene. Při velké povodni r. 1784 se pobořila polovina mostu, která pak byla nahrazena stavbou dřevěnou. V noci 24. dubna 1856 se zřítíla se tato část pod tíhou asi 1600 poutníků, jež vedl sušický měšťan Jiří Karl, zakladatel spolku růžencového, ke kapli Anděla Strážce, přičemž 54 poutníků se utopilo a 70 zranilo. Zřícená část byla r. 1882 nahrazena byla konstrukcí železnou. Starší část kamennou tvoří dva oblouky. Železná část mostu přepíná potok Roušarku, kamenná řeku Otavu. Uprostřed stávala zděná kaple se sochou Ukřížovaného v životní velikosti, na podstavci erb rodiny Lysandrů z Ehrenfeldu, vymřelé roku 1876. Více viz Turek, K.: Sušice. Historie města a turistické výlety do okolí. Sušice, 1924, s. 38 a Turek, K.: Kamenný a železný most přes Otavu v Sušici. in: Spořitelna města Sušice. Padesátá účetní zpráva 1939, s. 34-36, viz přílohy

¹⁴⁶ Šumavský, Ambrož: Otava. Poutník od Otavy 1, 1858, č.2, s.11

některé Gabrielovy údaje a podrobně se rozepisuje o mostech přes Otavu až do Strakonice.

2.3.2.2 Historický denník

Už od 4. čísla lednového Poutníka se objevuje pravidelná rubrika Historický denník kraje Píseckého, již sestavoval Josef Ambrož Gabriel pod pseudonymem Ambrož Šumavský.¹⁴⁷ Josef Ambrož si od této rubriky sliboval, že se jejím prostřednictvím postupně podaří vytvořit jakýsi kalendář historických událostí. V této rubrice byl postupně číslo po čísle zveřejňován přehled důležitých historických událostí v každém měsíci (vždy v tom aktuálním), které se týkaly Píseckého (Prácheňského) kraje. „Tak se bohdá po čase stane náš „Poutník“ zároveň pamětní knihou skoro pro každé město kraje Píseckého.“¹⁴⁸ Každé dějinné události věnoval autor někdy jeden, jindy více řádků. Nikdy se však nerozpisoval příliš podrobně, ani neuváděl, odkud informace čerpal. Popis jednotlivých událostí málokdy přesáhl čtyři řádky.¹⁴⁹ Gabriel rubriku zahájil datem 1. ledna a vybral si událost, které se osobně účastnil, ba ji sám inicioval, a která se bezprostředně týkala rodáků kraje Prácheňského. Líčí, jak J. K. Tyl obdržel při novoroční hostině prsten za divadelní kus „Strakonický dudák“.

Protože se autor snažil ke každému dni v měsíci přiřadit jednu historickou událost, musel někdy sáhnout i do událostí, které se odehrály mimo Písecký kraj: „Měsíc červenec...29ho R. 1809 přivezeno do Prahy mnoho zajatých Francouzův a velký počet raněných vojákův rakouských a saských. Šlechta a měšťanstvo jakoby o závoď ubohé vězně a raněné ošetřovali. Pro raněné bylo sbíráno a hned první sbírka obnášela 7380 zl.“¹⁵⁰ I jindy s vymezením regionu zacházel volněji: „Měsíc duben...12ho R.1325 potvrdil král Jan kr. městu Sušici veškerá privilegia.13ho R.1832 byl požár ve městě Prachaticích, jenž za hodinu 137 domů v popel obrátil. 14ho R. 1853 zemřel v Petrovicích u Sušice tamější farář a biskupský notář

¹⁴⁷ Viz obsah prvního i druhého pololetí 1. ročníku Poutníka od Otavy: Historický denník od 1. ledna do 30. června sestavil Ambrož Šumavský.

¹⁴⁸ Šumavský, Ambrož: Historický denník kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č.4, s.31-32

¹⁴⁹ Viz přílohy

¹⁵⁰ Šumavský, Ambrož: Historický denník kraje Píseckého. Poutník od Otavy 2, 1859, č.3, s.40

p. P. František Trojan, odkázav své jmění chlapeckému semináři v Budějovicích...16ho R.1645 zemřel v Klatovech jezuita Vojtěch Chanovský, spisovatel, ve Sviraticích rozený.¹⁵¹ Již z těchto několika ukázek je vidět, že Gabrielův „denník“ z časového hlediska procházel napříč různými dějinnými epochami a z hlediska místního se neomezoval striktně na události z Píseckého kraje.

Nepodařilo se mi doložit, zda s myšlenkou tohoto „projektu“ přišel sám Gabriel, či zda jej o vytvoření jakéhosi historického kalendária požádal odpovědný redaktor Vojtěch Vlastimil Janota. Ať tak či onak, v dopise z října 1858 žádá Janota Gabriela o další spolupráci "co se týče historického denníku pro Poutníka" a byl by rád, kdyby Gabriel pokračoval ve sbírání materiálu a jeho pořádání pro časopis.¹⁵²

2.3.2.3 Přehled minerálních vod a lázní kraje Píseckého

Další zajímavý článek z pera A. Šumavského byl publikován v Poutníkově 7. března 1858. Byl rovněž zařazen do Části historické, hospodářské a přírodopisné. Jmenuje se Přehled minerálních vod a lázní kraje Píseckého.¹⁵³ Gabriel hned v úvodu článku vysvětluje, že se jedná skutečně jen o přehled míst a jejich stručný popis a doufá, že mu osoby v této problematice zkušenější pomohou toto téma upřesnit nebo rozšířit. Právě u tohoto článku můžeme sledovat, že na konci 50. let 19. století Gabriel historik ještě nevystupoval jako sebevědomá autorita, ale doufal ve spolupráci se čtenáři a vyzýval je k pomoci a doplnění svých údajů.

Velmi podrobně ale Gabriel sestavil popis poutního místa Dobré Vody poblíž Hartmanic, kde se nachází studánka s léčivou vodou. Neopomněl pochopitelně zmínit osobnost sv. Vintíře, jehož osudy jsou s touto lokalitou těsně provázány. Seznámil čtenáře nejen s tím, kdo to byl a jaké skutky vykonal, ale i s jeho životním poselstvím. Připojil i stručnou historii tohoto poutního místa, které bylo věřícími vyhledáváno již od 14. století.

¹⁵¹ Šumavský, Ambrož: Historický denník kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č.16, s.131-2

¹⁵² LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č.II. Korespondence A-Z

¹⁵³ Šumavský, A.: Přehled minerálních vod a lázní kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č.10, s. 74-76

Více se Gabriel - Šumavský věnoval lázním Vodolenka. Později pak vydal dokonce samostatný spisek Vodolenka, o němž budeme ještě hovořit.¹⁵⁴ Lázně Vodolenka se nacházely na úbočí vrchu Svatobor poblíž Sušice. V Pozůstalosti J. A. Gabriela v SOkA v Klatovech se dochovala pohlednice, která zachycuje budovu lázní na konci druhé polovině 19. století. Dnes je na místě soukromý dětský tábor. Původní budova je upravena a obestavěna chatkami. Do oploceného areálu bohužel není možný přístup. Vzrostlé stromy zabraňují srovnat současný vzhled budovy s její podobou, jak je vyobrazena na staré pohlednici. Gabriel zmiňuje v souvislosti s těmito lázněmi spisek z roku 1776, jehož autorem je zlinický farář P. František Hruška. Tato německá monografie o vodolenských lázních vyznívá podle Gabriela „v duchu nekritickém“. Hluběji se zabývá tímto dílkem v již zmíněné monografii Vodolenka.

2.3.2.4 La Pivardière (Podivný hrdelní příběh ve Francouzsku v 17. století)

V prvním ročníku Poutníka od Otavy se také na pokračování objevoval jeden z Gabrielových překladů z francouzštiny. Přímo u textu článku sice autor uveden není, ale v obsahu (oddíl Novelly, povídky, pověsti a pohádky) čteme, že autorství překladu povídky náleží J. G. Loučovskému. La Pivardière líčí vraždu šlechtice a zločin bigamie za vlády panovníka Ludvíka XIV. Podle Gabriela představuje tento příběh „nerozluštitelnou hádanku, jakou dějepis hrdelního práva nám podává.“¹⁵⁵

2.3.2.5 O Krušci

V rubrice Rozmanitosti pod pseudonymem A. Šumavský vyšlo v č. 14 pojednání O Krušci. V gruntovní knize dolnokrušecké se podle Gabriela

¹⁵⁴ Gabriel, J. A.: Vodolenka. Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice. Klatovy 1872

¹⁵⁵ Loučovský, J.G.: La Pivardière. Podivný hrdelní příběh ve Francouzsku v 17. století. Poutník od Otavy I, 1858, č. 11, 12, s. 82-4

Tento příběh nápadně připomíná jeden z dílů televizního seriálu Dobrodružství kriminalistiky.

nachází opis listiny z roku 1435 psaný v němčině, z něhož vyplývá, že se v okolí Krušce mohla dobývat sůl. Již roku 1855 tento problém Gabriel nastínil v Lumíru a doufal, že někdo z přírodopytců tuto jeho domněnku potvrdí, nebo vyvrátí. Nikdo ale na výzvu nereagoval, tak se slovy „podáváme tuto ten oříšek zhora k rozluštění“ podněcuje čtenáře znovu.¹⁵⁶ Jinou autorovu výzvu však vyslyšel Antonín Češka v příloze k Poutníkovi č. 15 ,doplnil Gabrielův článek Otava o některé údaje a podrobně se rozepsal o otavských mostech.

2.3.2.6 Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého

V témže čísle Poutníka byl otištěn Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého. Dle obsahu je jako autor uváděn Ambrož Šumavský. V úvodu k článku chválí dílo Alexandra Hebera Böhmens Burgen, Vesten und Berschlösser. „Neúnavně pilný Heber, započav první svazek co samouk v literatuře a v bádání historickém, od svazku ke svazku volně pokračoval a spisu svému, bohužel posud nedokončenému, vždy větší dodával ceny. K spisu tomuto přidané byly mimo vyobrazení hradů a tvrzí tam popsanych také mapy bývalých hradů a tvrzí jednotlivých krajů. Ačkoliv Heber několik hradů a tvrzí kraje našeho v tomto spisu popsal a vyobrazil, předc to k vydání podobné malé mapy hradů a tvrzí kraje našeho nepřišlo, poněvadž se Heber ukončení celého spisu nedočkal. Jelikož hodláme čas po čase jednotlivé hrady a tvrže kraje našeho v časopise našem popsati, nebude snad od místa, když především jich přehled laskavému čtenáři podáváme.“¹⁵⁷ Následuje výčet hradů (kapitola A), celkem 25 jich řazeno abecedně a někdy doplněno německými variantami názvů např. „10. Karlsberg (Kašperk), 13. Kunžvart (něm. Kuschwarta) na Vimbersku“. Kapitola B obsahuje přehled tvrzí v celkovém počtu 90. Gabriel-Šumavský vždy upřesňuje lokalitu, např. „37. Hrádek Březí, (něm. Hohen-Hradek) mezi Pískem a Vodňany... 90. Žihobice (Živohybice, Žihobec).“¹⁵⁸

¹⁵⁶ Šumavský, Ambrož: O Krušci. Poutník od Otavy 1, 1858, č. 14, s. 110

¹⁵⁷ Šumavský, Ambrož: Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č. 15, s. 122, viz přílohy

¹⁵⁸ Šumavský, Ambrož: Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č. 16, s. 131

2.3.2.7 Přehled měst a městeček kraje Píseckého

Podobným způsobem koncipoval Josef Ambrož Gabriel další článek, tentokrát však zaměřený na města a městečka. Přehled měst a městeček kraje Píseckého sestavený A. Šumavským je rozdělen na kapitolu A, která vyjmenovává královská města – Písek, Sušice, Vodňany a kapitolu B, kde autor sepisuje královská horní města. Kapitola C se věnuje „jiným městům vůbec“ a kapitolka D městečkům. Následuje soupis názvů měst zhruba na polovinu stránky.¹⁵⁹

2.3.2.8 Topografická morálka aneb provolání bytů po kraji Píseckém*)

Další článek zařazený do rubriky Rozmanitosti je laděn humorně. Jeho název je doplněn hvězdičkou značící poznámku pod čarou: „*) Toto provolání (vlastně topografický a spolu filologický žert) pouze jen z opravdických jmen místních kraje Píseckého sestaven jest.“¹⁶⁰ Gabriel po Besedních čteních znovu ukazuje, že není suchopárný spisovatel, ale že má smysl pro kultivovaný humor a zároveň i smysl pro hru s jazykem:

„O svatém Havlu vypovídají se:

Advokáti ze Slibovic do Malovic

Bednáři z Kadešic do Sudoměře

Kupci z Drahonic do Laciné

Oplici z Hostína do Vystrkova

Zmoklí (slepice i lidé) z Mokřan do Sušice

Žebráci z Nuzova do Dobřemělic.“¹⁶¹

Tento nevelký text se znovu objevil jako fejeton v časopise Svatobor na počátku roku 1903¹⁶² pod názvem Calapatinky. Topografická morálka po česku. Ze

¹⁵⁹ Šumavský, Ambrož: Přehled měst a městeček kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č. 19, s. 162

¹⁶⁰ Šumavský, Ambrož: Topografická morálka aneb provolání bytů po kraji Píseckém*). Poutník od Otavy 1, 1858, č. 9, s.92

¹⁶¹ Nejedná se o přesnou citaci, ale pouze o výběr z řady jazykových hříček.

¹⁶² Calapatinky. Topografická morálka po česku. Ze zápisů Dr. J.A.Gabriela, bývalého purkmistra Sušice. Svatobor 11, 1903, 2

zápisků dr. J. A. Gabriela, bývalého purkmistra Sušice*). Opět můžeme číst poznámku pod čarou s pozměněným zněním, v němž se uvádí, že toto svolání bylo sestaveno v časopise musejním z roku 1828 a nyní rozšířeno. Zdá se tedy, že se Gabriel ještě před zveřejněním „morálky“ v tomto časopise inspiroval, než sestavil hříčky ze jmen obcí Píseckého kraje.

2.3.2.9 Výlet na Ruzl do Bavor. Cestopisný nástin¹⁶³

V článku publikovaném na konci srpna 1858 Ambrož Šumavský podrobně líčí popis cesty na výšinu Ruzl/Rusel vzdálenou tři hodiny pěší chůze za městem Regen v Bavorsku. Výpravy se osobně zúčastnil spolu se čtyřmi kolegy v červnu téhož roku. Účastníci vyrazili pěšky z Hartmanic. V hospodě ve Stubenbachu¹⁶⁴ se setkali s německým literátem Josefem Messnerem, který tehdy pracoval na průvodci po Šumavě pro knihkupce v Lipsku. Autor lituje, že Messnerův průvodce nevyjde v českém jazyce a vyjadřuje se k zvýšenému zájmu o Šumavu: „Pokud naše Šumava ještě stále ve svém pravém květu, tu ji ještě neznal literární a umělecký svět, nyní kdy ji lidská špekulace rok od roku více hrozí, stala se Šumava předmětem bližšího skoumání jak od zemězalců, tak i od topografů a umělců.“¹⁶⁵ Gabriel postupně popisuje obce, kterými společenství procházelo, věnuje se jejich historii. Nešetří ani postřehy k soudobé situaci na Šumavě a negativně hodnotí nevhodné zásahy do lesních porostů, přílišné kácení označuje za vandalismus. Autor podepsaný pseudonymem Ambrož Šumavský pobaví čtenáře hádankou: spolucestovatelem a pisatelem těchto řádek je muž příjmením hebrejského původu.

¹⁶³ Šumavský, Ambrož: Výlet na Ruzl do Bavor. Cestopisný nástin Poutník od Otavy 1, 1858, č. 9, s.94-98

¹⁶⁴ Stubenbach – Prášily, místní jméno původně z „die finstere Stube“ – tmavá jizba, potok v temném údolí, Češi však přeložili podle stauben - prášit

¹⁶⁵ Šumavský, Ambrož: Výlet na Ruzl do Bavor. Cestopisný nástin Poutník od Otavy 1, 1858, č. 9, s.95

2.3.2.10 Něco o hospodářství

Gabriel se při svém působení v Poutníku od Otavy nezabýval pouze historií, ale i jinými oblastmi lidského působení. Od Poutníka č. 10 publikoval jako A. Šumavský v Části historické, hospodářské, země-, přírodo- a národopisné na pokračování článek Něco o hospodářství.¹⁶⁶ Gabriel k tomuto tématu měl co říci - nejenže měl velký vzor ve svém otci, hospodáři na Loučové, ale také se s pečlivostí sobě vlastní věnoval tématu, o němž měl čtenáře informovat. Připravil dokonce seznam odborné literatury o hospodaření.¹⁶⁷ Následující rok navázal v Poutníkově dalším textem na pokračování s obdobnou tematikou: Hospodář jak by měl býti.¹⁶⁸

2.3.2.11 Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J. A. Gabriela

V příloze Poutníka k číslu 17 ze dne 24. října se v oddílu Úvahy objevila recenze na historický spisek Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J. A. Gabriela, vydaný v Praze 1857. Autora recenze se mi nepodařilo rozluštit, musí nám tedy postačit jeho redakční značka: n. Cílem J. A. Gabriela bylo seznámit čtenáře s hradem Karla IV., protože o něm bylo doposud psáno podle jeho slov málo, někdy dokonce i nepravdivě. V části místopisné spisovatel vede čtenáře poznenáhlu „od prvních vrat až do hradu samého, ukazuje mu všechny v prostoru tom ležící části, naznačuje místa pro obranu hradu důležitá a důmáním svým budí i v čtenáři cit sladkobolný.“¹⁶⁹ Část historická osvětluje čtenáři důvody výstavby hradu právě na výběžku Ždánovské hory. Lze se v ní dočíst peripetie zástavního držení královského hradu Kašperku i způsob jeho zpusťování v roce 1655.

¹⁶⁶ Šumavský, Ambrož: Něco o hospodářství. Poutník od Otavy 1, 1858, č.10, s. 106-107

¹⁶⁷ Šumavský, Ambrož: Něco o hospodářství. Poutník od Otavy 1, 1858, č.16, s. 170-171

¹⁶⁸ Šumavský, Ambrož: Hospodář jak by měl býti. Poutník od Otavy 2, 1859, č.12-14

¹⁶⁹ n.: Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J.A. Gabriela, Poutník od Otavy 12, 1858, č. 17. s. 183-184

2.3.2.12 Kostelní podání čili fary a kaplanstva (v předhusitské době) kraje Píseckého

V témže čísle byl publikován ještě tento článek¹⁷⁰, v němž A. Loučovský sestavil 103 názvů obcí, v nichž se v tehdejší době nacházely fary.

2.3.2.13 Strakaté statisticko-topograficko-historické, dílem i veselé rozjímání o královském městě Sušici*)

Pod tímto nedlouhým rozjímáním je v rubrice Rozmanitosti uvedena nám již známá Gabrielova značka A.Š. V humorně laděné poznámce pod hvězdičkou se A.Š. odvolává sám na sebe: „*)Můj dobrý přítel dr. G. sepisuje knihu Královské město Sušice a jeho okolí, jenž budoucím rokem vyjítí má.“ Pak pokračuje: „Abych světu ukázal, že i já něco o Sušici napsal, podávám laskavému čtenáři tento článkuček k obveselení mysli.“ Populárně naučný text o městě Sušici autor zhusta prokládá zdařilými slovními hříčkami: „K západu od Sušice vystupuje malebně vrch Svatobor, který v novějším čase následkem velkých větrů dostává hlavu jako koleno...“Název města Sušice etymologicky odvozuje od verba „sušiti“, zálibu sušických měšťanů v pivě hledá v dějinách - ve 12. a na počátku 13. století náležela Sušice k bavorským hrabatům od Luku (von Bogen) a že tak „dlouho k Bavorům patřila, jest bez pochyby příčinou, že se tam podnes rádo pije – bavorské pivo.“¹⁷¹

Ve spise Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin Turek uvádí, že ve stejném roce, jako vyšlo „rozjímání“ v Poutníku od Otavy, vydal ho Josef Ambrož ještě samostatně vlastním nákladem.¹⁷² Od něj tuto informaci převzala i Libuše Fialová. Mě se toto dílko bohužel nepodařilo vypátrat, takže nemohu porovnat, zda se jednalo o tentýž text, či Gabriel samostatné vydání ještě rozšířil. V muzeu Šumavy v Sušici, ani jinde se tento humorně laděný text nedochoval. Výnos

¹⁷⁰ Loučovský, A.: Kostelní podání čili fary a kaplanstva (v předhusitské době) kraje Píseckého Poutník od Otavy 12, 1858, č. 17. s. 184-185

¹⁷¹ všechny citace: A.Š.: Strakaté statisticko-topograficko-historické, dílem i veselé rozjímání o královském městě Sušici*). Poutník od Otavy 1, 1858, č.25, s. 281-283

¹⁷² Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s.27

z prodeje Gabriel podle Turka údajně věnoval na založení jistiny pro odměny školní v Sušici, přitom sám autor uvádí, že byl věnován nemocnici okresu sušického.¹⁷³ V hesle Josef Ambrož Gabriel v Lexikonu české literatury se rovněž toto dílko neuvádí.¹⁷⁴

2.3.3 Poutník od Otavy (1859)

Druhý ročník Poutníka od Otavy je stejně jako předešlý rozdělen do dvou svazků a nadále vychází v Písku. Od prvního čísla z 2. ledna se znovu setkáváme s Gabrielovým Historickým denníkem kraje Píseckého.¹⁷⁵ Tentokrát je však Gabriel zklamaný. Původně doufal ve spolupráci s čtenáři, z níž by vzešla „Památná kniha“ Píseckého kraje, ale nikdo na výzvu nereagoval, a proto ji s počátkem nového ročníku opakuje.

2.3.3.1 Velký požár v kr. městě Sušici r. 1707

V únorovém čísle Poutníka byl pod iniciálami J. A. G. otištěn Gabrielův článek o požáru Sušice v roce 1707. V tomto nedlouhém textu upozorňuje autor na fakt, že město Sušice vyhořelo v 16. století celkem šestkrát, a to v letech 1541, 1544, 1547, 1591, 1592 a 1596, v 17. století pouze jednou v roce 1652. Na rozdíl od těchto požárů, o nichž se nedochovaly žádné podrobnosti, o požáru z počátku z 30. června roku 1707 se dochovala obšírná zpráva, již Gabriel zprostředkuje svým čtenářům. Požár vypukl mezi druhou a třetí hodinou odpoledne. Podle zprávy písaře městského archivu Šimona Františka Haglehle¹⁷⁶ byla škoda vyčíslena na 137 670 zlatých. Zahynulo 31 osob a shořela rozsáhlá část města. Gabriel hodnotí tento pramen jako spolehlivý zdroj informací o tehdejší podobě města Sušice. Příčina požáru nebyla zcela objasněna, obviňován byl měšťan domu, v němž požár vznikl,

¹⁷³ Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921, s.27

¹⁷⁴ Heslo Josef Ambrož Gabriel. in: Lexikon české literatury 1, A-G. Praha 1985

¹⁷⁵ Šumavský, A.: Historický denník kraje Píseckého. Poutník od Otavy 2, 1859, č.1, s.6

¹⁷⁶ Gabriel uvádí jméno písaře většinou v podobě Haglehle, jedenkrát jako Hajhlele viz Gabriel, J.A.: Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, s. s.63

Václav Weisenregner, který měl údajně střílet na střechu po holubech, a tím způsobit požár. Přísahou se očistil od podezření.¹⁷⁷

2.3.3.2 Vikariáty a fary kraje Píseckého v době nynější

Tímto článkem zařazeným do rubriky Zprávy statistické Gabriel (podpis A. Loučovský) pokračuje v tématu započatém v Příloze Poutníka z předešlého ročníku.¹⁷⁸ Zaměřuje se, jak je patrné z názvu, na současnost, zmiňuje se o založení biskupství v Budějovicích, zveřejňuje posloupnost biskupů a uvádí rozdělení kraje Píseckého na vikariáty a fary, tak jak bylo aktuální v době vypracování článku.¹⁷⁹

2.3.3.3 Hospodář jak by měl býti a Krátké naučení mladému hospodáři

Na jaře 1859 navázal Gabriel pod pseudonymem A. Šumavský na svůj text z předešlého roku nazvaný Něco o hospodářství. V číslech 12, 13 a 14 čteme článek Hospodář jak by měl býti.¹⁸⁰ V souvislosti s touto „nehistorickou“ tematikou zmíním ještě jeden vydavatelský počin Josefa Ambrože Gabriela avšak až z roku 1862. Gabriel obstaral a vydal vlastním nákladem Krátké naučení mladému hospodáři od Šimona Lomnického z Budče. O tomto již pátém vydání Lomnického je ještě krátce zmíním později.¹⁸¹

¹⁷⁷ Gabriel, J.A.: Velký požár v kr. městě Sušici r. 1707. Poutník od Otavy 2, 1859, č.6, s.69-70
Přepis zprávy pisaře Š.F. Haglehle zařadil Gabriel do Kroniky královského města Sušice II.

¹⁷⁸ Loučovský, A.: Kostelní podání čili fary a kaplanstva (v předhusitské době) kraje Píseckého
Poutník od Otavy 12, 1858, č. 17. s. 184-185

¹⁷⁹ Gabriel, J.A.: Vikariáty a fary kraje Píseckého v době nynější. Poutník od Otavy 2, 1859, č.10,
s.117-118

¹⁸⁰ Šumavský, A.: Hospodář, jak by měl býti. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 12, 13, 14, s. 150-151,
dokončení na s.159

¹⁸¹ Více viz kapitola Naučení mladému hospodáři (1862)

2.3.3.4 C.k. Vlastenská hospodářská společnost nauk v Praze

Ve dvacátém čísle Poutníka se A. Šumavský věnoval dějinám i současnosti C.k. Vlastenské hospodářské společnosti nauk. Než se zaměřil na stanovy, vrátil se do období krátce po Sedmileté válce, kdy Marie Terezie začala podporovat rolnictví a svobodná umění. Společnost měla vzniknout již v roce 1767, ale došlo k tomu teprve o dva roky později pod názvem Společnost rolnictví a svobodných umění. 1. ledna 1770 pak zahájila svoji činnost. Z rozkazu Josefa II. se 1. října 1788 rozšířila na C.k. vlastenskou hospodářskou společnost nauk. Stanovy byly vydány až v roce 1850, a to pouze v německém jazyce. Gabriel doufá, že snad vyjdou tiskem i v jazyce českém. Německý text otiskuje.¹⁸²

2.3.3.5 Hrad Rabí od dr. J. A. Gabriela, v Praze 1859

V témže čísle Poutníka vydaného 15. května byla v rubrice nazvané Literatura otištěna recenze na Gabrielův spisek Hrad Rabí (Historicko-topografický nástin).¹⁸³ Autor recenze upozorňuje na fakt, že J. A. Gabriel uveřejnil text jednak samostatně vlastním nákladem¹⁸⁴, jednak v časopise Lumír z téhož roku.¹⁸⁵ Hodnotí kladně především výběr pramenů a zařazení pověstí, které oživují text. Konstatuje, že J. A. Gabriel zvolil podobnou koncepci („plán“) jako u spisku Kašperk z roku 1857. Kdo je autorem recenze bohužel nebylo možné zjistit.

¹⁸² Šumavský, A.: C.k. Vlastenská hospodářská společnost nauk v Praze, Poutník od Otavy 2, 1859, č. 20, s. 231-233

¹⁸³ Hrad Rabí od dr. J.A. Gabriela, v Praze 1859, Poutník od Otavy 2, 1859, č.20, s.237

Autor recenze není uveden.

¹⁸⁴ Samostatné vydání je doplněno ještě o vyobrazení hradu. Spisek Gabriel věnoval knížeti Gustavu z Lamberka.

¹⁸⁵ Více viz kapitola Lumír (1859) a Hrad Kašperk (1857)

2.3.3.6 Svatobor od J. Sušického

Na titulní straně druhého červnového čísla (druhý svazek) čteme Gabrielovu báseň Svatobor (podepsán jako J. Sušický).¹⁸⁶ Tentýž text je uložen v pozůstalosti J. A. Gabriela v Památníku národního písemnictví.¹⁸⁷ Nebyla to jediná báseň, kterou mladý Josef Ambrož napsal, do veřejného povědomí se však tato dostala především proto, že ji v tisku publikoval vícekrát.¹⁸⁸ Svoji první báseň nazvanou Vlastenkám v Sušici publikoval pod pseudonymem Loučovský již roku 1843 v časopise Česká včela.¹⁸⁹

2.3.3.7 Knihy památné

Článek publikovaný pod pseudonymem A. Šumavský zajímavým způsobem prezentuje úvahy Gabriela historika. Mnohé napoví úvodní čtyřverší Fr. Jaromíra Rubeše, které Gabriel zvolil: „Každý pahorek má jméno svoje, každá chyžka vlastní pohádky, každé místo svaté památky, každý kámen má své zvěsty dávné, každá ves své muže veleslavné.“¹⁹⁰ Na třech stránkách přesvědčuje Gabriel čtenáře Poutníka, proč je tolik nezbytné zaznamenávat, co se událo: „Písemné zaznamenání všech událostí důležitějších od poctivého rozumného muže bývá nejlepší pramen historických prací. Aby se každá důležitější událost jednotlivých krajín a i jednotlivých větších míst zaznamenati mohla, k tomu účelu se hodí nelépe knihy památné.“¹⁹¹

Dále Gabriel uvádí nařízení c.k. českého gubernia ze dne 31. srpna 1835, jehož znění předkládá čtenářům. Podle nařízení se od 1. ledna 1836 v každém městě, městečku, u každé fary a ostatních světských a duchovních spolků má vést památná kniha jazykem německým popřípadě latinským. Gabriel postupně vyjmenovává všechny náležitosti, jež mají památné knihy mít, jako např. formát

¹⁸⁶ Sušický, J.: Svatobor. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 2, s. 29-30, viz přílohy

¹⁸⁷ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č. II.

¹⁸⁸ Sušický, J.: Svatobor. Lumír 3, 1853

¹⁸⁹ Svatoborský: Vlastenkám v Sušici. Česká včela 10, 1843, č. 37, s. 1, viz přílohy

¹⁹⁰ Šumavský, A.: Knihy památné. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 2, s. 26

¹⁹¹ Šumavský, A.: Knihy památné. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 2, s. 26

in folio, tuhou vazbu a hřbet a okraje z kůže, abecední rejstřík ve zvláštní knize. Památná kniha má být uložena v bezpečném místě v obci.

Pokud jde o obsah, „tu se ovšem zevrubný předpis dáti nemůže, tu se musí v důmysl zapisovatele důvěřovati.“¹⁹² Gabriel zdůrazňuje, že k záznamu se hodí hlavně události, které ukazují nebo proměňují dosud zaběhlé mravy, obyčeje a nebo zachycují soudobé poměry jako např. jména osob spravujících obec, úředníků, duchovních, dále důležitá administrativní nařízení, řízení škol a chudých ústavů, nové stavby, návštěví o stavu obecního majetku, změny v hranicích nebo právech obce, úmrtí významných osob, návštěvy vysoce postavených osob, popisy slavností, neobyčejné přírodní úkazy, příklady velké drahoty nebo láce, počty osob v jednom roce narozených, zasnoubených, zemřelých, počty obyvatel atd.

Jedna z položek nařízení doporučuje starší kroniky, listiny, privilegia a jiné materiály z obecních archivů, nebo tiskem vydané materiály o historii obce připojit do památné knihy stejně jako vyobrazení zajímavých míst a památek v obci.

Zajímavá je i forma, kterou měly být památné knihy vedeny: „Nepožaduje se žádný pragmatický dějepis, žádný úsudek zapisovatele, naopak tomu všemu se má zapisovatel vyhýbati a sobě způsob našich starých dobrých Kronistů za vzor vzíti. Jednoduché vypravování událostí podle pořádku časového jest nejlepší. U každého jednotlivého udání má se na straně letopočet udati.“¹⁹³

Po výčtu všech dvanácti položek nařízení Gabriel upozorňuje, že od jeho vydání uplynulo dvacet čtyři let, a přesto města, městečka a obce kraje Píseckého, ačkoliv knihy památné založily, nedohlédly na jejich soustavné pravidelné vedení. Gabriel je rozhořčen a slibuje, že až bude každá obec mít řádnou památnou knihu, veřejně to sám oznámí.

„Již v Gabrielově projektu „Historický denník kraje Píseckého“, který se rozběhl již v prvním roce existence Poutníka od Otavy, jsme se setkali s povzdechem nad absencí památných knih v tomto kraji. Josef Ambrož si sliboval od této rubriky, že se jejím prostřednictvím postupně podaří vytvořit jakýsi kalendář historických událostí, který by se časem stal pamětní knihou skoro pro každé město kraje Píseckého.

¹⁹² Šumavský, A.: Knihy památné. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 2, s. 27

¹⁹³ Šumavský, A.: Knihy památné. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 2, s. 27

2.3.3.8 Stručný dějepis královského města Sušice

Předzvěstí či náznakem toho, jak by mohla v budoucnu vypadat Gabrielem zamýšlená velká kniha o Sušici je Stručný dějepis královského města Sušice vydaný Gabrielem pod pseudonymem J. A. G. Tento článek vyšel v Poutníkově celkem na čtyřikrát v červenci a srpnu roku 1859.¹⁹⁴ Gabriel se hned po kratičkém úvodu, v němž konstatuje éru Bójů a Markomanů na našem území, věnuje jednotlivým kapitolám dějin Sušicka. Postupuje chronologicky po jednotlivých „tématech“, která označuje arabskými číslicemi, od doby předpokládaného založení města Sušice (1.) až do roku 1859 (96.) Systém poznámek pod čarou v tomto článku nepoužívá, i když v jiných článcích či později ve velké knize o Sušici ano. Seznam použitých pramenů a literaturu taktéž prozatím neuvádí.

V první části článku popíše celkem šestnáct témat až do roku 1395. Doložit založení města Sušice slovy Josefa Ambrože Gabriela „sotva dějepisec s to bude“.¹⁹⁵ Gabriel se proto odvolává na zeměpisce Klaudia Ptolemaia („Ptolomeus“)¹⁹⁶, který město Setuakatium založené kmenem Bójů, umístil do oblasti Čech. Gabriel kritizuje, že se „zpytatelé věku XIV.“ mnohdy pouze na základě zvukové podobnosti dopouštěli mylné etymologie a na jejím základě určovali zeměpisné položení měst. Zmiňuje dále soudobé autory dr. Bedřicha Kruse a spisovatele Richarda, kteří za starověké Setuakatium považují Sušici. Na pravou míru věc uvádí František Palacký, jehož slova Gabriel cituje: „vše to ale dokazuje, že i nejlepší znalci starožitného zeměpisu o položení měst těch nic jistého nevědí, alébrž jen maně jako ve tmách tápají.“¹⁹⁷ Gabriel uzavírá odstavec tím, že tuto skutečnost uvádí pouze pro zajímavost.

V druhém odstavci představuje jako jistý fakt, že město Sušice získalo svůj název od verba sušiti. Za důkaz považuje písečné „pahrbky“¹⁹⁸, které se nacházejí okolo Sušice, jež jsou zřetelnou stopou po rýžování zlata. Rok založení města 790

¹⁹⁴ Gabriel. J. A.: Stručný dějepis královského města. Sušice Poutník od Otavy 2, 1859, č. 3, s. 41-3; č.4, s. 57-9; č.5, s.74-5; č.6, s.90-92, viz přílohy

¹⁹⁵ Gabriel. J. A.: Stručný dějepis královského města. Sušice Poutník od Otavy 2, 1859, č. 3, s. 41

¹⁹⁶ Klaudios Ptolemaios, lat.Claudius Ptolemaeus (asi 85 - asi 165), řecký geograf, astronom a astrolog, který pravděpodobně žil a pracoval v egyptské Alexandrii.

¹⁹⁷ Gabriel. J. A.: Stručný dějepis královského města. Sušice Poutník od Otavy 2, 1859, č. 3, s. 41

¹⁹⁸ Jindy se jim říká sejpy.

po Kr., Hájkem uváděný, zmiňuje s despektem, ovšem sám Sušici „datuje“ velmi vágně do nejstarší doby pohanské.

Dále se pokouší na základě tradičního podání určit nejstarší osídlenou oblast města Sušice – podle Gabrielova bádání je to sušická čtvrť (dříve vesnice) Nuželice, v místech, kde se v Gabrielových časech nacházelo tzv. hořejší město.¹⁹⁹ Jedná se o pravobřežní část města s kapucínským klášterem a dále za kostelem Panny Marie Boží směrem k obci Albrechtice.²⁰⁰ Dávní rýžovníci zlata postupně bohatli a stavěli si honosné domy na druhém břehu Otavy, kde pak postupně vzniklo jádro města.

Delší odstavec věnuje J. A. G. období 12. století²⁰¹, kdy se město Sušice nejprve coby věno kněžny Svatavy (v něm. prostředí známá jako Lukarda) i se svým okolím dostalo do držení hrabat z Luku (von Bogen). Sám však dává opět přednost teorii Františka Palackého, jenž posouvá tuto událost o šedesát devět let později do roku 1192 s tím, že Sušici získal týž hraběcí rod sňatkem hraběte Albrechta III. od Luku s Ludmilou, dcerou Bedřicha, vévody českého. O hrabatech z Luku Gabriel sepsal již dříve poměrně rozsáhlý samostatný článek v Lumíru.²⁰² Jak se pak Sušice vrátila zpět do Koruny české zachycuje v odstavci pod číslovkou 6. Další odstavce zmiňují např. rok 1322, v němž nechal král Jan Lucemburský město Sušici obehnat zdmi, rok 1372, kdy císař Karel IV. udělil Sušici privilegium na mýto atd. Článek končí dvojřádkou č.16 a rokem 1395, v němž mluví o tažení „pana z Rosenberka“ a položení vojsk nedaleko Sušice.

Stručný dějepis královského města Sušice pokračuje ve 4. čísle Poutníka od Otavy.²⁰³ Výčet témat z dějin Sušicka navazuje na předešlý článek číslem 17 (1401) a končí číslem 44 (rok 1571). Události a průběh husitských válek na Sušicku zapisuje Gabriel podrobněji. „Také oni (Sušičané pozn. aut.) zahořeli láskou ke kalichu a v rozjitření všeobecném zbraně se chopili. Oni patřili k výstřední straně husitův horlivých, jichžto žádosti reformátorské přesahovaly nálezy univerzity

¹⁹⁹ Jindy nazývané horní předměstí.

²⁰⁰ Viz přílohy

²⁰¹ V textu je zřejmě nedopatřením číslice XIII.

²⁰² Gabriel, J.A.: Hrabata od Luku. Historický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 6, 1856, č. 8, s. 186-190

²⁰³ Gabriel, J.A.: Stručný dějepis královského města Sušice, Poutník od Otavy 2, 1859, č.4, s. 57-9

Pražské, a ježto napřed jsouce přesvědčeni o neprospěchu každého mírného se Sigmundem vyjednávání, nechtěli ani o něm slyšeti.“²⁰⁴

Stejným způsobem pak Gabriel v čísle 5 Poutníka vyjmenovává a stručně charakterizuje významné události z let 1580 – 1606 (čísla 45-59)²⁰⁵. V dokončení článku v čísle 6²⁰⁶ se pak Gabrielovi podařilo zachytit události až do dubna 1859, tedy do doby nedlouho před dokončením a vydáním textu: „96. R. 1859 v noci dne 24. dubna stalo se v Sušici strašlivé neštěstí. Probořila se totiž dřevěná polovice mostu a 54 lidí přišlo o život. Dej Bůh, aby se budoucně v dějepisu Sušice jen o šťastných událostech mluvit mohlo. J.A.G.“²⁰⁷

Až na rozsáhlejší úvodní část celého článku Gabriel postupoval podle zásad, které uvedl v předchozím textu *Knihy památné*. Převážně každému „tématu“ označenému číslovkou a rokem věnuje jeden až dva řádky, u významnějších událostí se rozepisuje až do šíře jednoho odstavce. Takových „témat“ je ale menšina.

2.3.3.9 Kostel na Zdouni u Sušice

Článek *Kostel na Zdouni u Sušice* z 31. října 1859²⁰⁸ publikoval Gabriel také pod svojí autorskou značkou J.A.G. V úvodu článku autor lokalizuje kostel svatého Vavřince zvaný „Na Zdouni“ poblíž města Sušice mezi Hrádkem a Tedražicemi. Pak popisuje jeho vzhled a stav, dále cituje nápis, který se nachází u velkého křížku a texty pod dvěma erby rodiny Perglarů (Berglarů) z Perglasu. Další nápis pod erbem hraběnky Isabelly Amalie Švihovské hlásá, že hraběnka dala kostel „sklenouti“ roku 1691. V souvislosti s tímto faktem autor kritizuje J. G. Sommera, který ve své topografii království českého *Das Königreich Böhmen* uvádí, že hraběnka tento kostel nechala vystavět, což podle Gabriela neodpovídá

²⁰⁴ Gabriel, J.A.: *Stručný dějepis královského města Sušice*. Poutník od Otavy 2, č. 4, 10. srpna 1859, s. 57

²⁰⁵ Gabriel, J.A.: *Stručný dějepis královského města Sušice* Poutník od Otavy 2, č. 5, 10. srpna 1859, s. 74-75

²⁰⁶ Gabriel, J.A.: *Stručný dějepis královského města Sušice* Poutník od Otavy 2, č. 6, 10. srpna 1859, s. 90-92

²⁰⁷ viz kapitola *Poutník od Otavy (1858)* a přílohy

²⁰⁸ Gabriel, J.A.: *Kostel na Zdouni u Sušice* Poutník od Otavy 2, 1859, č. 12, s. 188-189

skutečnosti. Kostel byl postaven již dříve, avšak vyhořel a hraběnka zajistila jeho opravu. Gabriel v tomto případě přímo v textu uvádí i stranu, na níž je tento Sommerův omyl otištěn.²⁰⁹ V dalším případě už jako poznámku pod čarou - značeno *) - uvádí svůj stálý zdroj, Dějiny národu českého a Popis království českého od Františka Palackého.²¹⁰ Informace o evangelickém knězi Tomáši Eberlem získal J. A. G. v památné knize fary velhartické, do níž zapisoval kněz Vojtěch Prokopides.²¹¹

V druhé části textu zmiňuje pověst o pokladu u zdouňského kostela: „...jmenovitě, že jest tam schovaných 12 apoštolů z ryzého stříbra a mnoho peněz.“²¹² V tomto případě Gabriel pracuje se vzpomínkami pamětníka události: p. František Moser se osobně zúčastnil vykopávání pokladu, které nařídila vláda „as před čtyřiceti lety“. Poklad se pokoušeli vykopat v noci, ale našli pouze prázdný prostor pod klenbou, kde snad byl poklad kdysi umístěn. Podezření padlo na chudého hrobaře Lupiška, který se z Zdouně odstěhoval a údajně pak vystupoval jako boháč. Tuto pověst o pokladu na Zdouni si můžeme znovu přečíst v časopise Svatobor na počátku 20. století.²¹³

2.3.3.10 Úvahy o odebírání Slovníku naučného

Posledním tématem, kterým bych uzavřela Gabrielovu časopiseckou činnost v Poutníku od Otavy v letech 1858-1859 je Gabrielův apel na čtenáře ohledně odebírání Slovníku naučného.

209 Sommer, J.G.: Das Königreich Böhmen. Statistisch – topographisch dargestellt. Siebenter Band. Klattauer Kreis.Parag 1839; s. 44

210 Gabriel uvádí pouze: Palacký, F.: Popis království českého, s. 368 - úplný název: Popis království českého čili Podrobné poznamenání všech dosavadních krajův, panství, statkův, měst, městeček a vesnic, někdejších hradův a tvrzí, též samot a zpustlých osad mnohých v zemi české, s udáním jejich obyvatelstva dle popisu r. 1843 vykonaného v jazyku německém i českém. Praha 1848; Palacký, F.: Dějiny národu českého I. , č.1, s. 378 - úplný název: Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě dle původních pramenů, 1.díl, 1. část Od prvověkosti až do r. 1125. Praha 1848

211 Gabriel, J.A. : Kostel na Zdouni u Sušice Poutník od Otavy 2, 1859, č. 12, s.189, **)

212 Gabriel, J.A. : Kostel na Zdouni u Sušice Poutník od Otavy 2, 1859, č. 12, s.189

213 Poklad na Zdouni (K uctění památky Fr. Pravdy – Hlinky), Svatobor 3, 1910, č. 6

A. Šumavský v rubrice Literatura hodnotí stav odbírání Slovníku naučného, vypočítává, kolik je odběratelů v každém městě Píseckého kraje, a stěžuje si, že ačkoliv odběratelů přibývá, jedná se především o vzdělané duchovní a měšťany a úředníky. Lid obecný slovník odbírá zanedbatelnou měrou. Z jeho textů je patrné, že považuje za věc vlastenecké cti odbírat tento slovník. K tématu se Gabriel vrátil dvakrát v článcích Myšlenky o odbírání Slovníka naučného v kraji Píseckém a Slovo stran odbírání Slovníka naučného v kraji Píseckém.²¹⁴

2.3.3.11 Josef Ambrož Gabriel, autor hesel v Riegrově slovníku

Důvodem, proč se Gabriel několikrát obrátil k čtenářstvu Poutníka s výzvou k odbírání Slovníka naučného, byl také fakt, že se na autorství některých hesel ve Slovníku naučném osobně podílel, a to vedle takových autorů jako byli např. J. Erben, Ant. Gindely, Ed. Grégr, Václav Hanka, Ferd. Mikovec, František Palacký, Jan Purkyně, Václav Vlad. Tomek, řada profesorů gymnazií i univerzit a církevních kapacit a v neposlední řadě samotný F. Ladislav Rieger.

Slovník naučný je první českou encyklopedií, kterou F. L. Rieger spolu s lexikografem Jakubem Malým sestavil a v letech 1860-74 v Koberově nakladatelství vydal pod názvem Slovník naučný. V letech 1859-60 vycházel 1. díl v podobě sešitového vydání. Právě k tomuto sešitovému vydání se Gabriel vyjadřuje ve dvou úvahách (viz výše).

Josef Ambrož Gabriel sestavoval hesla do Slovníku naučného a publikoval je pod zkratkou -iel. Sám sepsal vlastní krátký životopis, v němž zachycuje zásadní etapy svého dosavadního života. Sám sebe vidí především jako českého spisovatele a svoji účast na událostech roku 1848 a pozdější politickou kariéru prezentuje skromně, věcně a bez patosu. Na spisovatelskou dráhu vstoupil Gabriel podle svých slov „v oboru humoristiky“. Pak zmiňuje časopisy, do nichž přispíval: Havlíčkův Šotek, Lumír, Poutník od Otavy. Svoje překlady divadelních her konkrétně nerozepisuje, pouze udává, že je vydával v Divadelní bibliotéce. Spisek o Spolku lidumilném v Sušici z roku 1861 klade vedle svého vydavatelského počínu – pátého

214 Šumavský, A.: Myšlenky o odbírání Slovníka naučného v kraji Píseckém, Poutník od Otavy 2, 1859, 1. sv., s.310; Šumavský, A.: Slovo stran odbírání Slovníka naučného v kraji Píseckém Poutník od Otavy 2, 1859, 2. sv., č.14, s. 223

vydání Lomnického Naučení mladému hospodáři z téhož roku. Ještě uvádí, že má v rukopise francouzsko-český slovník, Historický kalendář a Historicko-topografický popis okresu Sušického. Svůj krátký životopis uzavírá: „Mimo zaměstnání svého purkmistrovského úřadu působí G. i jinak v okolí svém blahodějně.“²¹⁵ Je zajímavé, že kromě spisku Naučení mladému hospodáři Josef Ambrož vůbec nezmiňuje svoje vydávání Klicperových a Tylových děl. Je možné že tyto aktivity nepovažoval za úspěšné, nebo měl ve Slovníku pouze omezený prostor.

Jaromír Čáp Horčápský, pořadatel Gabrielovy pozůstalosti, se domnívá, že Gabrielův životopis zasílaný v dopise z 12. 12. (?) z Loučové neznámému²¹⁶ byl určen pro Riegrův Slovník naučný. Pokud porovnáme oba texty, zjistíme, že soukromý dopis obsahuje oproti životopisu ze Slovníku naučného některé přesnější informace a naopak životopis ve Slovníku je velmi úsporný. V dopise Gabriel líčí mj. svůj vztah k českému jazyku: když přišel do Prahy stydl se mluvit česky, češtinu považoval za řeč sprostou a špatnou. Píše i o svých přátelích z řad významných osobností: o Riegrovi, Tylovi, Klicperovi. Z etapy sušické je uvedeno např. udělení čestného titulu měšťan města Sušice, jež Gabriel obdržel v roce 1855; dále vyjmenovává další časopisy, do nichž psal: Česká včela, Květy, Lumír, Posel z Prahy, Památky archeologické, Obrazy života, Humoristické listy; i svá publikovaná díla: 1849 sbírka besedních čtení Jiřinky, 1857 historicko-topografické „popsání“ hradu Kašperku a 1859 hradu Rábí. Dále Gabriel v dopise píše, že sám během tří let sestavil francouzsko-český slovník a v současnosti sepisuje dějepis a topografii města Sušice a okolí s mapou Sušice a pěti obrázky, která „budoucím rokem vyjde.“²¹⁷

• Vycházím-li z faktu, že kniha o královském městě Sušici vyšla až v roce 1868, tak dopis obsahující životopis musel Gabriel z Loučové posílat pravděpodobně v prosinci buď skutečně roku předešlého (v případě, že Gabriel měl dobrý odhad a kniha vyšla tak, jak plánoval) nebo někdy v dřívějších letech. Rozhodně ne však dříve než v době, kdy už třetí díl Riegrova Slovníku naučného

²¹⁵ -iel: Heslo Gabriel, Slovník naučný III., F-Chyžice, Praha 1863, s. 279-280

²¹⁶ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č.II. Korespondence A-Z. Dopis z 12.12. (?) z Loučové neznámému. Čáp Horčápský originál dopisu přepsal na stroji a doplnil svojí úvahou.

²¹⁷ -iel: Heslo Gabriel, Slovník naučný III., F-Chyžice, Praha 1863, s. 279-280

vyšel, tedy 1863. Obsah životopisu rovněž napovídá, že ho Gabriel musel napsat později, proto se mi úvaha Čápa Horčápského, že byl životopis určen pro Slovník naučný, nezdá správná. Ve zmiňovaném dopise Gabriel ještě píše, že má připravený k vydání i Klicperův a Tylův životopis. Bylo by tedy zajímavé dopátrat, do kterého jiného encyklopedického díla byly tyto životopisy určeny.

2.3.3.12 Josef Ambrož Gabriel, překladatel z francouzštiny

Vedle řady příspěvků do regionálních časopisů a do Slovníku naučného po sobě Gabriel zanechal také dílo překladatelské. Kromě němčiny, která byla samozřejmostí, ovládal výborně ještě jazyk francouzský. Robert Sak v knize o Františku Ladislavu Riegrovi zmiňuje, že J. A. Gabriel spolu s ním pomáhal během deputace ve Vídni v roce 1848 při překladu kabinetního listu do němčiny.²¹⁸ Z francouzštiny i z němčiny přeložil tento milovník divadla do češtiny řadu divadelních her. Již v roce 1840 Gabriel zveřejnil u Martina B. Neureutera v Praze překlad německé výchovné povídky Aegidia Jaisa, nazvané Krásné povídky k vzdělání rozumu a ošlechtění srdce rozmilých dětí.²¹⁹

V 50. letech 19. století psal překlady pro Pospíšilovu²²⁰ Divadelní bibliotéku.²²¹ I zde se projevila úzká spolupráce a přátelství J. A. Gabriela s Josefem Kajetánem Tylem, o které již byla řeč. Kromě toho, že Gabriel sám vydal několik Tylových děl, vyšel mu v roce 1858 u J. Pospíšila překlad hry Augusta von Kotzebue²²², nazvané Veselohra u okna s podtitulem Fraška v jednom jednání, společně ve stejném vázání spolu s Tylovým Strakonickým dudákem. Gabriel tentokrát zvolil pseudonym J. G. Loučovský.²²³ Pod stejným pseudonymem

²¹⁸ Sak, R.: Rieger. Příběh Čecha 19. století. Semily 1993, s. 79n

²¹⁹ Jais, Aegidius: Krásné povídky k vzdělání rozumu a ošlechtění srdce rozmilých dětí. Praha 1840

²²⁰ Pospíšil Jaroslav, vl. jm. Jan Pospíšil (1812 – 1889); významný nakladatel 40.-70. let 19. století v Praze. V roce 1889 předává firmu Jaroslavu Pospíšilovi II., firma pokračovala až do r. 1949 pod stejným jménem.

²²¹ -iel: Heslo Gabriel, Slovník naučný III., F-Chyžice. Praha 1863, s. 279-280

²²² August Friedrich von Kotzebue (1761 - 1819), oblíbený německý dramatik

²²³ Tyl, Josef Kajetán: Strakonický dudák. Národní báchorka se zpěvy ve třech jednáních/ Veselohra u okna. Fraška v jednom jednání. Přeložil J.G. Loučovský. Jaroslav Pospíšil, Praha 1858 Divadelní bibliotéka, sv. 26, s. 88-108

publikoval v roce 1862 u vydavatele J. Pospíšila překlad hry Učenec od Eugena Scribe.²²⁴ K textu této hry byl přivtělen ještě překlad jednoaktové veselohry téhož autora Jenom pět zlatých! od J.K. Zbraslavského.²²⁵

Také pro časopis Lumír v 50. letech 19. století připravil několik povídek a novel, které přeložil z francouzštiny: v roce 1854 to byla povídka Alonso podle Ch. Reybaudové, v roce 1857 novela Rodina opovržená a v roce následujícím uvedl překlad povídky A. Dumase Oddavky na popravišti.²²⁶ V prvním ročníku Poutníka od Otavy (1857) se také na pokračování objevoval jeden z Gabrielových překladů z francouzštiny: La Pivardière líčí vraždu šlechtice a zločin bigamie za vlády panovníka Ludvíka XIV.²²⁷

V 60. letech předminulého století se Gabriel pokusil sestavit francouzsko-český překladový slovník. Ve vlastním životopise píše, že jej „...sestavil za tři leta.“²²⁸ V hesle Gabriel ve Slovníku naučném z roku 1863 sám autor uvádí, že má francouzsko-český slovník k dispozici v rukopise.²²⁹ Od dva roky později v dopise, který poslal manželce Marii z Prahy do Sušice (ze dne 8.12.1865), se zmiňuje, že se zastavil u vydavatele I. Kobera a domluvil se s ním ohledně vydávání francouzsko-českého slovníku, jehož litera A byla tehdy právě vytištěna.²³⁰ Podle dohody měl slovník vycházet od roku 1866 jako příloha k Národním listům.²³¹ O tomto Gabrielově projektu jsem žádné jiné zmínky kromě dopisu nenašla. Zřejmě tedy spolu s vydavatelem Koberem projekt slovníku na pokračování nedokončili. Samostatně Gabrielův slovník nikdy nevyšel.

²²⁴ Eugène Scribe (1791-1861) oblíbený divadelní autor, vytvořil mimořádný počet 420 kusů různých divadelních žánrů.

²²⁵ Scribe, Eugène: Učenec. Činohra ve dvou jednáních. Z francouzského podle Scribe a Morvel – a pro české divadlo vzdělal J.A.G. Loučovský/ Jenom pět zlatých! Veselohra v jednom jednání. Přeložil J.K. Zbraslavský.s J.Pospíšil, Praha 1862, Divadelní biblioteka svazek 36

²²⁶ Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 90-91

²²⁷ Loučovský, J.G.: La Pivardière. Podivný hrdelní příběh ve Francouzsku v 17. století. Poutník od Otavy I, 1858, č. 11, 12, s. 82-4

²²⁸ LA PNP Praha, fond J. A.Gabriel, karton č.II. Korespondence A-Z. Dopis z 12.12. (?) z Loučové neznámému

²²⁹ -iel: Heslo Gabriel, Slovník naučný III., F-Chyžice. Praha 1863, s. 279-280

²³⁰ SOkA Klatovy, Pozůstalost J. A.Gabriela, karton č. 1, dopis ze dne 8.12.1865

²³¹ SOkA Klatovy, Pozůstalost J. A.Gabriela, karton č. 1, dopis ze dne 11.12.1866

3. Příprava na velkou knihu o Sušici

Šestiletého sušického pobytu (1850-1856) využil Josef Ambrož Gabriel k historickému bádání. Sbíral pečlivě historická data, protože už tehdy plánoval vydání monografie o královském městě Sušici. Už od počátku zamýšlel věnovat výnos z prodeje knihy ve prospěch dobročinného ústavu. Práci mu ztěžoval především fakt, že v Sušici neexistoval archiv. Povzdech nad touto skutečností projevil J. A. Gabriel na několika místech svých textů. O počátcích své práce píše v předmluvě k později dokončené monografii nazvané Královské město Sušice a jeho okolí: „Sbírání materiálu za tímto účelem nemělo bohužel z počátku žádoucího výsledku, neb pořádného archivu zde nebylo a podle doslechu se již mnoho let před tím zavezla velká zásoba starých listin, která se na půdě domu, jehož majitel někdy býval syndikem²³² města, dlouhý čas nacházela, co starý papír do papírny. Jinak se též pravilo, že se do starých českých listin kupecké zboží zaobalovalo. Co tedy dříve v tom ohledu požár²³³ nezapomněl, zničila později svévolně lidská ruka.“²³⁴

Gabriel tedy výsledky svého bádání v průběhu 50. let 19. století zužitkoval při publikování jednotlivých článků s historickou tematikou v regionálních časopisech a postupně z těchto materiálů začal sestavovat monografii o královském městě Sušici. Zároveň však v několika případech využil již hotové články pro tisk a vydal je jako samostatná dílka. V roce 1857 to byl spisek Hrad Kašperk, následující rok 1858 Strakaté topograficko-historické dílem i veselé rozjímání o královském městě Sušici a v roce 1859 další kasteologický spisek Hrad Rabí.

²³² syndik – úředník obstarávající agendu

²³³ Gabriel má na mysli požár města Sušice v roce 1707.

²³⁴ Gabriel, J.A.: Královské město Sušice a jeho okolí aneb Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, samot, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků, na základě statistiky, děje- a místopisu. Praha 1868, s. V.,VI.

3.1 HRAD KAŠPERK (1857)

Tento první významnější (byť útlý) spisek o dějinách královského hradu Kašperku, dominantě šumavských hřbetů, vydal J. A. Gabriel vlastním nákladem v roce 1857 v Praze a nechal vyhotovit ve známé tiskárně Kateřiny Jeřábkové. Hrad Kašperk s podtitulem Historicko-topografický nástin věnoval: „Slavné městské radě, jakož i veškerému měšťanstvu královského horního města Kašperských Hor, jakožto nynějšímu držiteli panství a hlavně hradu Kašperku na důkaz sousedského přátelství.“²³⁵ Vydání opatřil litografickým vyobrazením hradní zříceniny od dr. Šíra. Pohled na Kašperk od jihu zachycuje hradební zeď, zbytky bývalého purkrabství, dochovanou cihlovou střechu západní věže, východní věž bez dřevěné dostavby a v náznaku i výklenek roubené komory v jižní stěně.²³⁶

O tématu dějin hradu Kašperku z pera J. A. Gabriela jsem se již zmiňovala na několika místech této diplomové práce. Sekundární literatura totiž naznačila, že Gabriel toto téma, dříve než vydal „nástin“ samostatně, zpracoval jako samostatný článek jednak v beletristické revui Lumír v roce 1856 a také o rok později po tomto samostatném vydání v Poutníku od Otavy, tedy v roce 1858. Oba případy je však nutno uvést na pravou míru.

Údaj Kajetána Turka z roku 1921 o tom, že Gabriel v roce 1858 publikoval článek v Poutníku od Otavy Hrad Kašperk, je podle mého názoru nesprávný. V tomto roce totiž v Poutníku takový článek nevyšel, ovšem vyšla zde recenze²³⁷ právě na onen samostatný spisek. Tu zřejmě Turek považoval za Gabrielův text. Tento omyl od něj později převzala autorka diplomové práce o Josefu A. Gabrielovi Libuše Fialová, ačkoliv ona uvádí, že tuto informaci čerpala z tzv. Soupisu prací, o němž už byla v této práci řeč.²³⁸ Protože je tzv. Soupis prací nedostupný, nemohu potvrdit, ani vyvrátit, zda je původcem tohoto omylu Kajetán Turek, či zda se omyl

²³⁵ Gabriel, J. A.: Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J. A. Gabriela. Praha 1857, celkem 8 stran textu

²³⁶ Viz přílohy

²³⁷ viz kapitola Poutník od Otavy (1858)

²³⁸ Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století.

Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 90

viz kapitola Gabrielova časopisecká publikační činnost v 50. letech 19. století

objevuje už v tzv. Soupisu prací, a tudíž ho skutečně Fialová převzala odtud, nebo Soupis pouze ocitovala a čerpala z Turka. Autorem Soupisu prací také může být sám Kajetán Turek, čímž by se nápadná shoda jeho textu s obsahem s údaji převzatými z tzv. Soupisu prací snadno vysvětlila.

Další nejasnosti se objevují znovu, když Libuše Fialová uvádí, že poslední článek, který měl Gabriel publikovat v Lumíru z roku 1856, je Hrad Kašperk. Bohužel však musím konstatovat, že ani tento článek jsem v příslušném ročníku Lumíru nenašla. Kajetán Turek ho ve svém seznamu Gabrielových časopiseckých příspěvků rovněž nemá.²³⁹ Podle mého názoru tedy J. A. Gabriel téma dějin hradu Kašperku v časopisecké podobě nezpracoval. Pokud ano, bylo by možné takový článek dohledat pouze systematickým prolistováním všech ročníků časopisu Lumír nebo pátráním naslepo v dalších periodikách. V každém případě je tento Historicko-topografický nástin dějin Kašperku vůbec prvním samostatně vydaným Gabrielovým dílem s regionálněhistorickou tematikou.

Recenzent tohoto spisku v příloze časopisu Poutník od Otavy ze dne 24. října chválí Gabriela jednak za kvalitní zpracování tématu, ale rovněž i za zachycení atmosféry středověké zříceniny, která „důmáním svým budí i v čtenáři cit sladkobolný.“²⁴⁰

Gabrielův jednostránkový úvod shrnuje důvody, pro které se autor rozhodl zabývat tímto tématem. Ačkoliv Hrad Kašperk založil císař Karel IV., jehož má národ ve velké úctě stejně jako místa jím založená, přesto dosud unikal pozornosti spisovatelů i historiků, „což se však nejvíce vzdáleností toho hradu, od milé naší Prahy, ospravedlniti dá.“ Poté, co autor provede kritiku pramene a literatury, zmíní se o svém návrhu, který publikoval v roce 1848 v Pražských novinách a v němž vybízí čtenáře, aby ho podpořili v myšlence opravit hrad Kašperk alespoň částečně, a vyjádří poděkování za poskytnutí „zpráv“ historikovi Františku Palackému. A uzavírá: „Písemnictví české nemůže se až podnes vykázati nějakým pojednáním o hradu Kašperku, a z té příčiny myslím, že nebude od místa, když si o tomto hradu něco bližšího povíme.“²⁴¹

²³⁹ Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Praha 1921, s.27

²⁴⁰ n.: Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J.A. Gabriela, Poutník od Otavy 12, 1858, č. 17. s. 183-184

²⁴¹ Gabriel, J. A.: Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J. A. Gabriela. Praha 1857, s. 5

Schallerovu topografii Země české (III. díl o Prácheňském kraji) kritizuje v souvislosti se zmínkami o Kašperku jako nedostatečnou, přinášející místy i mylné informace. Novější topograf J. G. Sommer dokonce píše, že po smrti zástavního držitele hradu arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi (1880) se o dalších osudech hradu nedochovaly žádné informace. Mimo tyto dvě topografie Gabriel ještě připomíná článek v příloze k Úřednímu listu c.k. práchynského krajského úřadu vydávanému v Písku z roku 1836, který je údajně téměř přesným opisem z Schallera. Zajímavé je, že byl u tohoto článku zobrazen hrad Kašperk, avšak zobrazení údajně podle Gabriela nemělo se skutečnou podobou hradu nic společného. I název byl chybný.

První dílo pojednávající o Kašperku, které Gabriel hodnotí (byť s výhradami) kladně, je Heberova publikace *Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser*, v níž je Kašperk popsán a vyobrazen. I Heber se prý dopustil v historické části několika chyb, „čemu se arci při tehdejších nedůstatku pramenů diviti nemůžeme.“ Dále se ještě Gabriel obdivuje Heberově neúnavné práci při sestavování jeho rozsáhlého díla. František Alexander Heber byl Gabrielovi sympatický snad i proto, že podobně jako on nebyl původním vzděláním historik, ale amatérský nadšenec, který zanechal zaměstnání, aby se mohl věnovat svému dílu. Oceňuje proto, že díl po díle byla Heberova encyklopedie kvalitnější a odpouští mu nedostatky, kterými trpěl Heberův popis Kašperku.

Gabriel na celkem osmi stranách textu pojednává o topografii i historii hradu. Nejprve v kapitole, kterou nazval Část místopisní, lokalizuje hradní zříceninu na jeden ze tří výběžků Ždánovské hory severně od Kašperských Hor. Cestu k hradu volí Gabriel přes ves Kavrlík, a poté velmi podrobně popisuje postupně celý hradní areál, od první hradní brány až do samého jádra hradu. Kromě zdařilého vysvětlení funkce jednotlivých obranných prvků se Gabrielovi podařilo věrně zachytit atmosféru divokou zelení prorostlého hradu. „Místo, kde nezapomenutelný Karel IV. držival shromáždění valné, kde se snad vyjednávalo o blaho zemí a národů, kde popravcové bděli nad právem a mírem kraje Prachenského, místo jest pusté. Kdež v pozdějším čase chrabří rytířové Čeští panovali a na zlatonosné doly dohlíželi, roste bujné kapradí a na zdích se vypíná jedle a sosna k nebesům. Jest to něco slavného, v těchto zříceninách několik hodin dlíti, které tolik století spatřily, ony v nás zbudí sladkobolestný pocit. Nemusí člověk právě býti básníkem, zříceniny

a nesčíselné upomínky, které Kašperk v duši Čecha provolá, dotknou se každého srdce citlivého...“²⁴²

V poznámkovém aparátu opravuje Heberův omyl – Heber mylně považoval za další (druhý) vstup do hradního paláce branku v dolní části východní věže. Ta však byla vylámána do zdiva druhotně. Z hlediska současné kasteologie je zajímavá Gabrielova zpráva o malbách, které byly tehdy ještě patrné na omítce ve třetím patře východní věže, jež sloužila jako hradní kaple. Gabriel se domnívá, že to jsou postavy svatých. V okenních výklencích severní strany paláce viděl Gabriel malby na omítce, které údajně představovaly očištěc a slunce. Na závěr Části místopisní doufá, že snad bude zpřístupněna alespoň jedna z věží.

Druhá rozsáhlejší kapitola (Část dějepisná) se zabývá dějinami hradu Kašperku. Text je stejně jako v Části místopisní opět opatřen poznámkovým aparátem, v němž se Gabriel odvolává především na dílo historika Františka Palackého (Dějiny národa českého I. a Archiv český II.), dále na Balbínova Miscellanea a na M. Prokopa Lupáče z Hlaváčkova Historii o císaři Karlovi, toho jména čtvrtém, králi českém (1584). Dále čerpal z Desk zemských, Březanova Života Viléma z Rožmberka, hraběte Kašpara ze Sternberka Geschichte der böhmischer Bergwerke, památní knihy Hor Kašperských a díla Staří letopiscové čeští od roku 1378 do 1572. Gabriel pracoval i s výpisky Františka Palackého ze státního vídeňského archivu a s materiály archivu města Kašperských Hor. Ve většině případů Josef Ambrož Gabriel v poznámkách pouze odkazuje na literaturu a prameny, z nichž čerpal, v případě Heberově pak opravuje některé jeho omyly.

Dějiny hradu Kašperku jsou úzce spjaty se zlatým dolováním na Šumavě a při zlatonosné řece Otavě. O počátcích dějin hradu toho Gabriel mnoho neví, takže pouze zvažuje, že oblast kašperskohorská mohla stejně jako oblast sušická náležet ve 12. a v polovině 13. století jako manství hrabatům z Luku. Předkládá i Heberovu teorii o tom, že hrabata z Luku byla pravděpodobnými zakladateli Oedeschlösselu, hrádku na skalní ostrožně nad Kašperkem. Jemu se však zdá pravděpodobnější, že toto předsunuté opevnění vzniklo až v dobách Jana Lucemburského.²⁴³ Hrad Kašperk byl vystavěn z rozkazu císaře Karla IV. v letech 1356 - 1361 na obranu

²⁴² Gabriel, J. A.: Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J. A. Gabriela. Praha 1857, s. 5

²⁴³ Současná věda datuje vznik tohoto předsunutého opevnění až do 2. poloviny 15. století, pravděpodobně za zástavního držitelství Zdeňka ze Šternberka.

zemských hranic a zlatonosného revíru.²⁴⁴ Gabriel postupně prochází jednotlivými dějinnými etapami hradu, vyjmenovává zástavní držitele, počínaje arcibiskupem Janem Očkem z Vlašimi přes Petra Zmrzlíka ze Svojšína až po Půtu Švihovského z Riesenburku na počátku 16. století. Peripetie s pronájmem královského hradu městu Kašperským Horám v průběhu 16. století byly završeny na počátku 17. století, kdy hrad Kašperk v roce 1616 prodal městu císař Matyáš. Během třicetileté války si na hradě hledali útočiště obyvatelé okolních vesnic a města Kašperských Hor. Když později v roce 1655 přišel rozkaz pobořit hrady, byla to pro město vítaná příležitost využít hradebního zdiva jako stavebního materiálu.

3.2 SLAVNOST K 500. VÝROČÍ VYSTAVĚNÍ HRADU KAŠPERKU (1861)

V roce 1861, když kašperskohorští slavili 500. výročí postavení Kašperku, umístili na hradě desku s českým nápisem. Ačkoliv nás o tom Kajetán Turek informuje, neuvádí bohužel datum, kdy se slavnost konala, ani jaký text se na desce nacházel, z jakého materiálu a rozměrů byla, ani kde byla umístěna. Turek pouze vyzdvihuje fakt, že nápis na desce byl český.²⁴⁵ Dokazuje tím, že kašperskohorští, až národnostně z velké většiny německého původu, proti sobě v této době ještě s českými obyvateli tolik neřevnili jako v pozdější době: „To ovšem bylo v době, kdy na Sušicku německý lid svorně s českým lidem volil poslance českého, kdy německý volič z Dlouhé Vsi byl by se popral se sousedem, který nevolil by „unseren Gabriel“.“²⁴⁶ Faktem je, že Gabriel nehleděl na národnostní rozdíly, byl velice populární i u německého obyvatelstva, což se projevilo i v prvních volbách, které ho 18. března 1861 vynesly na post zemského poslance za okres sušicko-kašperskohorský. Vysoký počet hlasů získal i od Němců.

Z dopisu Sofie Podlipské z 12. září 1861 víme, že se i ona sama slavnosti zúčastnila a Gabriel byl prý "duší slavnosti kašperské".²⁴⁷ Rovněž chválí svoji švagrovou Marii za dopis, který od ní obdržela. Marie Gabrielová v něm údajně vystihuje slavnostní atmosféru celé události.²⁴⁸ Sama Sofie Podlipská složila u této

²⁴⁴ O obraně Zlaté stezky kašperskohorské se Gabriel nezmiňuje.

²⁴⁵ Deska se do současnosti zřejmě nedochovala. Nemáme o ní žádné zprávy.

²⁴⁶ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.28

²⁴⁷ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č. I. Složka Marie Gabrielová. Dopis z 12.9. 1861

²⁴⁸ Tento dopis se mi nepodařilo vypátrat.

příležitosti báseň nazvanou Na hradě Kašperku (Při pětisetleté památce jeho zbudování).²⁴⁹

O slavnosti konané u příležitosti výročí založení hradu se lze dočíst i v článku Petra Mendla, vrchního pošmistra Kašperských Hor, Hrad Kašperk (Několik historických dat). Text byl zveřejňován na pokračování v Sušických listech od 28. listopadu 1925. Z Mendlovy zprávy je patrné, že se události zúčastnilo velké množství lidí. J. A. Gabriel pronesl projev, po němž mu byla provolávána sláva. Mendl také píše, že sušický purkmistr věnoval „bulu císaře Karla IV, vázanou v červené kůži se zlatou ořízkou.“²⁵⁰

3.3 STRAKATÉ TOPOGRAFICKO-HISTORICKÉ DÍLEM I VESELÉ ROZJÍMÁNÍ O KRÁL. MĚSTĚ SUŠICI (1858)

Toto trochu „záhadné“ dílko vydal Josef Ambrož Gabriel vlastním nákladem v roce 1858, jak se můžeme dočíst v Gabrielově životopisném nástinu od Kajetána Turka.²⁵¹ Čistý výnos z této knížky pak prý věnoval na založení jistiny pro školní odměny v Sušici, avšak ve stejnojmenném článku z Poutníka od Otavy (viz výše) autor uvádí, že výnos byl věnován na nemocnici okresu sušického.²⁵² Nic víc se mi kromě onoho článku publikovaného pod Gabrielovou iniciálovou značkou A.Š. v Poutníku od Otavy (1858)²⁵³ nepodařilo zjistit. Není mi sice bohužel znám rozsah dílka, ale nepředpokládám, že by výrazně přesáhl rozsah zmiňovaného článku v Poutníkově. V Muzeu Šumavy v Sušici, ani v jiné knihovně se mi samostatné vydání „rozjímání“ nepodařilo nalézt. Doposud jsem se naneštěstí nesetkala ani s žádným znalcem sušické historie, který by o tomto spisku věděl více. Myslím, že je to velká škoda, protože toto humorně laděné dílko, seznamující čtenáře

²⁴⁹ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č.II. Korespondence A-Z. Nedatovaný dopis od Josefa Podlipského z roku 1861, viz přílohy

²⁵⁰ Mendl, P.: Hrad Kašperk (Několik historických dat). Sušické listy 8, 1925, č.48, s.1 nn

²⁵¹ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.27

²⁵² viz tamtéž – odkud čerpal Turek svoji informaci není známo. Fialová na s. 91 tvrdí, že výtěžek z prodeje této knihy daroval Gabriel městu jako základ fondu pro školní odměny, avšak neuvádí zdroj.

²⁵³ A.Š.: Strakaté statisticko-topograficko-historické, dílem i veselé rozjímání o královském městě Sušici*). Poutník od Otavy 1, 1858, č.25, s. 281-283

s dějinami Sušice, ukazuje Josefa Ambrože Gabriela jako sympatického pozorovatele lidského dění a pohotového glosátora.²⁵⁴

3.4 HRAD RABÍ (1859)

Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J. A. Gabriela je dalším historickým dílkem s regionální tematikou. Gabriel ho vydal samostatně vlastním nákladem v roce 1859 (tiskem u Kateřiny Jeřábkové v Praze), přičemž již dříve ve stejném roce publikoval tentýž text na pokračování v beletristické revui Lumír (viz výše).²⁵⁵ První část textu vyšla v 7. čísle Lumíra dne 17. února. Brzy po samostatném vydání se objevila i recenze neznámého autora v Poutníku od Otavy. Ačkoliv nevím přesně, v kterém měsíci článek Hrad Rabí vyšel, podle této recenze ze dne 15. května můžeme usuzovat, že k tomu došlo nedlouho před tím.

Hned po zběžném nahlédnutí do tohoto textu je zřejmé, že Gabriel s úspěchem využil již vyzkoušenou koncepci jako u spisku Hrad Kašperk. I stylistické zpracování ukazuje na snahu podat čtenářům dílko odborné, leč srozumitelně napsané, oživené ústně tradovanými pověstmi. Právě tento podobný „plán“ hodnotí recenzent kladně, stejně jako výběr pramenů i zařazení pověstí oživujících text. Oproti článku z Poutníka je samostatné vydání obohaceno litografickým vyobrazením hradu a věnováním Gustavu knížeti z Lamberka. O obsahu článku jsem se již podrobně zmínila v kapitole Gabriel a Lumír, proto se jím zde nebudu znovu zabývat.

3.5 ČLOVĚK A BARVY V NOVÉM SÁLE SALONU V SUŠICI (1859)

V souvislosti s rokem 1859 bych ještě ráda zmínila významnou společenskou událost, která se přímo dotýkala Josefa Ambrože Gabriela. Na Silvestra 31. prosince 1859 byl otevřen nový sál „Salonu“ v hostinci čp. 66. Na hudební a deklamátorské akademii, která otevření sálu doprovázela, přednesl

²⁵⁴ viz ukázky tamtéž

²⁵⁵ Gabriel, J.A.: Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 9, 1859, č. 7, s. 157-160, pokr. v č.8., s. 182-185 a č. 9, s. 206-9

J. A. Gabriel besední čtení Člověk a barvy. Gabriel, jenž tuto akci inicioval, si přál, aby byl sál využíván pro setkávání, besedy a plesy, hudební i divadelní představení.²⁵⁶ Besední čtení Člověk a barvy volně navazuje na řadu besedních čtení shromážděných v Jiřinkách. Samostatně však vydáno nebylo.²⁵⁷ Dokladem Gabrielovy stoupající obliby mezi Sušičany je proslov: „Uvítání Blahorodých Pánů, pánů Frant. Bastaře²⁵⁸ a Jos. Gabriela čestných měšťanů města Sušice od spoluměšťanů přítomných v plesu společenském na den 11. ledna 1860 v Saloně.“²⁵⁹ Litograficky namnožený proslov byl rozdáván mezi přítomné.²⁶⁰

3.6 STARÝ KMOTR ANEB ČESKÉ KŘTINY (1860)

Roku 1860 vydal J. A. Gabriel v Nerudových Obrazech ze života autobiograficky laděný článek Starý kmotr. Neruda jej přejmenoval na České křtiny. Obrázek ze života a otiskl v 9. čísle druhého ročníku.²⁶¹ Text téhož článku pak otiskl Kajetán Turek v Sušických listech v roce 1921, když zde publikoval na pokračování svou monografii o Gabrielovi.²⁶² České křtiny doplnil Turek vysvětlivkami pseudonymů, jež Gabriel užil. Tento článek je možné považovat za spolehlivý zdroj pro některé informace, avšak je třeba počítat i se spisovatelskou nadsázkou. Sofie Podlipská se o tomto článku pochvalně zmiňuje v dopise z 1. prosince 1860.²⁶³

²⁵⁶ Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 44

²⁵⁷ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.27

²⁵⁸ František Bastař byl od 1855 přednostou okresního úřadu v Sušici, od roku 1858 čestným občanem Sušice. V roce 1866 byl ze Sušice přeložen, protože nedovedl utiřit protizidovské bouře propuknuvší 12. března o výročním trhu v Sušici. Bouře v Sušici byla reakcí na výstupy v Hostomicích a Hořovicích po odhalení zpronevěry stříbra v Přibrami, jíž se účastnili Židé. viz Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.30

²⁵⁹ SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela, karton č. 2a

²⁶⁰ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.30

²⁶¹ Gabriel, J.A.: České křtiny. Obrázek ze života. Obrazy života 2, 1860, č.9, s. 378-380

²⁶² Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, č.5 a č.6

²⁶³ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č.II. Korespondence A-Z. Dopis Sofie Podlipské z 1. 12. 1860

3.7 POČÁTEK A POSTUP SPOLKU LIDUMILNÉHO R. 1814 V KRÁLOVSKÉM MĚSTĚ SUŠICI ZALOŽENÉHO (1861)

Dvacetistránkový spisek Počátek a postup Spolku lidumilného roku 1814 v královském městě Sušici založeného vydal Josef Ambrož Gabriel vlastním nákladem v Praze v tiskárně Antonína Renna v roce 1861.²⁶⁴ Jak je uvedeno na titulní straně knihy, čistý výnos měl být určen nadaci pro studující města Sušice.

V předmluvě psané 12. února 1861 na Loučové vyslovuje Gabriel důvody, pro něž svůj spisek sepsal a vydal: jeho cílem je seznámit čtenáře s historií Lidumilného spolku, v neposlední řadě však přimět dlužníky nadačního fondu k vyrovnání pohledávek. Gabriel by si rovněž přál, aby se opět, jako v době založení spolku, hrálo ochotnické divadlo, jež by existenci spolku kulturně, organizačně a finančně podporovalo.

Tradice ochotnických divadelních představení byla v Sušici založena již roku 1800. Výnosy z představení bývaly rozdávány hned po jeho skončení mezi chudé. Od roku 1808 tzv. Lidumilové, zakladatelé spolku, začali podle dohody sponzorovat různé dobročinné ústavy. Teprve dekret nejvyššího purkrabího Království českého Josefa hraběte z Wallis z 8. listopadu 1810 (č. 9786) oficiálně umožnil ochotníkům odehrát šest dobročinných představení ročně. Zakládací listina spolku pochází ze dne 14. prosince 1814. Jedním z účelů založení Lidumilného spolku bylo zřízení ústavu pro dvanáct chudých a chorých, šest mužů a šest žen.

Další náplní Spolku lidumilného byla realizace „fundace“ pro studující v Sušici a třetím (posledním) cílem bylo založení ještě jednoho, dosud neurčeného, dobročinného ústavu. Aby byla činnost Spolku lidumilného uvedena důstojně znovu v život jako Ústav chudých, využili aktéři slavnostního dne narozenin císaře Ferdinanda I. Dobrotivého dne 19. dubna 1843 a činnost spolku zahájili mší, která začala v 9 hodin ráno o velikonoční neděli. Dožili se toho pouze tři z původních zakladatelů - „Lidumilů“ - P. Adam Fialka, biskupský vikář, August Růžička, císařský rada a fiskální adjunkt v Praze a Martin Angelis.

²⁶⁴ Počátek a postup Spolku lidumilného roku 1814 v královském městě Sušici založeného. Sestavil J.A.Gabriel, doktor veškerých práv, čestný měšťan a spoluoud lidumilného spolku v Sušici, zakladatel a místopředseda hospodářské jednoty kraje Píseckého, statkář na Loučové. V Praze. Tiskem Ant.Renna v Kolovratské střídě „u třech lip“. 1861

Gabriel se dále velmi podrobně zabývá vedením a organizací spolku, systémem financování i problematikou fundací pro studenty v Sušici. V textu se dokonce objevuje výzva, „aby každý z občanů Sušických, který se na poslední dny z tohoto světa cestu chystá, ve svém závětu na lidumilný spolek náš pamatoval s odkazem třeba jen dost malým jej obdařil.“²⁶⁵

Vlastní text je uveden předmluvou, avšak dále není již nijak rozčleněn. Poté následuje Příloha A., která je přepisem zakládací listiny spolku z 13. prosince 1814. V šestnácti bodech se zde předkládají stanovy spolku. Příloha B v podobě přehledné tabulky (ze dne 19. dubna 1843) zachycuje stav financí a postupné nabývání majetku Lidumilného spolku od doby jeho založení do roku 1842.

V tomto spisku se autor zaměřuje pouze úzce na dané téma, nedává ho do širších historických souvislostí, ani tento spolek nesrovnává s jinou podobnou institucí. Kajetán Turek tento Gabrielův spisek využil jako zdroj při sepisování článku Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici od 14.století pro účetní zprávu Spořitelny města Sušice z roku 1936.²⁶⁶ Významnou část článku věnuje právě historii Lidumilného spolku. Turek zde mj. přetiskuje celý Gabrielův proslov (vydaný v roce 1843 vlastním nákladem) čtený u příležitosti založení Ústavu chudých.²⁶⁷

²⁶⁵ Gabriel, J.A.: Počátek a postup Spolku lidumilného roku 1814 v královském městě Sušici založeného. Praha 1861, s.12, viz přílohy

²⁶⁶ Spořitelna byla významným sponzorem kulturního života v Sušici, rovněž i sponzorem sušického muzea. Účetní zprávy (vydávané od roku 1932) vždy obsahovaly kromě části obchodní poměrně rozsáhlou část kulturní, v níž byla publikována řada článků s historickou tematikou.

²⁶⁷ Turek, K.: Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici od 14.století. In: Spořitelna města Sušice. Padesátá účetní zpráva 1936, s. 20 viz přílohy

3.8 NAUČENÍ MLADÉMU HOSPODÁŘI (1862)

V roce 1862 Gabriel vlastním nákladem vydal knihu Šimona Lomnického z Budče Naučení mladému hospodáři: kterak by netoliko sám sebe, manželku svou i čeládku, i své všecko hospodářství užitečně spravovati a živnost svou vésti, ale také jaký by býti, v moudrosti a jiných ctnostech prospívati a čeho by se kdy varovati měl.

Toto již páté vydání²⁶⁸ spisku zvažoval Gabriel vydat v dubnu 1861, jak vyplývá z dopisu psaném z Prahy ženě Marii: „V kanceláři v almaře na knihy v nejhořejším oddělení jest rukopis Šimona Lomnického Naučení mladému hospodáři, který mne hned po obdržení dopisu posli. Kober to bezpochyby ode mě koupí.“²⁶⁹ Gabriel opatřil knihu vlastní předmluvou o Šimonu Lomnickém a Kramériovým úvodem k vydání z roku 1794.²⁷⁰ Touto knihou definitivně po více než deseti letech uzavřel svoji vydavatelskou činnost.

²⁶⁸ První vydání je z roku 1586.

²⁶⁹ SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela, karton č. 2, dopis ze dne 10.4.1861

²⁷⁰ Heslo Josef Ambrož Gabriel. in: Lexikon české literatury 1, A-G. Praha 1985

4. Gabriel iako veřejný činitel po roce 1861

Ačkoliv se Josef Ambrož Gabriel v roce 1856 i s rodinou přestěhoval ze Sušice na Loučovou, nikdy se z něj typický hospodář nestal, a to ani když se po otcově smrti (1859) ujal hospodaření na loučovském statku. Mnohem více se na konci 50. let 19. století věnoval veřejnému životu v Sušici. Stál postupně u zrodu mnoha spolků, podílel se na celé řadě společenských událostí a přitom neopomíjel ani svoji publikační činnost v regionálních časopisech či vydávání knih.

Časem jeho popularita mezi Sušičany vzrostla, což se zanedlouho mělo projevit v podpoře, díky níž se Gabriel ocitl na prahu úspěšné politické kariéry, kterou odstartoval rok 1861. Tento rok, stejně jako roky 1848 a 1850, je v osudu Josefa Ambrože Gabriela rokem zlomovým. Dosáhl v něm významného společenského uznání – byl zvolen purkmistrem města Sušice a o několik dní později i zemským poslancem za okres sušicko-kašperskohorský.

Jakmile se Gabriel ujal starostování a začal se účastnit zasedání zemského sněmu, musela jít jeho literární tvorba dočasně trochu stranou. Mezitím se však přeci jen psaní úplně nevzdal a v roce 1864 vydal v německém jazyce knihu *Der königliche Wald Hwozd oder das Gebiet der königlichen Freibauern im Böhmerwalde*. Jeho vrcholným dílem však bylo až o čtyři roky později vydané dílo *Královské město Sušice a jeho okolí aneb Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, samot, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků*, v němž zúročil poznatky z dosavadního historického bádání a zkušenosti získané při práci na kratších historických textech. Od roku 1868 začal přispívat do klatovského časopisu *Šumavan*. Jeho zásluhou byla také během jeho úřadování na radnici města Sušice založena městská kronika. Jejího vedení se neujal nikdo jiný než sám Gabriel.

Než však došlo k těmto událostem zásadním, jak pro život Josefa Ambrože Gabriela a jeho rodiny, tak pro královské město Sušici, zmíním se ještě o jedné významné události, na jejímž zrodu se Gabriel rovněž podílel. Na konci roku 1860 spolu s knížetem Karlem Švarcenberkem, svobodným pánem Robertem Hildtprantem, ředitelem písecké opatrovny V. V. Janotou²⁷¹ a hospodářským

²⁷¹ viz Kapitola Gabriel a Poutník od Otavy

ředitelem J. Lisým založili Jednotu hospodářskou pro Písecký kraj.²⁷² 10. ledna 1861 pak byl Gabriel zvolen místopředsedou.

4.1 GABRIEL PURKMISTREM KRÁLOVSKÉHO MĚSTA SUŠICE A POSLANCEM ZEMSKÉHO SNĚMU (1861)

Purkmistrem královského města Sušice byl Josef Ambrož Gabriel zvolen 2.března 1861. Při nástupu do funkce byl spolu s dalšími radními uvítán oslavným proslovem, jenž měl složit ředitel továrny na sirky Matěj Karl²⁷³: „Slova vřelých citů věnována Jeho Blahorodí Pánu Panu Jos. A. Gabrielovi, dokt. vešk. práv, maj. statku Loučová atd. co purkmistrovi, P.T. Pánům Radním a Ctěném Výboru kr. města Sušice, v den nastoupení jejich úřadu od měšťanstva Sušického.“²⁷⁴

Na purkmistrovském křesle setrval Gabriel až do roku 1867. Během šesti let jeho funkčního období začala Sušice nebyvale vzkvétat, až se stala významnou českou baštou na Otavě. Prvním odvážným politickým krokem, kterým Gabriel ještě utvrdil svou pověst rozhodného českého vlastence, bylo zavedení českého jazyka jako jazyka všech úředních jednání sušické radnice. Brzy po jeho odchodu z radnice se však do kanceláří zase vrátila němčina.

Nový purkmistr se do úřadování vrhl plnou silou. Sestavil jednací řád obecního zastupitelstva, řád o hašení požárů²⁷⁵, tržní řád, řád čištění ulic a náměstí. Sušická škola byla prohlášena za hlavní školu, postavila se nová školní budova, nová vápenka. Kostel sv. Václava byl pokryt taškami a kaple Anděla Strážce byla opravena stejně jako věž kostela Matky Boží. Ulice Dlouhá, Liliová, Německá a Vodčická byly opatřeny kanalizací. Cesta od hřbitova ke kapucínskému klášteru

²⁷² Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.29-30

²⁷³ Matěj Karl, syn měšťana a radního Jiřího Karla, zakladatel spolku Slovácká lípa pod Svatoborem, podle Turka byl autorem proslovu. Karl věnoval v roce 1884 proslov do sušického muzea. viz Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.29-30

²⁷⁴ SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A.Gabriela, karton č. 2a

²⁷⁵ SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A.Gabriela, karton č. 2a; Gabriel, J. A.: Řád o hašení král. města Sušice ze dne 10.srpna 1861, viz přílohy

na horním předměstí byla vydlážděna a do Volšov vedla nová silnice.²⁷⁶ Úřad purkmistra královského města Sušice Gabriel zastával až do konce roku 1867.

Dne 18. března 1861, jen několik dní po získání funkce sušického purkmistra, byl Gabriel zvolen poslancem zemského sněmu pro okres sušicko-kašperskohorský. Libuše Fialová, která se ve své práci hlouběji zabývala Gabrielovým společenským životem a politickou dráhou, konstatuje, že se Gabriel z radikálního demokrata, kterým byl v době před rokem 1848, stal ve svých názorech politicky umírněným. Nejvíce se názorově přiblížil myšlenkám vůdců liberální české národní strany, zejména názory Františka Palackého přijal za své. „Při úvahách o samosprávě a české státnosti vycházel z ideje austroslavismu. Z celého srdce podporoval českou samosprávu s českým úřadováním v českých městech, ale v rámci soustátí.“²⁷⁷ Autorka se také pokusila na základě studia Gabrielovy korespondence mj. zachytit Gabrielovo působení na sněmu a živý společenský život, který Josef Ambrož vedl v Praze v době zasedání sněmu.

Z tohoto období také pochází Gabrielovo rozhodnutí rozšířit zamýšlenou monografii o královském městě Sušici na monografii celého okresu Sušického. Rukopis Gabriel již měl a průběžně ho doplňoval. V Praze zadal Janu Ed. Wagnerovi vytvoření mapy Sušického okresu a rovněž nechal předem od svého přítele Ed. Harolda zhotovit vyobrazení města Sušice, petrovického kostela a kostela v Albrechtci (dnešní Albrechtice), tvrze kašovické a hradu Velhartice.²⁷⁸

4.2 DER KÖNIGLICHE WALD HWOZD (1864)

Na jaře roku 1864 vydal Gabriel vlastním nákladem další ze svých historických děl. Tentokrát se věnoval tématu Králováků a královského Hvozdu. Oblast při hranici byla kdysi svobodným územím, opatřeným řadou privilegií. Jeho soudobí obyvatelé (Králováci) usilovali u vídeňské vlády o navrácení těchto výsad. Gabriel v německy psané knize na čtyřiceti stranách vysvětluje historické

²⁷⁶ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.31-32

²⁷⁷ Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 47

²⁷⁸ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.32

souvislosti a upozorňuje na marnost jejich počínání. Celý název monografie zní Der königliche Wald Hwozd oder das Gebiet der königlichen Freibauern im Böhmerwalde. Historisch, politisch und statistisch dargestellt von J. A. Gabriel.²⁷⁹ Protože Gabriel monografii vydal v Praze, v době, kdy se účastnil sněmovních zasedání, rozdával jednotlivé výtisky knihy poslancům. Čistý výnos z prodeje věnoval obci Stodůlky, postižené roku 1863 živelnou pohromou.²⁸⁰ Jedná se o jediné Gabrielovo dílo, které vydal pouze v německém jazyce. Tento fakt se vysvětluje národnostním složením obyvatelstva oblasti královského Hvozdu – bylo totiž převážně německé národnosti. Jinak Gabriel důsledně psal a hovořil česky, přestože znalost němčiny byla samozřejmostí. Svoje názory na užívání češtiny a němčiny na Sušicku prezentuje v 3. kapitole Obyvatelé (Jazyk) monografie Královské město Sušice a jeho okolí okřídleným výrokem: „Nechme cizích, mluvmе vlastní řečí. Sláva Čechům slouti Čechami!“²⁸¹

4.3 GABRIEL OKRESNÍM STAROSTOU (1865-1871) A POSLANCEM ZEMSKÉHO SNĚMU (1867-1869)

Když byla v roce 1865 na základě říšského zákona²⁸² zřízena okresní zastupitelstva²⁸³, byl J. A. Gabriel zvolen dne 19. dubna okresním starostou. 25. června 1865 uspořádal zpěvácký a hudební spolek Svato -Václav na počest nového okresního starosty v Saloně zpěváckou zábavu.²⁸⁴ Souběžně s funkcí okresního starosty zastával Gabriel do konce roku 1867 úřad purkmistra královského města Sušice. Na podzim téhož roku proběhly obecní volby, v nichž získal dostatek hlasů, aby se mohl stát členem městského zastupitelstva jako radní a obecní straší. Tyto posty zastával až do 29. března 1876, kdy na ně rezignoval.

²⁷⁹ Gabriel, J. A.: Der königliche Wald Hwozd oder das Gebiet der königlichen Freibauern im Böhmerwalde. Historisch, politisch und statistisch dargestellt von J.A. Gabriel. Prag 1864

²⁸⁰ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.32

²⁸¹ Gabriel, J.A.: Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, s. 77

²⁸² Říšský zákon z 25. července 1864

²⁸³ Okresní zastupitelstvo, orgán okresní samosprávy, ze svého středu vybíralo okresní výbor (6 členů) a okresního starostu, jehož volbu musel potvrdit císař.

²⁸⁴ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.33

Původně zvažoval odstoupení již dříve (1867)²⁸⁵, ale obdržel 10. října 1867 žádost od členů nového výboru prezentující názor obyvatel města Sušice²⁸⁶, aby rezignaci stáhl. Gabriel ji vyslyšel a kromě těchto postů nadále setrval i ve funkci okresního starosty.

V roce 1867 Gabrielovi skončil poslanecký mandát v zemském sněmu, a tak se rozhodl znovu kandidovat za okres Sušice - Kašperské Hory. Jeho protikandidátem byl MUDr. J. Klostermann, kašperskohorský okresní starosta, otec spisovatele Karla Klostermanna. Gabrielovi se ve volbách nakonec podařilo zvítězit, avšak oproti předcházejícím volbám z roku 1861 to nebylo vítězství tak zřetelné.²⁸⁷ Dne 21. ledna 1867 byl místodržícím v Praze potvrzen Gabrielův certifikát o platnosti volby a nabytí mandátu.²⁸⁸

Česká liberální politika se v průběhu roku 1867 neúčastnila reformních snah, jejichž výsledkem byl soubor zákonů z 31. prosince 1867, známý jako prosincová ústava. Většina českého sněmu se už koncem února 1867 vyslovila proti rakousko-uherskému dualismu, který chápala jako zdvojený centralismus. Proto byl český zemský sněm na konci února 1867 rozpuštěn a na 20. března byly vypsány nové volby.²⁸⁹ Gabriel poučen průběhem předešlých voleb neponechal nic náhodě a důkladně se na ně připravil. Aby si zajistil co nejširší podporu voličů, sestavil svolání voličů, které sepsal těsně před volbami 16. března 1867 a vydal v Praze vlastním nákladem. V svolání upozorňuje na intriky německé strany a doufá, že se jimi voliči nenechají ovlivnit. „Bud'te svorni, volte jednomyslně a jednohlasně kandidáta Vám navrženého od důvěrníků klubu českého, neb strana kasina německého, jakož i kandidát od ní navržený, prostředky všelijakými a to vždy nečestnými pečlivě se starají o to, aby Vás rozdvojili, tím způsobem zvítězili a tábor svůj na sněmu Českém rozmnožili. Znáte mne všichni, znáte mou lásku k vlasti a národu a míním, že není toho potřeba, abych se Vám co nově navržený kandidát,

²⁸⁵ Kajetán Turek má zřejmě v textu překlep, uvádí až rok 1877 viz Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.32

²⁸⁶ Dopis s žádostí a podpisy z 10. října 1867. SOkA Klatovy, Pozůstalost J. A.Gabriela, karton č. 2a

²⁸⁷ Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století.

Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 56

²⁸⁸ Volební certifikát J. A. Gabriela. SOkA Klatovy, Pozůstalost J. A.Gabriela, karton č. 2a, viz přílohy

²⁸⁹ Efmertová, Marcela C.: České země v letech 1848-1918. Libri, Praha 1998, s.74

však starý známý, dlouho doporučoval řečí. Budu si pokládati za čest, když mne, pánové, zase zvolíte, a ubezpečuji Vás svou ctí a věrou býti poslancem Vaším neohroženým pro právo a pravdu.“²⁹⁰

Gabriel připravil a vydal ve stejný den ještě provolání v němčině pro voliče německé národnosti, v němž poukazuje na nečisté praktiky, které protistrana použila v lednových volbách. Zároveň chce ukázat, že i on, ač české národnosti, hodlá účinně zastupovat zájmy německého obyvatelstva:“...jako pan Dr. Klostermann pro obě národnosti stejně spravedlivého smýšlení jsem a při tom též takové vlastnosti ovládám, nejen Vaše, ale i zájmy volebního okresu, naší milé vlasti České a společného státu Rakouska hájiti budu, konečně pokládal bych si to za čest po třetí zastupovati okresy Sušice – Kašperské hory s vřelostí a energií.“²⁹¹

Svého soka v boji o poslanecký mandát Gabriel nakonec porazil a stal se již potřetí zemským poslancem. Po těchto volbách se však situace na českém zemském sněmu vyhrotila a 13. dubna 1867 přednesl F. L. Rieger jménem osmdesáti osmi českých poslanců nově zvolenému sněmu slavnostní protest, v němž byly shrnuty výsady české státoprávní politiky a vysloveny námitky proti postupu vlády. Poté poslanci sněmovnu opustili a začali praktikovat pasivní rezistenci jak vůči říšské radě, tak vůči sněmu.²⁹²

22. srpna 1868 J. A. Gabriel podepsal Deklaraci českých poslanců v zemském sněmu sepsanou F. L. Riegrem. Rok poté byl ze sněmu stejně jako řada dalších poslanců na základě usnesení sněmu ze dne 28. října 1869 vyloučen. Nové volby pro volební okres venkovských obcí okresu sušicko-kašperskohorského určilo vysoké gubernium na 4. července 1870.²⁹³ Post okresního starosty podle Kajetána Turka zastával Gabriel až do roku 1871.²⁹⁴ I když byl v tomto roce znovu zvolen, nebyl císařem za starostu potvrzen, protože spolu s ostatními poslanci podepsal již zmíněnou deklaraci, v níž čeští a moravští poslanci setrvávají ve stavu pasivní

²⁹⁰ Gabriel, J.A.: Pánům voličům okresu Sušicko-kašperskohorského před volbou poslance pro sněm Království českého. Praha 1867, SOkA Klatovy, Pozůstalost J. A.Gabriela, karton č. 2a, přepis textu viz Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.34-35

²⁹¹ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.34-36

²⁹² Efmertová, Marcela C.: České země v letech 1848-1918. Praha 1998, s.74

²⁹³ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.36

²⁹⁴ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.33

rezistence potvrdili při zahájení zemských sněmů²⁹⁵ své stanovisko nadále se neúčastnit jednání sněmu. Deklarace poslanců českého i moravského sněmu odmítly neoprávněné začlenění Českého království a markrabství moravského do nového státního útvaru a dožadovaly se doznání tradiční svébytnosti.²⁹⁶

4.4 GABRIEL A SPOLKOVÁ ČINNOST

Josef Ambrož Gabriel se během 60. a 70. let 19. století aktivně podílel na veřejném životě královského města Sušice nejen jako politik a veřejný činitel, ale také jako člen nebo dokonce zakladatel mnoha spolků, které ve své době hrály významnou společenskou roli. Spolkovému životu na Sušicku v 2. polovině 19. století se věnuje Rudolf Kůs ve sborníku Sušicko z roku 1938.²⁹⁷ Kajetán Turek i Libuše Fialová se touto problematikou ve spojitosti s osobností J. A. Gabriela zabývají velmi podrobně, a proto se o Gabrielově spolkové činnosti zmíním v rámci své diplomové práce pouze náznakově.

Od konce 50. let 19. století se Gabrielovi opakovaně dostávalo úcty od hudebního a zpěváckého spolku Svato-Václav. Byl jedním z jeho zakladatelů (1859) a později i čestným členem (1868) a v letech 1873-1874 předsedou. Spolek mu u příležitosti složení starostenského slibu uspořádal 21. června 1865 v Saloně pěveckou zábavu. V 60. letech 19. století se Gabriel podílel na vypracování stanov a otevření záložny pojmenované Půjčovna královského města Sušice (1861) a stal se jejím prvním předsedou. Podobně sestavil stanovy Velvarského spořitelního spolku (1862) a výherního spolku tzv. Štěstěny sušické (1864). Po protižidovských bouřích, které zachvátily Sušici v roce 1866, Gabriel usiloval o obnovu Střeleckého spolku vzniknuvšího roku 1745 jako zbytek tehdejší obrany městské. Vypracoval spolku stanovy, ale není jisté, jestli byl spolek obnoven.²⁹⁸

²⁹⁵ Ze dne 22. srpna 1868.

²⁹⁶ Efmertová, Marcela C.: České země v letech 1848-1918. Praha 1998, s.75

²⁹⁷ Kůs, R.: Spolkový život. In: Sušicko, Vlastivědné dílo Okresní osvětový sbor v Sušici, Sušice 1938, od s. 307

²⁹⁸ Kůs, R.: Spolkový život. In: Sušicko, Vlastivědné dílo Okresní osvětový sbor v Sušici, Sušice 1938, od s. 307

Nejvýznamnější spolek, který se stal tribunou česky smýšlejících občanů Sušice, byla Čtenářská beseda, jejíž zakládající schůze se sešla 14. března 1869. Čtenářská beseda směřovala svoji činnost: „Povzbuzení pěstování vzájemnosti a společenského života, zdokonalení duševního a vědeckého vzdělání úduv a rozšiřování ušlechtilosti, vzdělanosti a pokroku.“²⁹⁹ V roce 1880 byla přeměněna na Měšťanskou besedu. Gabriel byl zvolen prvním starostou besedy a byl jím až do 30. března 1871, kdy požádal o uvolnění. Nakonec však nerezignoval a starostoval v besedě až do roku 1876, kdy se odstěhoval ze Sušice. Téhož roku zvolila valná hromada Gabriela čestným členem

V roce 1871 Gabriel inicioval vznik výherního spolku Svatobor, který se rozešel roku 1877.³⁰⁰ V následujícím roce (1872) sestavil stanovy spolku divadelních ochotníků. Myšlenka založit Krejcarový spolek sv. Josefa v Sušici se objevila Gabrielovým přičiněním v roce 1874 při pěvecké zábavě Svato-Václava. Spolek chtěl podporovat chudou mládež navštěvující sušickou školu. Jeho činnost přetrvala až do 20. let 20. století. Mimo jiné se tento spolek zasloužil o zřízení pamětní desky umístěné na dům J. A. Gabriela Na Vršku.³⁰¹

Velkou láskou Josefa Ambrože Gabriela bylo již od jeho mladých let divadlo. I jeho manželka Marie se divadlu oddaně věnovala. Dokonce na rozdíl od svého muže, který osobně nehrál, ale divadlo všemožně podporoval, úspěšně ztvárnila několik hlavních rolí v místním ochotnickém divadle.³⁰² Gabrielovou zásluhou byl ze Šumavy do Prahy dopraven a 16. května 1868 položen jeden ze základních kamenů Národního divadla. Spolu s Františkem Tichým, školním okresním inspektorem, vybrali kámen na památné hoře Svatobor nad Sušicí a nechali jej opracovat a vytesat na něj nápis: Svatobor u Sušice. Kámen putoval do Prahy přes Klatovy kočárem do Plzně a odtud po železnici. Při kladení kamene do základů pronesl J. A. Gabriel krátkou řeč. Zpráva o této společenské události byla otištěna v rubrice Místní zprávy časopisu Šumavan ze dne 23. května 1868. O oslavě této události v Sušici informoval Šumavan ve stejné rubrice 30. května.³⁰³

²⁹⁹ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.43

³⁰⁰ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.45

³⁰¹ Více viz kapitola Poslední desetiletí života J. A. Gabriela (1870-1880)

³⁰² Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 52

³⁰³ Ze Sušice. Šumavan 1, 1868, 23.5. č. 21, s.4-5, (příloha Šumavana) a 30.5., č. 22, s.4

4.5 KRONIKA MĚSTA SUŠICE

Z dob Gabrielova starostování v sušické radnici pochází historický pramen významný pro dějiny města Sušice i celého sušického regionu. Je jím památná kniha čili Kronika královského města Sušice. O problematice památných knih se Josef Ambrož Gabriel důkladně rozepsal v Poutníku od Otavy z roku 1859.³⁰⁴ V článku Knihy památné uvádí, že podle nařízení³⁰⁵ se památné knihy měly povinně vést od 1. ledna 1836 v každém městě, městečku, u každé fary a ostatních světských a duchovních spolků. Zároveň si stěžuje, že ačkoliv města a městečka tyto knihy založila, většinou zůstalo u toho a pravidelně do nich nikdo nezapisoval. Jak tomu bylo těsně po nařízení v Sušici, se z dostupných zdrojů zjistit nedá. Bezpečně však víme, že první kroniku města Sušice založil a napsal právě Josef Ambrož Gabriel v době svého působení v úřadě sušického starosty. Přesnější datum, kdy se Gabriel rozhodl začít vést městskou kroniku, jsem v archivních materiálech nenašla, ani sekundární literatura ho nikde neuvádí. Je ale možné, že při ještě důkladnějším prostudování korespondence v Gabrielově pozůstalosti (LA PNP Praha, SokA Klatovy nebo Muzeum Šumavy Sušice) by bylo možné se dopátrat nějaké zmínky o založení či psaní kroniky.

Gabrielova kronika obsahuje celkem 155 stručných záznamů na 39 stranách. Autor v ní retrospektivně shrnuje období od roku 790 do roku 1850, kdy se Sušice po nové organizaci politických úřadů a soudů stala sídlem podkrajského úřadu.³⁰⁶ Za Gabrielův text na stranu 40 připsal Kajetán Turek osudy kroniky: „Tato kronika sepsána byla purkmistrem král. města Sušice JUDr. Jos. Amb. Gabrielem, který zavedl české úřadování na radnici. Kronika byla uložena v městském archivu a nebyla doplňována. Zapomenuli na ní. Teprve v r.1926 byla opětně na světlo denní z archivu vytažena, opatřena novou vazbou, kterou provedl zdejší knihař

³⁰⁴ Šumavský, A.: Knihy památné. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 2, s. 26-28

³⁰⁵ Nařízení c.k. českého gubernia ze dne 31. srpna 1835.

³⁰⁶ Chovít, V. Kroniky a kronikáři města Sušice 1850-1995. Muzeum Šumavy v Sušici 1995 a Chovít, V.: Jaká byla Sušice před sto lety? Zpravodaj města Sušice 13, 1986, březen, strany nečíslovány

Josef Pilař, a pokračováno v ní v zápisech, které ukončeny byly v I. kronice, která uložena jest v měst. museu v Sušici. Zápisy vede ředitel městských úřadů Kajetán Turek, který jako kronikář obce sušické vepsal zápisy do I. kroniky. Započato 1. listopadu 1926. Kajetán Turek³⁰⁷

Je zajímavé, že první kronika města Sušice - nově svázaný Gabrielův rukopis - nese na deskách označení římskou číslicí II. Kajetán Turek totiž nejprve začal psát kroniku Sušice, kterou označil I. Když byla objevena a znovu svázána Gabrielova kronika, musela být označena číslem II. Z úcty ke Gabrielovi pak pokračoval v zápisech do ní³⁰⁸ namísto do kroniky č. I. Turek rovněž tuto kroniku retrospektivně doplňoval, navázal na Gabrielův text v roce 1850, kdy Gabriel se zápisy skončil.

O kronikách a kronikářích města Sušice se můžeme dočíst ve sborníku *Kroniky a kronikáři města Sušice 1850-1995*³⁰⁹ vydaném Muzeem Šumavy v Sušici u příležitosti výstavy kronik města k 50. výročí osvobození Sušice americkou armádou. Autorem je Václav Chovít, znalec dějin Sušice a od roku 1979 sušický kronikář. Stručné informace o J. A. Gabrielovi a jeho kronice Václav Chovít prakticky opsal z Turkova dodatku ke Gabrielově kronice na straně 40. Téměř stejný text publikoval již dříve v časopise *Zpravodaj města Sušice* v článku *Jaká byla Sušice před sto lety?*³¹⁰ Ve sborníku však přinesl podrobný rozpis všech kronik města i jejich příloh až do současnosti. Uvádí vždy počet stran kroniky, roky, jež zápisy zahrnují, druh vazby a někdy i knihaře, který vazbu provedl a samozřejmě autory zápisů. Byli to vedle Gabriela a Kajetána Turka (od 1926) ještě kronikáři Rudolf Kůs (od 1938), Jan Jáša (od 1960) a Václav Chovít (od 1979).³¹¹ Gabrielova kronika Sušice je spolu s dalšími kronikami umístěna na radnici na městském úřadě.

Gabriel při psaní kroniky postupoval podle zásad, jež sám zveřejnil v článku *Knihy památné*. Především se držel zásady zapisovat události stručně a bez jakéhokoliv hodnocení: "... žádný úsudek zapisovatele, naopak tomu všemu se má

³⁰⁷ Gabriel, J.A.: *Kronika královského města Sušice II.*, s. 40 (uloženo MěÚ Sušice), viz přílohy

³⁰⁸ Turek, K.: *Kronika královského města Sušice II.*, s. 41-357 (uloženo MěÚ Sušice)

³⁰⁹ Chovít, V.: *Kroniky a kronikáři města Sušice 1850-1995*. Muzeum Šumavy v Sušici 1995

³¹⁰ Chovít, V.: *Jaká byla Sušice před sto lety?* *Zpravodaj města Sušice* 13, 1986, březen, strany nečíslovány

³¹¹ U každého kronikáře Chovít uvádí stručný životopis.

zapisovatel vyhýbati...Jednoduché vypravování událostí podle pořádku časového jest nejlepší...³¹² Každou novou zprávu uvádí arabskou číslicí (celkem 155 záznamů) a ve sloupci vedle textu vždy uvádí letopočet události (od 790 – 1820). Systém klasických poznámek pod čarou Gabriel v kronice sice nepoužívá, ale vždy za jednotlivé téma připiše, odkud čerpal např.:“...9. Město Sušice se svým okolím nacházelo se dlouhý čas co manství české v rukou hrabat od Luku r. 1242 vymřelých. Palacký. Dějepis I.2. pag 221...“³¹³

Po obsahové stránce se zápisy z kroniky částečně shodují s Gabrielovým článkem z Poutníka od Otavy (1859) Stručný dějepis královského města Sušice. Gabriel se však vyjadřuje v duchu zásad pamětních knih ještě úsporněji než v článku. Pro srovnání cituji z kroniky:“...2. V roce 790 měla být Sušice od rýžovníků založena. Hájek ad A. 790...“³¹⁴ V článku Stručný dějepis královského města Sušice stejnou událost popisuje takto:“...2.Že Sušice své slovenské jméno od sušiti obdržela jest věc jistá, poněvadž se před časy z Otavského písku mnoho zlata ryžovalo, což až podnes pahrby okolo Sušice dílem dosvědčují. Jest-li Sušice právě v roku 790 po K., jak kronikář Hájek uvádí, byla založena, to dokázati, sotva dějepisec s to bude. Že ale i v nejstarší době pohanské okolí Sušice již obydlené býti muselo, o tom svědčí vrchy „Svatobor“ a „Svat“ blíže Sušice ležící.“³¹⁵

Některé zápisy z kroniky i článku se téměř shodují, jiné nalezneme pouze v kronice. Např. za 122. záznam o roku 1683 zařazuje autor výpisky v latinském jazyce, které se vztahují k létům 1390 –1352, takže se 123. zápisem Gabriel vrací v dějinách zpět.³¹⁶ Dále pak pokračuje Gabriel stejnými poznámkami jako v článku Stručný dějepis královského města Sušice, samozřejmě s odlišným číslováním (131. záznam o roku 1684).

Rok 1707 se stal pro město Sušici tragickým. Toho roku vypukl ve městě velký požár, o němž Gabriel napsal samostatný článek do Poutníka od Otavy (1859).³¹⁷ V článku uvedl, že čerpal z mimořádného pramene – ze zápisu o škodách

³¹² Šumavský, A.: Knihy památné. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 2, s. 27

³¹³ Gabriel, J.A.: Kronika královského města Sušice II., s. 2 (uloženo MěÚ Sušice)

³¹⁴ Gabriel, J.A.: Kronika královského města Sušice II., s. 1 (uloženo MěÚ Sušice), viz přílohy

³¹⁵ Gabriel, J. A.: Stručný dějepis královského města. Sušice Poutník od Otavy 2, 1859, č. 3, s. 41

³¹⁶ Zároveň jsou k této straně kroniky (podobně jako na několika jiných místech) na lístcích připevněny doplňky některých událostí z 2. poloviny 17. století podpisem Ondřej Tichý.

³¹⁷ Gabriel, J.A.: Velký požár v kr. městě Sušici r. 1707. Poutník od Otavy 2, 1859, č.6, s.69-70

způsobených požárem. Zpráva pochází z doby bezprostředně po velkém ohni. Tento výtah z makuláře od pisáře Šimona Františka Haglehle Gabriel přepisuje a to včetně dlouhého seznamu jmen měšťanů a sousedů předměstských pohořalých (vždy s vyčíslením škody na majetku). Celková škoda na majetku tehdy dosáhla výše 157 670 zl.³¹⁸ Za uvedeným rozpisem škod následuje v plném znění přepis přísahy měšťana Václava Weisenregnera, z jehož domu se požár rozšířil, a děvečky Žofie.³¹⁹ O této zprávě, která je včleněna mezi jednotlivé na sebe navazující záznamy, se zmiňují podrobněji, protože její přepis zabírá celkem 12 stran z 39.³²⁰ Po přepisu přísah už Gabriel plynule navazuje v obvyklém sledu 133. záznamem o roku 1719. Následující záznamy se opět až na výjimky shodují se záznamy z článku Stručný dějepis královského města Sušice.

150. záznam vztahující se k roku 1843 informuje o založení ústavu pro 12 chudých a chorobných osob. Gabriel v této souvislosti upozorňuje na „knížečku“ o Lidumilném spolku, kterou napsal v roce 1861. Musel tedy jeden z posledních zápisů do kroniky napsat buď ještě v roce 1861³²¹ nebo později, ne však dříve.

Zcela poslední Gabrielův zápis (č.155) zaznamenává události roku 1850, kdy dala obec udělat soudní odhad na budovu městské radnice (19 090 zl.stř.). Toto téma v článku zcela opomíjí. Gabriel se v textu vrací k dějinám radniční budovy a zmiňuje, jak byla radnice postavena (nejprve musely být odkoupeny a strženy domy stojící na místě radnice). V souvislosti se změnami po nové organizaci politických úřadů a soudů, se musel do stávající budovy nastěhovat c.k. podkrajský úřad, c.k. sborový soud, c.k. státní zastupitelstvo a c. k. berní úřad. Na úplný závěr jsou připojeny přepisy dvou pochvalných dekretů od ministra spravedlnosti Schmerlinga (z 19. května 1850) a od ministra vnitřních záležitostí Mecseryho (z 24. října 1850).

³¹⁸ V článku Velký požár v kr. městě Sušici r. 1707 Gabriel uvádí jinou částku (137 670 zl.), ale jde zjevně o záměnu číslice 5 za číslici 3, protože v článku Stručný dějepis královského města. Sušice uvádí vyšší škody shodnou jako v kronice - 157 670 zl.

³¹⁹ Gabriel, J.A.: Kronika královského města Sušice II., s. 32-33 (uloženo MěÚ Sušice)

³²⁰ Gabriel, J.A.: Kronika královského města Sušice II., s. 21-33 (uloženo MěÚ Sušice)

³²¹ Předmluvu k spisku napsal již v únoru 1861.

4.6 GABRIEL A ŠUMAVAN

Regionální časopis Šumavan vycházel od roku 1868 do roku 1941 v Klatovech. V letech 1868-1890, která jsou relevantní pro tuto diplomovou práci, jeho podtitul zněl Týdeník pro zábavu a poučení. Především v prvním období své působnosti, než byla založena periodika jako Posel ze Sušice (1879), Posel od Čerchova a Domažlice (1872), uveřejňoval klatovský Šumavan alespoň základní informace z okolních politických okresů.

Již na počátku 60. let 19. století se objevil první pokus o vydávání tisku v Klatovech. Jeho iniciátorem byl Václav Čeněk Bendl, vlastenecký kněz, který se za svého krátkého působení v Klatovech v roce 1861 pokusil založit časopis Šumavan.³²² Vydavatelsky měl tento podnik zaštitit klatovský knihkupec Jan Kotzura. Na záměr, který však skončil Bendlovým odchodem, navázal Josef M. Schmidt v roce 1863 německým týdeníkem Bote aus dem Bohmerwald. Tento list, orientovaný na všeobecné informace a místopisné články zanikl z finančních důvodů v roce 1867.

Vydávání českého Šumavanu, jenž se stal pokračovatelem těchto pokusů v roce 1868, se ujal Maxmilián Čermák, majitel tiskárny. Příslušníci jeho rodiny se různým způsobem (např. jako redaktoři či autoři článků) podíleli na podobě časopisu až do jeho zániku (1941). Na stránkách Šumavanu se coby autoři vystřídali A. V. Šmilovský, J. Vrchlický, J. Hais – Týnecký, K. Hostaš a další.³²³ Po určité době do Šumavanu přispíval i Josef Ambrož Gabriel.

Při sledování Gabrielovy publikační činnosti v časopise Šumavan dobře poslouží pomůcka Šumavan. Výběrová bibliografie 1868-1880 vydaná Muzeem a galerií Klatovy v roce 1990. Ohlasy na Gabrielův život i tragickou smrt nalezneme v bibliografii Šumavanu zahrnující pozdější období 1881-1890 a 1891-1900.³²⁴

³²² Z korespondence víme, že se s Gabrielem znali. Viz kap. Josef Ambrož vydavatelem.

³²³ Benedikt, J.-Hůrka, J.: Předmluva. in: Šumavan. Výběrová bibliografie 1868-1880. Prameny a bibliografie, sv. 1, Okresní muzeum a galerie Klatovy 1990, s.3

³²⁴ Šumavan. Výběrová bibliografie 1881-1890. Prameny a bibliografie, Okresní muzeum a galerie Klatovy 1996; Šumavan. Výběrová bibliografie 1891-1900. Prameny a bibliografie, Okresní muzeum a galerie Klatovy 1997

V roce 1868, kdy vyšla Gabrielova monografie Královské město Sušice a jeho okolí, avizoval tuto knihu i Šumavan.³²⁵ V témže roce časopis informuje v rubrice Místní zprávy - Ze Sušice o delegaci vyslané na slavnost položení základního kamene Národního divadla, kde Gabriel přednášel řeč, a o oslavě konané při této příležitosti v Sušici.³²⁶ Sofie Podlipská, která v srpnu roku 1863 navštívila rodinu Gabrielových na Loučové, zanechala vzpomínku na svůj tamější pobyt v podobě básně, kterou otiskl roku 1868 Šumavan pod názvem Na Stráži (Upomínka na milé pobytí svoje v Loučové).³²⁷

Období od roku 1868 nebylo z Gabrielovy strany časopisecky zdaleka tolik plodné, jako období 2. poloviny 50. let 19. století. Podle bibliografie Šumavanu napsal Gabriel pouze několik článků o dějinách Klatov. Pod známým pseudonymem Ambrož Šumavský publikoval Přehled všech starých hradů a tvrzí bývalého kraje klatovského (1871)³²⁸, ve stejném roce pod autorskou značkou J. A. G. Slovo o děje- a místopis kr. města Klatov (Knihy 16. a 17. století).³²⁹ Článek děkanát klatovský (Obsazení far v roce 1537) pod značkou Š. vyšel již o rok dříve (1870).³³⁰ V roce 1872 vyšel pod autorskou značkou A.Š. ve dvou pokračováních článek Spolek lidomilný v král. městě Sušici.³³¹ V čísle z 1. července téhož roku se objevil článek Pomník Jana Kašky ve Svojsčicích³³², v němž byla prvně prezentována Gabrielova myšlenka postavit pomník herci zesnulému na Vodolence v roce 1869.³³³

V roce 1874 publikoval Gabriel v Šumavanu článek Žid Mates. Životopis Matěje Krause, sluhy Gabrielovy rodiny, který zemřel 1856 ve vysokém věku

³²⁵ Literatura. Vydání spisu J.A. Gabriela král. město Sušice a jeho okolí. Šumavan 1, 1868, č. 18, s.4

³²⁶ Ze Sušice. Šumavan 1, 1868, č. 21, s.4-5, (příloha Šumavana) a č. 22, s.4

³²⁷ Podlipská, Sofie: Na Stráži. Upomínka na milé pobytí svoje v Loučové. Šumavan 1, 1868, č.52, s.2, viz přílohy

³²⁸ Šumavský, A.: Přehled všech starých radů a tvrzí bývalého kraje klatovského, Šumavan 4, 1871, č. 8, nestr.

³²⁹ J.A.G.: Slovo o děje- a místopis kr. města Klatov (Knihy 16. a 17. století), Šumavan 4, 1871, č. 14, s.5

³³⁰ Š.: Děkanát klatovský (Obsazení far v roce 1537), Šumavan 4, 1870, č. 20, s.3-4

³³¹ A.Š.: Spolek lidomilný v král. Městě Sušici. Šumavan 5, 1872, č.7, nestr., č.8 nestr.

³³² Pomník Jana Kašky ve Svojsčicích. Šumavan 5, 1872, č. 22, nestr.

³³³ Viz kapitola Vodolenka (1872)

sto pětilet, byl posledním napsaným a publikovaným dílkem Josefa Ambrože Gabriela. K tomuto tématu se v roce 1929 vrátil Kajetán Turek, když v Sušických listech vydával na pokračování články: „I předměty musejní mají svou historii.“ Jedním z dochovaných předmětů, uložených v sušickém muzeu je olejomalba od malíře Dřevíkovského, která zachycuje podobu Matyáše Krause. Podobiznu věnovaly muzeu v roce 1912 sestry Gabrielovy. Kajetána Turka osud tohoto muže zaujal, a tak v článku cituje i text J. A. Gabriela.³³⁴

Když se v roce 1876 Gabriel i s rodinou stěhoval ze Sušice, přinesl o tom 3. července Šumavan svým čtenářům zprávu: JUDr. Jos. Gabriel se odstěhoval ze Sušice do Bechyně. Článek se věnoval zásluhám Gabrielovým i zásluhám členů jeho rodiny.³³⁵ Dne 10. července 1880 otiskl Šumavan smutnou zprávu o Gabrielově úmrtí.

5.1 PRAMĚNY A LITERATURA K VĚSTĚNÍ

Přivolať měla Gabrielova manželka, když v roce 1876, když se Gabriel odstěhoval ze Sušice do Bechyně, přinesl o tom 3. července Šumavan svým čtenářům zprávu: JUDr. Jos. Gabriel se odstěhoval ze Sušice do Bechyně. Článek se věnoval zásluhám Gabrielovým i zásluhám členů jeho rodiny.³³⁵ Dne 10. července 1880 otiskl Šumavan smutnou zprávu o Gabrielově úmrtí.

³³⁴ Turek, K.: I předměty musejní mají svou historii. Sušické listy, 12, 1929, č. 8

³³⁵ JUDr. Jos. Gabriel se odstěhoval ze Sušice do Bechyně, Šumavan 9, 1876, č. 23, nestr.

5. Velká kniha o Sušici

Gabrielovo nejvýznamnější historické dílo Královské město Sušice a jeho okolí³³⁶ se rodilo postupně v průběhu 50. a 60. let 19. století. V předmluvě, která tuto knihu uvádí, se Gabriel zmiňuje, že dějiny Sušice zamýšlel sepsat již během svého pobytu v Sušici v letech 1850 - 1856. Autor popisuje peripetie, které provázely začátky jeho historického bádání. Archiv v Sušici neexistoval, takže mu nezbývalo než prameny a literaturu související s dějinami Sušicka pracně získávat odjinud. Vzhledem k této absenci pramenů a zároveň k rozmanitosti dalších Gabrielových aktivit si muselo královské město Sušice na svou zásadní historicko-místopisnou literaturu počkat bezmála dvacet let. Do té doby Gabriel využíval poznatků svého bádání k publikování článků a prací menšího rozsahu s regionálně historickou tematikou.

5.1 PRAMENY A LITERATURA K VELKÉ KNIZE O SUŠICI

Původně měla Gabrielova monografie spatřit světlo světa už na začátku 60. let 19. století. Jenže Gabriel se kvůli nedostatku pramenů rozhodl s vydáním ještě počkat. V roce 1864 již měl Gabriel rukopis hotový a průběžně jej doplňoval.³³⁷ Nakonec však vydání spisu ještě odložil, protože se rozhodl knihu podstatně rozšířit o místopis a dějiny obcí celého okresu Sušického. Když během zasedání českého sněmu pobýval v Praze, nechal Jana Ed. Wagnera zhotovit mapu Sušického okresu a svého přítele Ed. Harolda vyobrazení města Sušice, petrovického kostela a kostela v Albrechtci (dnešní Albrechtice), tvrze kašovické a hradu Velhartice.³³⁸

³³⁶ Královské město Sušice a jeho okolí aneb Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, samot, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků, na základě statistiky, děje- a místopisu sepsal J.A. Gabriel, doktor veškerých práv, poslanec na sněmu českém, okresní starosta a čestný měšťan v Sušici. S vyobrazením města Sušice, kostela v Petrovicích a na Albrechtci, hradu Velhartického a tvrze Kašovické, pak s mapou okresu Sušického. V Praze. Tiskem Dra. Edvarda Grégra, nákladem spisovatelovým. 1868

³³⁷ Gabriel, J.A.: Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, IX.

³³⁸ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.32

V předmluvě ke knize autor vypisuje seznam literatury a materiálů, které označuje jedním slovem jako „prameny“. Je to seznam čítající třicet šest položek základní literatury a edic pramenů k českým dějinám, z nichž historikové vycházejí dodnes.³³⁹ V seznamu najdeme kromě díla Václava Březana, Bohuslava Balbína, Tomáše Pěšiny z Čechorodu, Pavla Stránského³⁴⁰ i prameny místního významu, např. památnou knihu fary Velhartické, založenou farářem Vojtěchem Pořickým zvaným Prokopides z roku 1588, dále i spisek zbynického faráře Hrušky, který Gabriel použil při psaní o vodolenských lázních.³⁴¹

Josef Ambrož prostudoval i vydané dějiny jiných měst: *Obraz minulosti starožitného města Prachatic z roku 1838* od Františka Josefa Slámy (1797–1844)³⁴² a *Místopis královského krajského města Rakovníka* vydaný v Praze 1839 od Matěje Dobromíra Štembery (1806–1879).³⁴³ Pracoval i s dějinami královského města Vodňan od Josefa Schöna, jejichž německý rukopis byl podle Gabriela uložen od roku 1831 v městském archivu ve Vodňanech. Tuto práci hodnotí Gabriel jako velmi důkladnou.³⁴⁴ Dějepisný a statistický popis Budějovické diecéze od Johanna Trajera, z něž Gabriel rovněž čerpal, byly vydány německy v roce 1862 v Budějovicích.³⁴⁵

Hlavním zdrojem, z něhož Gabriel při svém historickém spisování po celý život vycházel, bylo rozsáhlé dílo Františka Palackého. Gabriel se s Františkem Palackým osobně znal. Víme, že si dokonce půjčoval Palackého soukromé výpisky. Např. při psaní monografie *Hrad Kašperk* (1857) použil poznámky Palackého ze státního vídeňského archivu. Korespondence těchto mužů se do současnosti bohužel nedochovala. V literárním archivu PNP existuje v přijaté korespondenci Františka Palackého pouze jediný dopis od J. A. Gabriela z roku 1854.³⁴⁶ Fond J. A. Gabriel ani v PNP, ani v SoKA v Klatovech dopisy od Palackého bohužel neobsahuje.

³³⁹ viz přílohy

³⁴⁰ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č. II., sešit výpisků v latině a němčině z P. Stránského *De re publica bojema*.

³⁴¹ Hruška, F.: *Kurz verfasste historische Nachricht vom Ursprung des Brunnleins Wodolinka*, 1776

³⁴² Sláma, F. J.: *Obraz minulosti starožitného města Prachatic*. Praha 1838

³⁴³ Štembera, D. M.: *Místopis král. krajského města Rakovníka*. Praha 1839.

³⁴⁴ Gabriel, J. A.: *Královské město Sušice a jeho okolí*. Praha 1868, VII.

³⁴⁵ Trajer, Johann: *Historisch – statistische Beschreibung der Diöcese Budweis*. Budweis 1862

³⁴⁶ LA PNP Praha, fond F. Palacký, dopis z roku 1854

V předmluvě knihy Gabriel děkuje historiografu království Českého za poskytnutí pomoci a historických podkladů.

Autorovo poděkování patřilo ještě Antonínu Rybičkovi Skutečskému, c.k. tajemníkovi nejvyššího soud ve Vídni, který rovněž Gabrielovi poskytoval informace o Sušici z materiálů vídeňského archivu.³⁴⁷ Dochoval se Rybičkův dopis zaslaný 3. března 1860 z Vídně³⁴⁸, v němž A. Rybička uvádí seznam materiálů, které se vztahují k Sušici.³⁴⁹ V dopise z 10. prosince 1860 posílá další seznam, který obsahuje např. výtah z majestátu města Hor Matky Boží a města Velhartic. Omlouvá se za roztřesený rukopis, který byl údajně způsoben nemocí.³⁵⁰ Po vydání knihy Královské město Sušice a jeho okolí (1868) se Rybička v dopise z 21. července 1869 zmiňuje, že má o monografii zájem. Upozorňuje Gabriela také na knihu *Der Böhmerwald* od Josefa Wenziga a Johana Krejčího z roku 1860, která však vyšla pouze v němčině a těžko se podle Rybičky shání. Gabriel ji nicméně ve svém seznamu literatury k monografii uvádí. Už 28. července Gabriel dostal další dopis, v němž mu Rybička Skutečský potvrzuje, že zásilku s knihou obdržel a velmi monografii o Sušici oceňuje. V dopise zmiňuje topografie Jaroslava Schallera a Johanna Gottfrieda Sommera a schvaluje „psaní podle okresů, když dominie a kraje čili župy padly.“³⁵¹ V témže dopise také lituje smrti vlasteneckého herce Kašky, s nímž se znal z dob svých studií práv v Praze v letech 1833-37. Dále píše Gabrielovi, že pokud nebude nemocen, chystá se na dovolenou do Čech a rád by se zastavil i na Sušicku. Doufá také, že Gabriel brzy napíše ještě dílko o dějinách velhartického hradu tak, jako napsal o Kašperku a Rabí.

Gabriel při svém bádání spolupracoval mimo jiné ještě s Josefem Alexandrem Dunderem, českým učitelem z Nového Strašecí a úředníkem českého muzea,³⁵² od něhož měl rovněž zapůjčené poznámky. V dopise z 26. března 1854

³⁴⁷ Viz kapitola Gabriel a Lumír

³⁴⁸ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č. II., dopis z 3. března 1860

³⁴⁹ Rukopis je bohužel velmi nečitelný.

³⁵⁰ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č. II., dopis z 10. prosince 1860

³⁵¹ viz tamtéž, dopis 21. července 1869

³⁵² Josef Alexandr Dunder (1802-1874), český učitel z Nového Strašecí, stal se známým díky svému dílu, které chtěl sepsal po vzoru českých topografů-encyklopedistů J. Schallera a J. G. Sommera, "Království české - část Plzeňsko". Dunder, předchůdce lidových toponomastiků snesl názvy obcí, které vyvolaly rozpaky a údiv, zvláště když nebyly dokladovány ani zdůvodněny.

mu J. A. Dunder píše, že posílá pokračování a ukončení děje- a místopisu okresu sušického, jak je sám uspořádal, a listiny o Sušici, které lze použít. Také píše, že má zásobu pohádek a báchorek, které by Gabrielovi mohl poskytnout. Loučí se s nabídkou další spolupráce.³⁵³

V Gabrielově korespondenci jsem našla ještě dopis z roku od 1868, v němž Martin Kolář žádá pro gymnázium v Táboře výtisk „Historie města Sušice“. Píše, že sám měl v úmyslu historii města Sušice napsat, ale od tohoto záměru upustil, když zjistil, že toto téma zpracovává J.A.Gabriel.³⁵⁴

5.2 KRÁLOVSKÉ MĚSTO SUŠICE A JEHO OKOLÍ (1868)

Monografie Královské město Sušice a jeho okolí, již vrcholí historická tvorba Josefa Ambrože Gabriela, vyšla na počátku března 1868. O jejím vydání informoval klatovský časopis Šumavan v osmnáctém čísle z 2. května.³⁵⁵ Celý název těchto dějin a místopisu nejen města Sušice, ale i celého okresu Sušického zní: Královské město Sušice a jeho okolí aneb Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, samot, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků, na základě statistiky, děje- a místopisu sepsal J.A. Gabriel, doktor veškerých práv, poslanec na sněmu českém, okresní starosta a čestný měšťan v Sušici.³⁵⁶ Kniha byla doplněna vyobrazením města Sušice, kostela v Petrovicích a na Albrechtci, hradu Velhartického a tvrze Kašovické, mapou okresu Sušického a vydána v Praze v tiskárně Edvarda Grégra nákladem spisovatelovým. Čistý výnos byl určen ve prospěch okresní nemocnice v Sušici. Kniha byla věnována „Všem rodákům okresu Sušického bez rozdílu národnosti“.

V úvodu psaném v Sušici dne 2. března 1868 Gabriel vystihl důvody, které ho k sepsání díla vedly: „Úmysl můj při vydání toho spisu jest hlavně ten: probuditi u krajanů svých lásku k naší drahé vlasti, seznámiti rodáky okresu Sušického se

³⁵³ LA PNP Praha, fond J. A.Gabriel, karton č. II., dopis z 26.března 1854. Tyto konkrétní materiály se ve fondu nenacházejí.

³⁵⁴ LA PNP Praha, fond J. A.Gabriel, karton č. II., dopis z roku 1868

³⁵⁵ Literatura. Vydání spisu J.A. Gabriela král. město Sušice a jeho okolí. Šumavan 1, 1868, 2.5., č. 18, s.4

³⁵⁶ viz přílohy

starobylým městem Sušicí a jeho okolím, uvést jim v paměť minulost a upozornit je na přítomnost v ohledu hmotném a duševním, s tím vřelým přáním, aby se pravý duch vlastenecký v Sušici a jeho okolí na vždy pevně zahostil.³⁵⁷

Předmluva obsahovala kromě seznamu literatury a pramenů, z nichž Gabriel čerpal, i základní údaje z jeho života a také krátké shrnutí toho, jak dílo vznikalo. Za předmluvou (číslovanou římskými číslicemi V.-X.) následuje neustránkovaný Registřík jmen místních, obsah a pak už vlastní text. Celá kniha čítá 299 stran, jednu mapu a pět vyobrazení.

Kniha se skládá ze čtyř hlavních částí. Jsou to kapitoly Poměry přírodní, Statistika, Dějepisný přehled a Místopis města Sušice. Pak následuje nejrozsáhlejší kapitola Popis všech v okrese Sušickém (mimo okr. město Sušici) ležících míst politických a katastrálních obcí, starých hradů, tvrzí, far, zemských statků a samot.

V kapitole Poměry přírodní Gabriel popisuje na čtrnácti stranách zeměpisnou polohu města i okresu, Poměry horopisné a zemězpytné, Vodopis (Řeky a potoky; Jezera, půda blatná, slatina, rybníky), Podnebí, Květenu a Zvířenu. Kapitola Statistika přináší v číslech informace o obyvatelstvu, svatbách, úmrtích, dále národnosti, zemědělství, hospodářství, průmyslu, obchodu, ale i církevních poměrech, školství, spolicích a rovněž o zemské správě. Její rozsah je 27 stran.

Kapitolou relevantní pro tuto diplomovou práci je třicetistránkový Dějepisný přehled a některé části Místopisu města Sušice obsahující podkapitoly: Poloha a hranice, Velkost Sušice co obce katastrální a Obyvatelé. V kapitole Obyvatelé se Gabriel zaměřil na Počet a náboženství obyvatelů; Jazyk; Povaha tělesní, rodivost, smrtelnost a stáří; Povaha duševní; Kroj; Živnosti a Starodávne obyčeje. Čtvrtý celek Místopisu města Sušice zahrnuje Rozdělení města, počet domů a ulic; Náměstí, hradby a brány a závěrečná pátá kapitola přináší informace o Znamenitych staveních. Gabriel tento oddíl rozčlenil na Kostely; Ústavy a spolky; Erb města Sušice a Výsady městské a trhy.

³⁵⁷ Gabriel, J.A.: Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, IX.

5.2.1 Dějepisný přehled

V kapitole Dějepisný přehled³⁵⁸ Gabriel na třiceti stránkách předložil výsledky svého téměř dvacetiletého historického bádání. Můžeme říci, že postupoval podobným způsobem, jako tomu bylo u článku Stručný dějepis královského města Sušice do časopisu Poutník od Otavy v roce 1859³⁵⁹ nebo při psaní městské kroniky. Obsah uvedených Gabrielových děl se liší jen do určité míry, protože autor postupně řadu bílých míst v dějinách Sušice zaplnil. Změnila se však forma podání. I když byl Gabriel příznivcem historického spisování, které svou formou připomíná zápisy análů, v tomto díle pojal dějiny města poněkud obšrněji. Ve Stručném dějepisu královského města i v městské kronice bylo jistě takové zapisování účelné, koneckonců vycházelo z požadavků, které se kladly na sepisování pamětních knih, ale pro dějiny města určené širokému čtenářskému publiku se nehodilo. Strohá fakta bylo nutné propojit tak, aby byl čtenář zaujat strhujícím vírem událostí, ale také proto aby bylo možné podat různé interpretace historických událostí.

Gabriel tedy v tomto díle zrušil číslování jednotlivých témat a každé takové téma se namísto prostého konstatování snaží pojmout, pokud je to jenom trochu možné, v širších souvislostech. Mnohdy přichází s úvahou, která do tématu vnáší nový pohled.³⁶⁰ Jindy ale čteme identický zápis jako v kronice nebo článku pouze s tím rozdílem, že na začátku řádku chybí číslice.³⁶¹ V tomto textu, stejně jako ve většině ostatních³⁶², uvádí v poznámkách pod čarou zdroje, z nichž čerpal, nebo jimi dokládá, jak ke svým závěrům dospěl. V poznámkách doplňuje hlavní text různými vysvětlivkami, odstavci o tématech, která nechtěl vtělit do hlavního textu³⁶³, citacemi pramenů nebo dokonce přepisem pramenů³⁶⁴. Někdy se do

³⁵⁸ Gabriel, J.A.: Dějepisný přehled. in:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868,s. 43-73

³⁵⁹ Gabriel, J. A.: Stručný dějepis královského města. Sušice Poutník od Otavy 2, 1859, č. 3, s. 41-3; č.4, s. 57-9; č.5, s.74-5; č.6, s.90-92

³⁶⁰ Gabriel, J.A:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, s.43, viz např. výklad toponyma Sušice

³⁶¹ Gabriel, J.A:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868,s. 52, viz např. rok 1422

³⁶² Článek Stručný dějepis královského města Sušice poznámkový aparát neobsahuje.

³⁶³ Gabriel, J.A:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, s.45, viz poznámka *), v níž Gabriel popisuje pohanské starožitnosti pocházející z okresu Sušického.

poznámek pod čarou dostane text, který se v článku nebo kronice nacházel v hlavním textu.³⁶⁵ Většinou se jedná o popis dějinných událostí, které se Gabrielovi v průběhu let podařilo upřesnit. Kupříkladu požár města Sušice v roce 1707 J. A. Gabriel zpracoval v samostatném článku i v kronice města velmi podrobně, ale do monografie vybírá pouze nejdůležitější fakta. Uvádí tentokrát správně částku (157 670 zl.), na kterou byly vyčísleny škody způsobené ohněm. Jméno písaře, od něhož se zpráva o požáru dochovala, uvádí poprvé v jiné transkripci – Šimon František Hajlehle.³⁶⁶

Při výkladu dějin Sušice Gabriel postupuje chronologicky od založení města Sušice až do roku 1866. Článek Stručný dějepis královského města Sušice ukončil v roce 1859 nešťastnou událostí, kterou bylo zřícení mostu při pouti ke kapli Anděla Strážce. Kroniku uzavírá rokem 1850, kdy se Sušice po nové organizaci politických úřadů a soudů stala sídlem podkrajského úřadu. Sedm let v dějinách města Sušice (1859-1866) až do vydání této monografie nikde zachyceno nebylo. Většina zápisů z tohoto období se přibližuje spíše zápisům podle zásad pamětních knih, avšak události z 12. března 1866 (protižidovské bouře) Gabriel zachytil s objektivním nadhledem, i když se vlastního kritického stanoviska k události nezdržel. Celou kapitolu uzavírá: „Tak jsme laskavému čtenáři podali dějepisný přehled kr. města Sušice. Bylo to ovšem naše vřelé přání podati důkladný dějepis tohoto města, ale pro nedostatek pramenů nám i při nejlepší vůli nebylo možné více podati. To přejeme Sušici z celého srdce, aby ji Bůh před každým neštěstím chránil, aby vzdělanost a národní uvědomělost rok od roku postupovala a aby mezi městy vlasti naší v každém pak ohledu brzo stála v popředí.“³⁶⁷

³⁶⁴ Gabriel, J.A.:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, s. 62, viz poznámka *), znění dopisu sušického děkana Jana Fr. Gottharda, kterým Gabriel dokládá svoje tvrzení, že v roce 1677 panovala v Sušici veliká nemravnost.

³⁶⁵ Gabriel, J.A.:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868,s. 43, viz poznámka *), v níž Gabriel vyslovuje zamítavé stanovisko k názoru, že bójské město Setuakatum je předchůdcem Sušice.

³⁶⁶ Gabriel, J.A.:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868,s. 63

³⁶⁷ Gabriel, J.A.:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868,s. 43-73

5.2.2 Místopis města Sušice

Do této kapitoly Gabriel zahrnul mimo jiné oddíl nazvaný Znameníťá stavení. V jeho podkapitole Kostely³⁶⁸ autor přináší stavebně historický popis všech pěti kostelů města Sušice. Pečlivě vyjmenovává inventáře kostelů, zaznamenává nápisy z náhrobníků, zvonů a sestavuje posloupnost duchovních správců. Dále popisuje radniční budovu, budovu děkanství, školu, synagogu, poštu, ale i hostince a hospody, továrnu na sirky a masné krámy. Následující podkapitolka Ústavy a spolky přináší historii Ústavu pro chudé, Střeleckého spolku, Zpěváckého a hudebního spolku „Svato-Václavský“ a dalších institucí. Na závěr Místopisu města Sušice autor pojednává o erbu města Sušice a městských výsadách a trzích. Na více než osmi stranách tato privilegia cituje a zmiňuje se i o jejich odebrání³⁶⁹

5.2.3 Popis všech v okrese Sušickém ležících míst

Popis všech v okrese Sušickém (mimo okr. město Sušici) ležících míst politických a katastrálních obcí, starých hradů, tvrzí, far, zemských statků a samot zahrnuje zhruba 150 stran, tedy polovinu celé monografie. Jedná se o abecedně řazený soupis míst, u nichž je podle stále stejného schématu zachycen status (obec, město, samota atd.), umístění, velikost, počet domů, obyvatel a stručná historie. K rozhodnutí sepsat popis obcí okresu Sušického Gabriela možná inspirovala kniha Františka Palackého Popis království Českého z roku 1848.³⁷⁰

³⁶⁸ Gabriel, J.A.:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, s.84-94

³⁶⁹ Gabriel, J.A.:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, s.105-113

³⁷⁰ Popis království Českého čili Podrobné poznamenání všech dosavadních krajů, panství, statků, měst, městeček, vesnic, někdejších hradů a tvrzí, též samot a zpustlých osad mnohých v zemi české s udáním jejich obyvatelstva dle popisu r. MDCCCXLIII [1843] vykonaného v jazyku českém i německém, zhotovil a vydal Franz Palacký. J. G. Kalve, V Praze 1848, VIII + 608 str.

5.2.4 Význam monografie

Z Gabrielovy knihy Královské město Sušice a okolí vycházeli všichni další autoři, kteří se zabývali sušickým regionem. Díky svému širokému záběru a kvalitě zpracování slouží Gabrielova monografie jako výchozí literatura dodnes. Ve své době měla velký úspěch. Bezprostředně po vydání si ji odebralo 136 předplatitelů, jejichž jmenný seznam byl přičleněn na konec knihy.³⁷¹ Protože vyšla ve vysokém nákladu, bylo možné ji koupit ještě v roce 1889. Oproti tomu Kajetán Turek v roce 1921 uvádí, že Gabrielovu „Sušici“ již nelze sehnat.³⁷²

Tuto knihu ve svých drobných i rozsáhlejších dílech citují, nebo na ni odkazují dva hlavní Gabrielovi následovníci, historiografové Sušicka, v 80. a 90. letech 19. století Josef Holík³⁷³ a ve 20. a 30. letech 20.století Kajetán Turek. Monografie se stala jedním z hlavních zdrojů informací i pro díla nadregionálního charakteru, jakým je například Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do počátku XIX. století., od Karla Hostaše a Ferdinanda Vaňka z roku 1900.³⁷⁴

³⁷¹ Gabriel, J.A.:Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, s.277

³⁷² Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.37

³⁷³ Josef Holík (1840 – 1892), český učitel působící v Sušici od roku 1875, zakladatel městského muzea i prvního českého časopisu Posel ze Sušice (1879), autor historických článků v Poslu ze Sušice, Svatoboru, Klatovských listech, Šumavanu i Otavanu. Jeho časopisecké články a dějiny města Sušice (zůstaly v rukopisu) přepsal a rukopis nechal svázat Tomáš Přimda, řídící učitel v.v.Při příležitosti 35. výročí úmrtí J. Holíka Přimda postupně (od roku 1927) publikoval Holíkův životopis a přepisy článků v Sušických listech.

³⁷⁴ Hostaš, K. – Vaněk, F.: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do počátku XIX. století. Politický okres sušický. Praha 1900

5.3 VODOLENKA (1872)

Svůj poslední historický spisek nazvaný Vodolenka (Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice) vydal Josef Ambrož Gabriel stejně jako všechna svoje předešlá díla vlastním nákladem. Vodolenku nechal zhotovit v tiskárně Maxmiliána Čermáka v Klatovech roku 1872. Na titulní straně přímo pod názvem Gabriel deklaruje, že výtěžek věnuje jako příspěvek na pomník pražského herce Jana Kašky, zesnulého právě roku 1869 v lázních Vodolenka.³⁷⁵

Osmnáctistránkové dílko Gabriel uvádí latinským citátem Vojtěcha Chanovského z díla *Vestigium Bohemiae Piae* a věnuje ji svému osobnímu příteli: „Důstojnému pánu, panu P. Vojtěchovi Hlinkovi, notáři arcibiskupství Pražského, biskupství Budějovického a Královéhradeckého, spisovateli proslulému na důkaz úcty a přátelství upřímného věnuje spisovatel.“³⁷⁶

O lázních ve Vodolence se Gabriel již mnil v článku *Přehled minerálních vod a lázní kraje Píseckého* publikovaném v *Poutníka od Otavy* z 1858.³⁷⁷ Lázně Vodolenka - to nebylo pro Josefa Ambrože Gabriela jen krásné místo na úpatí Svatoboru stvořené k odpočinku, ale i místo každotýdenního setkávání s blízkými přáteli, českými vlastenci. Jedním z nejbližších byl právě P. Vojtěch Hlinka, známý též pod svým spisovatelským pseudonymem František Pravda.³⁷⁸ Hlinku i Gabriela, kteří si bylo blízcí nejen věkově, spojovalo mnohé – vlastenecké ctění, usilovná

³⁷⁵ Viz přílohy

³⁷⁶ Gabriel, J. A.: *Vodolenka. Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice*. Klatovy 1872, s. 3

³⁷⁷ Šumavský, A.: *Přehled minerálních vod a lázní kraje Píseckého*. *Poutník od Otavy* 1, 1858, č. 10, s. 74-76

³⁷⁸ Vojtěch Hlinka (1817 – 1904), kněz, národní buditel a spisovatel píšící pod pseudonymem František Pravda, byl 7. října 1847 jmenován vychovatelem u barona Sturmfedera v Hrádku u Sušice. Pravda začal své povídky otiskovat od roku 1848 v různých časopisech (*Poutník*, *Lumír*, *Posel z Prahy*) a přispíval i do almanachů a kalendářů (*Perly české*, *Pečírkvův kalendář*, *Zábavník učitelský*). V letech 1851 až 1853 vyšly jako pětisvazkový soubor s názvem *Povídky z kraje*. Dalšími díly byly knihy *Dvě svatby najednou*, *úvaha Slovo o slečnách a k slečnám*, *Obrázky z vojny*, *Fabrika v Postupově* (1855), *David a Jonathan* (1861), *Statek Drahobyly* (1870), dále *Rozličné školy a študie*, *Sládek a jeho schovanec*, *Zralých Jan si hledá nevěstu*, *Na výminku*. Konec svého života vyplnil usilovnou spisovatelskou prací. Knižně bylo vydáno přes 150 jeho spisů. Když 8. prosince 1904 zemřel, byl pohřben za velké účasti obyvatelstva celého sušického kraje na zdouňském hřbitově u Sušice.

práce pro českou věc, láska k šumavskému kraji a k jeho dějinám i přírodě, zájem o knihy a vzdělanost i mezilidské vztahy. Gabriel a Hlinka se setkávali pravidelně ve čtvrtek na Vodolence a kromě toho také o nedělních odpoledních v Hrádku u Sušice a na Loučové.³⁷⁹

V předmluvě adresované P. Hlinkovi objasňuje důvody, které ho vedly k vydání textu o vodolenských lázních: „Vodolenka zůstane též z té příčiny pro mne památná, že zde zemřel dne 21. července 1869 dobrý můj přítel Jan Kaška, kterého jste dne 23. července t.r. spanilomyslně na hřbitov svojšický doprovodil, tam za něho mši svatou sloužil...“³⁸⁰ Josef Ambrož si přál, aby se jeho příteli Kaškovi dostalo důstojného, byť malého, pomníku. Na závěr se na přítele P. Hlinku obrací s prosbou, která vystihuje hloubku jejich přátelství: „Popřejte mi pro budoucnost vedle své péče o prospěch našeho národu a zvelebení literatury naší českoslovanské, místečka v spanilomyslném srdci Svém, které mně i v nejkřutější době života mého – věrné zůstalo. Vám oddaný ctitel a přítel, Dr. J. A. Gabriel. V Sušici, dne 21. července 1872.“³⁸¹

Ještě než se Gabriel ve svém textu začne zabývat historií i současností lázní Vodolenka, lokalizuje lázně na západní úbočí vrchu Svatoboru asi tři čtvrtě hodiny pěší chůze od Sušice. Pak se zabývá literaturou, která se věnuje lázeňské tematice. Zmiňuje monografický spisek o Vodolenské studánce z roku 1776, sepsaný v německém jazyce zbynickým farářem P. Františkem Hruškou.³⁸² Rukopis, který se tehdy nacházel v zámecké knihovně v Hrádku u Sušice, Gabriel důkladně prostudoval a podrobil kritice. V první řadě se Gabrielovi příliš nezamlouval výběr literatury a pramenů, z nichž P. František Hruška čerpal. Hruška totiž vycházel především z díla Václava Hájka z Libočan a z prací historiků Balbínova kruhu. Kromě Balbínových textů mu byly zdrojem práce Jana Tannera, P. Vojtěcha Chanovského, Jana Florian Hammerschmidta. Dále pak dalších autorů M. Měchovského z Měchova, Bedřicha Leutholfa z Frankenberku, opata

³⁷⁹ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.40

³⁸⁰ Gabriel, J. A.: Vodolenka. Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice. Klatovy 1872, s. 3

³⁸¹ Gabriel, J. A.: Vodolenka. Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice. Klatovy 1872, s. 3

³⁸² Kurz verfasste historische Nachricht vom Ursprung des Brunnleins Wodolinka, von Franz Hruška, Pfarrer in Zbynitz. 1776

benediktinského kláštera v Klatovech Rodomila, Votika, prvního faráře v Klatovech a z rukopisu Jana Klatovského, měšťana Pražského.

Rukopis se skládá ze tří částí, přičemž první z nich („příprava pojmu o původu studánky Vodolenské“) je přepisem Hájkovy kroniky od příchodu praotce Čecha až do konce Dívčí války. Gabriel ironicky poznamenává: „Pamětihodné jest pouze to, že v celém prvním oddělení o Vodolence ani slovem se nečiní zmínka.“³⁸³

V druhé části František Hruška čtenářům představuje na základě Hájkovy kroniky, Hammerschmidtovy historie Klatovské a dalších materiálů zpracovanou pověst „v duchu skutečně hájkovském“. Gabriel si nedopustí pověst ocitovat: „Za časů vojvody Nezamysla zplodil lopota Bytiš s manželkou Burkou syny: Tuchona a Krásoně, dceru pak Klatovku; Klatovka co choť Čimyslava porodila syny: Klatovčana, Vostrodice, Luba a Kejchana. Lub s manželkou Trešinkou, dcerou to rytíře Zimoráda zplodil syna Bořka a dcery Vodolinku a Hodolanku. Sídlo jeho bylo v Lubech u Klatov. Když křesťanství v Klatovech a v okolí tamějším se rozšířilo a pohanům nebezpečnost hrozilo, prchla Vodolinka přes hory k pohanskému vrchu Svatoboru u Sušice a založila dvůr Vodolenov.“³⁸⁴ Pohanská panna Vodolenka byla po smrti pochována na Svatoboru („Kam mé tělo bílí volové dovezou, tam mne pohřbete.“). Poblíž jejího hrobu se objevila studánka s léčivými účinky. Poněvadž pohanku Vodolinku ještě v roce 1748 lidé uctívali, nechal hrabě Ferdinand Desfours roku 1750 postavit v těch místech kapli Panny Marie Pomocné.³⁸⁵

Léčivé vlastnosti se však vodolenské vodě připisovaly i dále. P. Hruška vypisuje několik případů zázračného uzdravení. V roce 1779 císařský rada Jan Mayer provedl rozbor vody, který však prokázal, že „nemá voda Vodolenská mimo něco žiraviny (drasla) a křemelky ničehož kromobyčejného.“³⁸⁶ Přesto se však všeobecně v prospěšnost vodolenské vody věřilo dál. Ať jsou vlastnosti vody

³⁸³ Gabriel, J. A.: Vodolenka. Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice. Klatovy 1872, s. 11

³⁸⁴ Gabriel, J. A.: Vodolenka. Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice. Klatovy 1872, s. 11

³⁸⁵ Viz přílohy

³⁸⁶ Gabriel, J. A.: Vodolenka. Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice. Klatovy 1872, s. 16

jakékoliv, Gabriel se domníval, že by se po zkvalitnění lázeňských služeb, mohli lidé na Vodolence zotavovat a relaxovat nadále.

Tato Gabrielova představa se nakonec naplnila. Dnes slouží celý areál kolem původních budov a kaple jako dětský chatkový a stanový tábor. Lázeňského klidu je tam ale možné užít pouze mimo letní prázdniny.

V Pozůstalosti J. A. Gabriela v SOkA v Klatovech se dochovala pohlednice, která zachycuje budovu lázní na konci druhé poloviny 19. století. V současnosti do oploceného areálu tábora bohužel není možný přístup a vzrostlé stromy zabraňují srovnat současný vzhled budovy s její podobou, jak je vyobrazena na staré pohlednici.³⁸⁷

Z Gabrielova dílka o Vodolence, čerpal při psaní svých článků Kajetán Turek. Jeden z nich s lázeňskou tematikou publikoval v padesáté čtvrté účetní zprávě Spořitelny města Sušice z roku 1940.³⁸⁸ Krátkou kapitolku o Vodolence najdeme i Turkově monografii Sušice. Historie města a turistické výlety do okolí z roku 1924.³⁸⁹ Již dříve v roce 1900 se v Sušických listech se objevil Gabrielův článek Vodolenka.³⁹⁰

³⁸⁷ Viz přílohy

³⁸⁸ Turek, K.: Jak se koupali a užívali lázní měšťané sušičtí v minulé době. In: Spořitelna města Sušice. Padesátá čtvrtá účetní zpráva 1940, s. 33nn

³⁸⁹ Turek, Kajetán: Sušice. Historie města a turistické výlety do okolí. Josef Procházka, Sušice 1924, s. 52

³⁹⁰ Gabriel, J.A.: Vodolenka. Sušické listy 8,1900, č.18

6. Poslední desetiletí života J. A. Gabriela (1870-1880)

V předešlých kapitolách jsme se mohli přesvědčit, že se J. A. Gabriel angažoval ve veřejném životě s maximálním nasazením. Jeho úsilí podporovat v Sušici „českou věc“ však po čase začalo velmi zatěžovat finanční situaci jeho rodiny. Gabriel, který v sušické radnici úřadoval bez nároku na honorář, totiž celou řadu vlasteneckých aktivit nezištně finančně podporoval. Platil členské příspěvky v řadě různých spolků, vydával vlastním nákladem svoje díla, avšak výnos z nich Gabriel nevyužíval k vlastnímu obohacení, ale k podpoře potřebných institucí. Byl velkorysý i ke svým přátelům, např. herci Janu Kaškovi platil pobyt v lázních Vodolenka a nechával mu z Loučové zasílat jídlo.³⁹¹ Rovněž udržoval jednoho zedníka na stavbě Národního divadla.³⁹² To vše příjmy z hospodaření na Loučové nemohly pokrýt. Od konce 60. let 19. století se rodina Gabrielových začala potýkat s nedostatkem financí. Vzniklou finanční krizi částečně vyřešil prodej statku Loučová v roce 1870.³⁹³ Ze získaných peněz mohla rodina žít pouze dva roky, a proto musel Gabriel hledat jiný zdroj obživy. Znovu se vrátil k myšlence pracovat jako notář. Než však vykonal notářské zkoušky, pracoval od roku 1872 jako koncipient u sušického notáře Eduarda Šebesty.³⁹⁴

Prodej rodinného sídla byl pro Gabriela těžkou ranou, přesto se již brzy začal věnovat politice a veřejnému životu. Když byly v roce 1872 vypsány další volby do zemského sněmu, byl Gabriel zvolen poslancem počtvrté, ale do sněmu stejně jako ostatní čeští liberálové, k nimž se hlásil, nenastoupil.³⁹⁵ Následujícího roku v říjnu se konaly parlamentní volby podle nového volebního zákona. Gabrielovo jméno se opět objevilo na kandidátní listině, byl znovu zvolen poslancem, avšak spolu s ostatními českými poslanci 29. října 1873 odmítl vstoupit do říšské rady. Předsednictvo poslanecké sněmovny české poslance vyzvalo, aby

³⁹¹ Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století.

Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 63

³⁹² Jaromír Čáp Horčápský, pořadatel Gabrielovy pozůstalosti v komentáři k dopisu od S. Podlipské pro M. Gabrielovou ze 14.6.1870, viz LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č. I

³⁹³ Více viz Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 65

³⁹⁴ Koncipient – kandidát notářství

³⁹⁵ Na první sněmovní schůzi 24. dubna 1872 se sice poslanci sešli, ale později setrvali v pasivitě, viz Urban, Otto: Česká společnost 1848-1918, Praha 1982, s.260

tak učinili. Všech třicet tři poslanců odpovědělo prohlášením z 23. listopadu 1873, v němž uvedli důvody, proč do rady nevstupují. Říšská rada však důvody neuznala a 10. prosince 1873 české poslance zbavila mandátu.³⁹⁶ V roce 1874 už Gabriel v nových parlamentních volbách do zemského sněmu nekandidoval. Také se už nechtěl ucházet o místo purkmistra v květnových obecních volbách, ale byl zvolen do obecního zastupitelstva jako radní.

Rok 1875 byl posledním rokem, ve kterém Gabriel i s rodinou bydlel v Sušici. Poté, co po složitých peripetiích složil notářské zkoušky a získal místo notáře, se přestěhoval 18. dubna 1876 do Bechyně.³⁹⁷ Rodina se brzy vypravila za ním. Postupně se v tomto roce Gabriel vyvázal z členství v sušických spolcích a také rezignoval na funkci v obecním zastupitelstvu. I přes to ještě stihl zařídit dopravení pomníku herce Jana Kašky z Plzně na svojsický hřbitov. Záměr zřídit Kaškovi důstojný pomník byl zveřejněn v Šumavanu už v roce 1872³⁹⁸ a Čtenářská beseda v Sušici si vzala tento úkol na starost. Výnos z Gabrielova spisku Vodolenka byl určen právě pro tyto účely. Na pomník, který stál 150 zl. se nakonec potřebná částka nesešla, takže Gabriel zbytek doplatil ze svého.

V Bechyni strávil Josef Ambrož Gabriel poslední čtyři roky svého života (1876-1880). Nikdy si tu však nezvykl. Pracoval jako notář a ve veřejném životě se už neangažoval. Veškerý volný čas věnoval rodině. Po dlouhém období horečné aktivity a životních úspěchů přišlo období pádů. Po prodeji Loučové, složení notářských zkoušek a získání místa v Bechyni, se sice Gabrielův život stabilizoval a zklidnil, ale přesto byl zcela odlišný od života v Sušici. Město Bechyně si ho nezískalo. Gabriel trpěl depresi a odchod ze Sušice považoval za svůj osobní životní krach. Sušice sice jeho odchod vysloveně nepřivítala, ale žádné velké podpory v krizi (kromě blízkých přátel) se od obyvatel města nedočkal. Poslední zpětnou vazbou na jeho práci pro město byl list věnovaný: „Blahorodému pánu J. A. Gabrielovi, čestnému měšťanu kr. města Sušice, c. k. notáři v Bechyni od Okresního výboru v Sušici dne 10. 7. 1876.“³⁹⁹

³⁹⁶ Urban, Otto: Česká společnost 1848-1918, Praha 1982, s.296-297

³⁹⁷ Více viz Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994, s. 70

³⁹⁸ Pomník Jana Kašky ve Svojsicích. Šumavan 5, 1872, č. 22, nestr.

³⁹⁹ SOkA Klatovy, Pozůstalost J. A.Gabriela, karton č. 2a

Do Sušice se bývalý purkmistr Gabriel vypravil až po čtyřech letech na jaře roku 1880. Do pamětní knihy Měšťanské besedy zapsal: „Dne 4. března spatřil jsem opět milou mně Sušici. Zdar a štěstí jí navždy!“⁴⁰⁰ O Gabrielově návštěvě Sušice referoval svým čtenářům Posel ze Sušice z 8. března 1880 a Národní politika z 9. března 1880.⁴⁰¹ Dne 8. července 1880, čtyři měsíce po sušické návštěvě, spáchal Gabriel v Bechyni sebevraždu.⁴⁰² Pohnutky, které vedly Gabriela k zásadnímu rozhodnutí vzít si život, se už asi dnes přesně zjistit nedají. Z osobní korespondence i nekrologů a vzpomínkových přednášek o Gabrielovi vyplývá, že poslední roky života, hlavně ty strávené v Bechyni, kdy už nemohl pracovat pro milované město, trpěl Josef Ambrož depresi a celkovou únavou. Cítil se obyvateli města, kterému věnoval celý svůj život, energii i nemalé finanční prostředky, nedoceněný a zapomenutý. I když ho rodina všemožně povzbuzovala a držela psychicky nad vodou, nemohl se zřejmě s tak zásadním obratem ve svém životě vyrovnat. Je ale možné, že snad trpěl i nějakou dlouhodobou psychickou nemocí. Už v dopise z roku 1860 od bystré pozorovatelky Sofie Podlipské, tedy dvacet let před sebevraždou, se píše, že Josef Ambrož Gabriel podléhal melancholii a myslel na smrt.⁴⁰³ A to ho společenský vzestup, politické a literární úspěchy měly teprve čekat.

Brzy po Gabrielově tragickém skonu se 10. července 1880 v Šumavanu objevil nekrolog: „Dr. Josef Gabriel, c.k. notář v Bechyně, bývalý zemský poslanec za okres sušický a horažďovický, bývalý okresní starosta okresu Sušického a purkmistr král. města Sušice, zemřel 7.7. 1880 o páté odpoledne.“⁴⁰⁴ Josef Ambrož Gabriel byl pohřben v Bechyni pouze za účasti rodiny. Brzy na to se jeho žena Marie spolu s dětmi odstěhovala do Prahy, do Bartolomějské ulice č. 7. Se stěhováním jí pomáhala švagrová Sofie Podlipská.⁴⁰⁵ 30. července 1880 bylo v Sušici zveřejněno Provolání starých vlastenců českých, v němž byla vyhlášena

⁴⁰⁰ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.49

⁴⁰¹ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.49

⁴⁰² Oběsil se v lese Obůrka.

⁴⁰³ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č.I., dopis Sofie Podlipské Marii Gabrielové z roku 1860

⁴⁰⁴ Nekrolog J. A. Gabriela. Šumavan 12, 1880, č. 28, s. 338 –339

⁴⁰⁵ LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č.I., dopis Sofie Podlipské Marii Gabrielové ze 14.7. 1880

sbírka peněz pro vdovu Gabrielovou a její děti. Autory tohoto svolání byli Gabrielovi bývalí spolupracovníci J. Myslík, okresní starosta, a O. Tichý, purkmistr Sušice. Asi měsíc po tragické události (18. srpna) se objevilo ještě jedno svolání, od týchž autorů, v časopise Otavan.⁴⁰⁶

Marie Gabrielová svého muže dlouho nepřežila, zemřela v Praze 22. prosince 1883. Kajetán Turek v Gabrielově životopisném nástinu přetiskuje zprávu o jejím pohřbu, kterou otiskl sušický Svatobor v 1. lednovém čísle na počátku roku 1884.⁴⁰⁷ Zde se jako příčina její smrti uvádí mrtvice. Marie Gabrielová byla pohřbena na Štědrý den na Olšanech. Pohřbu se kromě tří dcer, syna, Mariina bratra Jindřicha Podlipského a švagrové Sofie Podlipské, zúčastnil Josef Václav Frič, Mariin ctitel z dob mládí, i Jaroslav Vrchlický se svým bratrem Bedřichem Frídou. Autor článku ve Svatoboru se pokusil zachytit atmosféru: „Smutný to byl pohřeb, ještě smutnější pro toho, kdo znal dřívější osud rodiny té, která tak mnoho vykonala pro naši vlast, která však za vše to jen nevděk těžila.“⁴⁰⁸

6.1 OHLASY NA ŽIVOT A DÍLO JOSEFA AMBROŽE GABRIELA

Několik let po Gabrielově smrti se začaly objevovat články, v nichž se vzpomínalo na zesnulého a jeho zásluhy ve veřejném životě na Sušicku. V roce 1884 byl v Akademických listech (4. ročník, č. 11, 22. března) otištěn článek Emila Ludvíka Na Vodolence, v němž autor charakterizuje loučovského statkáře: „byl osobou nejvšej zajímavou. Na mužné tváři jeho, plným vousem zarostlé, zdál se spočívati nádech melancholický, v němž zrcadlil se všechn bol upřímného srdce nad útrapami národa tak milovaného! Gabriel vřelý podporovatel Tyla a Klicpery.....cítil s lidem, myslil s lidem a lkal s lidem.“⁴⁰⁹ V roce 1885 Jan Neruda zachytil portrét J. A. Gabriela v Humoristických listech ze 17. července. Rok 1888 přinesl zvýšený zájem o J. A. Gabriela v souvislosti s blížícím se výročím patnáctiletého trvání Krejcarového spolku v Sušici. Víme, že Gabriel se přičinil o jeho vznik v roce 1874 při pěvecké zábavě Svato-Václava. V říjnu 1888

⁴⁰⁶ Viz přílohy

⁴⁰⁷ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.49

⁴⁰⁸ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.50

⁴⁰⁹ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.50

v časopise *Šumavan*⁴¹⁰ vzpomíná na zakladatele spolku J. A. Gabriela Josefa Martínka⁴¹¹ a přichází s návrhem zasadit v domě Na Vršku, kde Gabriel v Sušici i s rodinou žil, pamětní desku.⁴¹² Další článek, v němž se psalo o tomto návrhu vyšel v *Šumavanu* 3. listopadu.

Následujícího roku 6. dubna 1889, byl uspořádán tzv. Gabrielův večer, kterým byla zahájena série vzdělávacích večerů Měšťanské besedy v Sušici. První přednáška Josefa Martínka nazvaná *Josef Ambrož Gabriel*, český spisovatel a vlastenec, představila život i dílo sušického purkmistra a zhodnotila jeho velký význam pro rozvoj města i regionu. Josef Martínek také poprvé veřejně ukázal, že se Gabrielovi nedostalo od města Sušice takové úcty, jakou si zasloužil: „Však zná to většina z Vás, velectění, a ti, kteří mají srdce na pravém místě, uznali dávno, že hoden byl Gabriel většího uznání se strany města našeho, než jakého se mu dostalo při odchodu jeho ze Sušice, z té Sušice, již tak vroucně, tak neskonale miloval, že v ní strávil nejkrásnější věk svůj, obětuje jí víc, což měl.“⁴¹³ U příležitosti Gabrielova večera se sešel i Krejcarový spolek a celá společenská událost byla doprovázena hudbou a zpěvem.

Další vzpomínku na J. A. Gabriela uvedl v *Šumavanu* roku 1890 Josef Václav Hora, řídící učitel v Horažďovicích. Článek s názvem *Vodolenka u Sušice* přináší zajímavou charakteristiku Gabriela jako muže „jakých nerodí tak hned každý věk lidský.“ Hora přirovnává Gabriela k exotické květině, vidí ho jako politika a vlastence, který se svými ideály nehodil ani do svojí doby, ani do doby pozdější pragmatické politiky.⁴¹⁴ V článku ještě poukázal, že Gabrielovi může město Sušice prokázat úctu tím, že v muzeu nechá vzniknout zvláštní oddělení se

⁴¹⁰ Martínek, J.: Krejcarový spolek sv. Josefa v Sušici. *Šumavan* 21, 1888, č. 41, s. 462

⁴¹¹ Josef Martínek (1854-1920), odborný učitel a ředitel živnostenských škol pokračovacích v Sušici. Znal se a psal si s Vrchlickým a také se pokoušel psát poezii. Jeho nejznámějším dílem je spisek *František Pravda*, jeho život a dílo. Publikoval v *Otavanu*, *Šumavanu*, *Klatovských listech*. *Poslu ze Sušice a Svatoboru*. viz Kůs, Rudolf: *Spisovatelé Sušicka*. in: *Sušicko, Vlastivědné dílo Okresní osvětový sbor v Sušici*, Sušice 1938, s. 301

⁴¹² *Šumavan*. Výběrová bibliografie 1881-1890. *Prameny a bibliografie*, sv. 3, Okresní muzeum a Galerie Klatovy 1996

⁴¹³ Martínek, J.: *Josef Ambrož Gabriel*, český spisovatel a vlastenec. *Šumavan* 12, 1889, č. 19 a č. 20 (11.5., 18.5.)

⁴¹⁴ Hora, J. V.: Črty z Českých lázní. *Vodolenka u Sušice*. *Šumavan* 23, 1890, č. 33, s. 361 viz také Turek, Kajetán: *Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin*, Sušice 1921, s. 51

zaměřením na jeho osobnost. Takové oddělení by připomínalo památku tohoto vlastence lépe než pamětní deska. O zasazení pamětní desky Gabrielovi se však jednalo dále a postupně se na ni vybíraly peníze. Průběžně o tom informoval Šumavan ve svých zprávách od května do října 1890.⁴¹⁵ Byly zveřejněny i dárci finančních prostředků na zhotovení desky.

Teprve za šest let, 10. prosince 1896, se výbor Krejcarového spolku sv. Josefa v Sušici obrátil na městskou radu s žádostí zřídit pamětní desku na dům J. A. Gabriela Na Vršku. V průběhu roku 1897 byly vykonány přípravy a deska byla objednána u kamenického mistra Františka Herziga ve Strakonících. Devadesát centimetrů dlouhá a šedesát centimetrů široká deska ze syenitového kamene nesla nápis: „V tomto domě bydlel a žil pan JUDr. Josef Ambrož Gabriel, bývalý purkmistr a čestný měšťan král. města Sušice, spisovatel český, zemský a říšský poslanec.“⁴¹⁶

Pamětní deska byla zasazena na bývalém Gabrielově domě Na Vršku čp. 60.-III a slavnostně odhalena 20. března 1898 v 10 hodin dopoledne.⁴¹⁷ O účast a slavnostní odhalení byli městskou radou požádáni členové Spolku českých spisovatelů belletristů Máj. Z Prahy přijeli spisovatelé Ignát Hermann a Václav Štech, který vystoupil s přednáškou. Předvečer celé důkladně připravené slavnostní akce předcházelo divadelní představení J. K. Tyl od F. F. Šamberka. Odhalení desky bylo následující den zahájeno přednesem básně Jaroslava Vrchlického, kterou recitovala učitelka Marie Fibitzová.⁴¹⁸ Hudební a zpěvácký spolek zazpíval píseň Kantáta k odhalení desky JUDr. Jos. Ambroži Gabrielovi. Hudbu složil Karel Folberger a slova J. Šebesta a O. Vávra.⁴¹⁹ Slavnosti se osobně zúčastnila Anna Gabrielová, dcera J. A. Gabriela, žijící v Praze.

⁴¹⁵ Šumavan 23, 1890, č. 19, 23, 43

⁴¹⁶ Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.52

⁴¹⁷ Gabrielova pamětní deska byla z obecního domu čp. 60.-III. Při rekonstrukci odstraněna a umístěna v Muzeu Šumavy v Sušici, kde se nachází dosud. O jejím umístění zpět se v současnosti neuvažuje.

⁴¹⁸ Text básně přepisuje K. Turek. Více viz Turek, Kajetán: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.53-55

⁴¹⁹ viz přílohy

Hned 20. března 1898 se na titulní straně Svatoboru objevila báseň Josefa Holého Památce Dr. Josefa Gabriela.⁴²⁰ Další báseň s názvem Za Dr. Gabrielem otiskl Svatobor 1. dubna. Klatovský Šumavan přinesl zprávy o slavnosti na titulní straně v rozsáhlém článku, jehož autorem byl J. Myslík.⁴²¹ Gratulaci k slavnosti zaslala telegramem Karolína Světlá. Její sestra Sofie Podlipská zemřela několik měsíců před touto událostí, 17. prosince 1897. Z významných osobností se ke slavnosti vyjádřil ještě univerzitní profesor, geolog Jan Nepomuk Woldřich. Zaslal 24. března 1898 dopis starostovi města Karlu Uhlovi, v němž vyjádřil dodatečně svoji radost z toho, že se odhalením desky Gabrielovi dostalo uznání, a litoval, že se z osobních důvodů nemohl akce zúčastnit. „Samozřejmě, že věnování památní desky....i mne tím více potěšilo, jelikož tím vysoce ctěné obyvatelstvo města s Vaším Blahorodím v čele, poctilo i sama sebe, dokázavše věnováním desky a slavnostním odhalením jejím, že dovede si oceniti vynikajícího muže tohoto.“⁴²² Ještě jednoho ocenění se dostalo J.A. Gabrielovi, když po něm byla 23. září 1907 pojmenována ulice vedoucí k reálnému gymnáziu. Kajetán Turek také avizoval v roce 1921, že bude založeno v městském muzeu v Sušici zvláštní oddělení, kde budou shromažďovány materiály související s J. A. Gabrielem a jeho dobou.⁴²³

⁴²⁰ Holý, Josef: Památce Dra. Josefa Gabriela. V Sušici 19. března 1898. Svatobor 6, 1898, č.9, s. 1, viz přílohy

⁴²¹ Myslík, J.: Slavnost odhalení pamětní desky JUDr. J. A. Gabrielovi v Sušici. Šumavan 31, 1898, č.14

⁴²² Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.56

⁴²³ Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921, s.56

7. Závěr

Jak jsem uvedla na počátku práce, pokusila jsem se, na rozdíl od předešlých prací o J. A. Gabrielovi, více než jeho životem zabývat jeho snahami na poli regionální historiografie. Historické dílo Josefa Ambrože Gabriela lze rozdělit do několika hlavních etap. Za první „přípravnou“ etapu můžeme považovat 50. léta 19. století, kdy Gabriel sbíral historický materiál o Sušici a Sušicku. Poznanky, k nimž se studiem tohoto těžce získaného materiálu dopracoval, publikoval v podobě časopiseckých článků s regionálně historickou tematikou. Nejvíce jich publikoval v 2. polovině 50. let 19. století v časopisech Lumír a Poutník od Otavy. Zároveň v tomto období a na počátku 60. let 19. století tyto poznanky uveřejňoval knižně. Byla to dílka *Hrad Kašperk* (1857), *Strakaté topograficko-historické dílem i veselé rozjímání o král. městě Sušici* (1858), *Hrad Rabí* (1859), *Počátek a postup Spolku lidumilného roku 1814 v královském městě Sušici založeného* (1861) a historický úvod k pátému vydání knihy Šimona Lomnického z Budče *Naučení mladému hospodáři* (1862).

Jak už bylo na mnoha místech diplomové práce řečeno, Gabriel svoji badatelskou a spisovatelskou aktivitu už od začátku směřoval k vydání knihy věnované královskému městu Sušici. V roce 1860 měl již za sebou řadu dílčích úspěchů na poli historické práce, ale na vydání monografie se ještě necítil dostatečně připravený. Ovšem roce 1864 již měl Gabriel rukopis hotový a průběžně jej doplňoval, dokonce přišel s nápadem knihu rozšířit na monografii celého sušického okresu. Protože se Gabriel od roku 1861 začal realizoval jako politik a veřejný činitel, neměl tolik času se historické práci věnovat. Přesto však v tomto období stihl nejen napsat a vydat knihu *Der königliche Wald Hwozd* (1864), ale také založit a retrospektivně dopsat *Kroniku královského města Sušice*. Práce na kronice mu zcela jistě pomohla si uspořádat své dosavadní poznanky o dějinách Sušice. Proto bych druhou etapu historické práce, jež zahrnuje zhruba roky 1862-1868, nazvala etapou „doplňovací“.

Výsledky druhé etapy se brzy dostavily a Gabrielova historická práce dosáhla vrcholu roce 1868, kdy konečně po téměř dvaceti letech mravenčí práce vydal monografii *Královské město Sušice a jeho okolí aneb Popis všech v okresu*

Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, samot, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků, na základě statistiky, děje- a místopisu.

Pak ovšem Gabrielovi nastaly existenční těžkosti. V roce 1870 musel prodat rodinný statek Loučová, zbavit se dluhů a finančně zabezpečit rodinu. Někdy v této době se Gabrielovy životní úspěchy začaly vytrácet a on prožíval krizi. V průběhu pěti let, než zakotvil jako notář v Bechyni, se ještě věnoval politice i veřejným aktivitám, ale jeho činnost začala postupně stagnovat. Z této doby pochází Gabrielova poslední knižní publikace *Vodolenka* (1872), kterou věnoval svému příteli Vojtěchu Hlinkovi (Františku Pravdovi) jako osobní poctu za to, že v kritickém období stál stále při něm a podporoval ho jak při řešení soukromých problémů, tak i v činnosti pro národní věc. Spis o Vodolence uzavírá Gabrielovo historické dílo, a proto nezbyvá než tuto etapu označit jako „závěrečnou“.

Když v roce 1875 Gabriel získal místo notáře v Bechyni a s rodinou se tam definitivně přestěhoval, byl nucen se věnovat svému zaměstnání a pro psaní už mu nezbýval čas. V té době se také prohloubila jeho deprese vyvolaná odchodem z milovaného města Sušice, takže je otázkou, zda byl ještě schopen se psaní věnovat. Těsně před smrtí Gabriel poprvé a naposledy od svého odchodu navštívil Sušici a čtyři měsíce poté, dne 8. července 1880, spáchal v Bechyni sebevraždu.

Josef Ambrož Gabriel jako historik i veřejný činitel překročil hranice sušického regionu. Pobyt v Praze za studentských let spolu s prožitkem revolučního roku 1848, jehož atmosféra a nadšení z práce pro národ se Gabrielovi navždy vryly pod kůži, mu umožnily získat nadhled nad světem maloměsta. Seznámil se s významnými osobnostmi své doby a některá přátelství a spolupráce, tehdy navázané, mu vydržely po celý život. Gabriel s nadšením a vervou probouzel od 50. let 19. století město Sušici k národnímu životu. Jeho rozsáhlou práci pro město i region ale tehdejší Sušičané nedokázali dostatečně ocenit. Teprve na konci 90. let 19. století se Gabrielovi posmrtně dostalo úcty odhalením pamětní desky. Pro Sušicko zůstane J. A. Gabriel navždy osobností zakladatelskou v mnoha směrech. Z hlediska historiografie o jeho zakladatelském významu nemůžeme pochybovat. Z jeho materiálů, ať už publikovaných nebo nepublikovaných, totiž vycházeli všichni pozdější historikové či vlastivědní pracovníci, učitelé atd., kteří publikovali texty o sušickém regionu. V tomto smyslu zůstane Josef Ambrož Gabriel pro Sušicko skutečnou zakladatelskou osobností, až na výjimky nepřekonanou.

8. Prameny

8.1 ARCHIVNÍ PRAMENY

LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel

MěÚ Sušice, Kronika královského města Sušice II.

Muzeum Šumavy Sušice, Pozůstalost J. A. Gabriela, složka P49, D 28

SOkA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela

8.2 ČASOPISY A SBORNÍKY

Česká včela 1843

Květy 1842, 1843, 1844, 1845

Lumír 1853, 1856, 1859, 1860

Obrazy života 1860

Posel ze Sušice 1879, 1880

Poutník od Otavy 1858, 1859

Spořitelna města Sušice. Účetní zprávy 1936, 1939, 1940

Sušické listy 1900, 1921, 1925

Sušicko. Vlastivědné dílo. Okresní osvětový sbor v Sušici, Sušice 1938

Svatobor 1898, 1903, 1910

Šumavan 1868, 1870, 1871, 1872, 1876, 1880, 1888, 1889, 1890, 1898

Vlastivědné zprávy Sušicka 1959

Zpravodaj města Sušice 1981, 1986

Zprávy Svatobor 2001

9. Literatura

9.1 KNIŽNÍ TITULY

- iel: Heslo Gabriel. Slovník naučný III., F-Chyžice, Praha 1863, s. 279-280
- Benedikt, J.-Hůrka, J.: Předmluva. in: Šumavan. Výběrová bibliografie 1868-1880. Prameny a bibliografie, sv. 1, Klatovy 1990, s.3
- Efmertová, M. C.: České země v letech 1848-1918. Praha 1998
- Frič, J. V.: Paměti I., Praha 1886
- Heslo Josef Ambrož Gabriel. in: Lexikon české literatury 1, A-G, Praha 1985
- Hostaš, K. – Vaněk, F.: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do počátku XIX. století. Politický okres sušický. Praha 1900
- Kutnar, F.-Marek, J. Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století, Praha 1997
- Palacký, F.: Popis království českého čili Podrobné poznamenání všech dosavadních krajův, panství, statkův, měst, městeček a vesnic, někdejších hradův a tvrzí, též samot a zpustlých osad mnohých v zemi české, s udáním jejich obyvatelstva dle popisu r. 1843 vykonaného v jazyku německém i českém. Praha 1848
- Pokorný, M.: Literární Sušicko, Klatovy 1973
- Roubík, F.: Bibliografie časopisectva v Čechách 1863-1895. Praha 1936
- Roubík, F.: Časopisectvo v Čechách v letech 1848-1862. Praha 1930
- Sak, R.: Rieger. Příběh Čecha 19. století. Semily 1993
- Sedláček, A.: Historické pověsti lidu českého. Praha 1972
- Šumava. Příroda. Historie. Život. Praha 2003
- Šumavan. Výběrová bibliografie 1881-1890. Prameny a bibliografie, Klatovy 1996
- Šumavan. Výběrová bibliografie 1891-1900. Prameny a bibliografie, Klatovy 1997
- Šumavan. Výběrová bibliografie 1868-1880. Prameny a bibliografie, Klatovy 1990
- Turek, K.: Sušice. Historie města a turistické výlety do okolí. Sušice 1924
- Turek, K.: Dr. Josef Ambrož Gabriel - životopisný nástin, Sušice 1921
- Urban, O.: Česká společnost 1848-1918, Praha 1982

9.2 NEVYDANÉ TITULY

Fialová, L.: Josef Ambrož Gabriel. Příspěvek k dějinám Sušicka v druhé polovině 19. století. Pedagogická fakulta JU, České Budějovice 1994

Gabriel, J.A.: Kronika královského města Sušice II. (uloženo MěÚ Sušice)

Holý, Vladimír: Dějiny Sušicka. Vlastivědný materiál pro učitele sušického okresu.

Šťastná, Pavla: Josef Ambrož Gabriel, starosta města Sušice. Fakulta humanitních studií, ZCU, Plzeň 2002

9.3 NOVINOVÉ ČLÁNKY A SBORNÍKY

Holý, J.: Památce Dra. Josefa Gabriela. V Sušici 19. března 1898. Svatobor 6, 1898, č.9, s. 1

Holý, V.: Čtyři dopisy J.K.Tyla. in: Život Plzeňska 3, 1952, s. 164-167

Holý, V.: J.A.Gabriel, nakladatel Klicperových spisů. in: Vlastivědné zprávy Sušicka 2, 1959, s. 16-25

Hora, J. V.: Črty z Českých lázní. Vodolenka u Sušice. Šumavan 23, 1890, č.33, s. 361

Hovorka, F.L.: Tři listy J.K.Tyla dr. J. A.Gabrielovi v příčině vydání dramatické básně Jan Hus, Divadelní listy 1882

Hrad Rabí od dr. J.A. Gabriela, v Praze 1859, Poutník od Otavy 2, 1859, č.20, s.237, autor recenze neuveden

Chovít, V. Kroniky a kronikáři města Sušice 1850-1995. Muzeum Šumavy v Sušici 1995

Chovít, V.: Jaká byla Sušice před sto lety? Zpravodaj města Sušice 13, 1986, březen, strany nečíslovány

Chovít, V.: Vzpomínka na dr. J.A.Gabriela. Zpravodaj města Sušice 4, 1981, s. 53-55

JUDr. Jos. Gabriel se odstěhoval ze Sušice do Bechyně. Šumavan 9, 1876, č. 23, nestr.

Klosová, L.: Tylovy dopisy o Janu Husovi. in:Listy z dějin českého divadla. Sborník studií a dokumentů, Praha 1954

- Kůs, R.: Spisovatelé Sušicka.in: Sušicko, Vlastivědné dílo Okresní osvětový sbor v Sušici, Sušice 1938, s. 295-303
- Kůs, R.: Spolkový život. in: Sušicko, Vlastivědné dílo Okresní osvětový sbor v Sušici, Sušice 1938, s. 307- 320
- Literatura. Vydání spisu J. A. Gabriela král. město Sušice a jeho okolí. Šumavan 1, 1868, 2.5., č. 18, s.4
- Martínek, J.: Josef Ambrož Gabriel, český spisovatel a vlastenec. Šumavan 12, 1889, č.19 a č.20
- Martínek, J.: Krejcarový spolek sv. Josefa v Sušici. Šumavan 21, 1888, č. 41,s. 462
- Mendl, P.: Hrad Kašperk (Několik historických dat). Sušické listy 8, 1925, č.48, s.1nn
- Myslík, J.: Slavnost odhalení pamětní desky JUDr. J. A. Gabrielovi v Sušici. Šumavan 31, 1898, č.14
- n.: Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J.A. Gabriela, Poutník od Otavy 12, 1858, č. 17. s. 183-184
- Nekrolog J. A.Gabriela. Šumavan 12, 1880, č. 28, s. 338 –339
- Papeš, Z.: Rod JUDr. Ambrože Gabriela. Zprávy Svatobor VIII, 2001, č.1, s.31
- Podlipská, S.: Na Stráži.Upomínka na milé pobyty svoje v Loučové.Šumavan 1, 1868, č.52, s.2
- Poklad na Zdouni (K uctění památky Fr. Pravdy – Hlinky), Svatobor 3, 1910, 6
- Pomník Jana Kašky ve Svojšicích. Šumavan 5, 1872, č. 22, nestr.
- Rybička, A.: Něco o českých rodinách erbovních, kteréž se psaly z Vosule. Lumír 9, 1859, č. 26, s. 615-616
- Rybička, A.: Pomůcky ke genealogii české. Lumír 6, 1856, č. 17, 19 a 20, od s. 401
- Turek, K.: Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici od 14.století. in: Spořitelna města Sušice. Padesátá účetní zpráva 1936, s.25
- Turek, K.: Dr.Josef Ambrož Gabriel. Sušické listy 4, 1921, od č.5 do č. 32
- Turek, K.: I předměty musejní mají svou historii. Sušické listy, 12, 1929, č. 8
- Turek, K.: Jak se koupali a užívali lázní měšťané sušičtí v minulé době. In: Spořitelna města Sušice. Padesátá čtvrtá účetní zpráva 1940, s. 33nn
- Turek, K.: Kamenný a železný most přes Otavu v Sušici. in: Spořitelna města Sušice. Padesátá účetní zpráva 1939, s. 34-36

Turek, K.: Přehled krajinské žurnalistiky. Sborník Sušicka, Vlastivědné dílo Okresní osvětový sbor v Sušici, Sušice 1938, s. 304

10. Dílo Josefa Ambrože Gabriela

10.1 KNIŽNÍ TITULY

-iel: Heslo Gabriel, Slovník naučný III., F-Chyžice, Praha 1863, s. 279-280

Bodláček, C.P.: Špičky. Praha 1849

Gabriel, J. A.: Člověk a knihy. Přednášeno ponejprv v druhé podzimní besedě studentské dne 1. listopadu 1846. Praha 1939

Gabriel, J. A.: Der königliche Wald Hwozd oder das Gebiet der königlichen Freibauern im Böhmerwalde. Historisch, politisch und statistisch dargestellt von J. A. Gabriel. Prag 1864

Gabriel, J. A.: Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin dra J. A. Gabriela. Praha 1857

Gabriel, J. A.: Jiřinky. Sběrka besedních čtení od Dra J. A. Gabriela, Praha 1849

Gabriel, J. A.: Královské město Sušice a jeho okolí aneb Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, samot, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků, na základě statistiky, děje- a místopisu. Praha 1868

Gabriel, J. A.: Pánům voličům okresu Sušicko-kašperskohorského před volbou poslance pro sněm Království českého. Praha 1867

Gabriel, J. A.: Počátek a postup Spolku lidumilného roku 1814 v královském městě Sušici založeného. Praha 1861

Gabriel, J. A.: Proslov, přednášený 19. dubna 1843 na den narození Jeho Majestátu Císaře a Krále Ferdinanda I., při slavné installaci ústavu pro 12 chudých osob k. města Sušice. Praha 1843

Gabriel, J. A.: Strakaté statisticko-topograficko-historické, dílem i veselé rozjímání o král. městě Sušici. 1858

Gabriel, J. A.: Vodolenka. Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice. Klatovy 1872

10.2 NOVINOVÉ ČLÁNKY

- A.Š.: České křtiny. Obrázek ze života. Obrazy života 2, 1860, č. 9, s. 378-380
- A.Š.: Spolek lidomilný v král. městě Sušici. Šumavan 5, 1872, č.7, nestr., č.8, nestr.
- A.Š.: Strakaté statisticko-topograficko-historické, dílem i veselé rozjímání o královském městě Sušici. Poutník od Otavy 1, 1858, č.25, s.281-283
- Gabriel, J. A.: České křtiny. Obrázek ze života. Obrazy života 2, 1860, č.9, s. 378-380
- Gabriel, J. A.: Člověk a houby. Květy 11, č. 23, 1844, s. s.357-358
- Gabriel, J. A.: Historické klasobraní. List prachatických Sušickým o obležení města Prachatic r. 1620. Lumír 1854
- Gabriel, J. A.: Historické klasobraní. List prachatických Sušickým o obležení města Prachatic r. 1620. Sušické listy 8, 1900, č.19
- Gabriel, J. A.: Hrabata od Luku. Historický nástin od J. A.Gabriela. Lumír 6, 1856, č. 8, s. 186-190
- Gabriel, J. A.: Hrad Rabí. Historicko-topografický nástin od J.A.Gabriela. Lumír 9, 1859, č. 7, s. 157-160, pokr. v č. 8., s. 182-185 a č. 9, s. 206-9
- Gabriel, J. A.: Kostel na Zdouni u Sušice. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 12, s. 188-189
- Gabriel, J. A.: Láska a právnictví. Besední čtení J.A.Gabriela. Květy 12, č. 47, 1845, s. 186
- Gabriel, J. A.: Něco o rytířské rodině Kabátů z Vyškovic. Lumír 9, 1859, č. 26, s. 616
- Gabriel, J. A.: O Dolním Krušci. Šumavan 1855
- Gabriel, J. A.: O Krušci. Poutník od Otavy 1, 1858, č. 14, 15, s. 110, 122
- Gabriel, J. A.: Píseň o svatý pokoj. Lumír 9, 1859, č. 26, s. 618
- Gabriel, J. A.: Stručný dějepis královského města. Sušice Poutník od Otavy 2, 1859, č. 3, s. 41-3; č.4, s. 57-9; č.5, s.74-5; č.6, s.90-92
- Gabriel, J. A.: Velký požár v kr. městě Sušici r. 1707. Poutník od Otavy 2, 1859, č.6, s.69-70
- Gabriel, J. A.: Velký požár v královském městě Sušici r. 1707. Lumír 6, 1856, č. 7, s. 165
- Gabriel, J. A.: Vikariáty a fary kraje Píseckého v době nynější. Poutník od Otavy 2, 1859, č.10, s.117-118

- Gabriel, J. A.: Vzpomínka na V. Klicperu. Lumír 10, 1860
- Gabriel, J. A.: Žid Mates. Šumavan 1874
- Hrad Rabí od dr. J.A. Gabriela, v Praze 1859, Poutník od Otavy 2, 1859, č.20, s.237. autor recenze neuveden
- J.A.G.: Slovo o děje- a místopis kr. města Klatov (Knihy 16. a 17. století), Šumavan 4, 1871, č. 14, s.5
- Loučovský, A.: Kostelní podání čili fary a kaplanstva (v předhusitské době) kraje Píseckého. Poutník od Otavy 12, 1858, č. 17. s. 184-185
- Loučovský, J.G.: La Pivardière. Podivný hrdelní příběh ve Francouzsku v 17. století. Poutník od Otavy 1, 1858, č. 11, 12, s. 82-84
- Loučovský: Vlastenkám v Sušici. Česká včela 10, 1843, č. 37, s.1
- Sušický, J.: Svatobor. Lumír 3, 1853
- Sušický, J.: Svatobor. Poutník od Otavy 2, 1859, č.2, s.29-30
- Š.: Děkanát klatovský (Obsazení far v roce 1537), Šumavan 4, 1870, č. 20, s.3-4
- Šumavský, A.: C.k. Vlastenská hospodářská společnost nauk v Praze, Poutník od Otavy 2, 1859, č. 20, s. 231-233
- Šumavský, A.: Historický denník kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č.16, s.131-2
- Šumavský, A.: Historický denník kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č.4, s.31-32
- Šumavský, A.: Historický denník kraje Píseckého. Poutník od Otavy 2, 1859, č.1, s.6
- Šumavský, A.: Historický denník kraje Píseckého. Poutník od Otavy 2, 1859, č.3, s.40
- Šumavský, A.: Hospodář jak by měl býti. Poutník od Otavy 2, 1859, č.12-14
- Šumavský, A.: Hospodář, jak by měl býti. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 12, 13, 14, s. 150 -151, dokončení na s.159
- Šumavský, A.: Jednota umělecká v Praze ohledem na kraj Písecký. Poutník od Otavy 1859
- Šumavský, A.: Knihy památné. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 2, s. 26-28
- Šumavský, A.: Myšlenky o odbírání Slovníka naučného v kraji Píseckém. Poutník od Otavy 2, 1859, s.310
- Šumavský, A.: Něco o hospodářství. Poutník od Otavy 1, 1858, č.16, s. 170-171
- Šumavský, A.: O Krušci. Poutník od Otavy 1, 1858, č. 14, s. 110

- Šumavský, A.: Otava. Poutník od Otavy 1, 1858, č.1, s.4-5, č. 2, s. 5. 11
- Šumavský, A.: Přehled měst a městeček kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č. 19, s. 162
- Šumavský, A.: Přehled minerálních vod a lázní kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č.10, s. 74-76
- Šumavský, A.: Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č. 15, s. 122, č.16, s. 131
- Šumavský, A.: Přehled všech starých radů a tvrzí bývalého kraje klatovského, Šumavan 4, 1871, č. 8, nestr.
- Šumavský, A.: Slovo stran odbírání Slovníka naučného v kraji Píseckém. Poutník od Otavy 2, 1859, č. 14, s. 223
- Šumavský, A.: Topografická morálka aneb provolání bytů po kraji Píseckém*). Poutník od Otavy 1, 1858, č. 9, s.92
- Šumavský, A.: Výlet na Ruzl do Bavor. Cestopisný nástin Poutník od Otavy 1, 1858, č. 9, s.94-98

10.3 NEVYDANÉ

Gabriel, J. A.: Kronika královského města Sušice II. (uloženo MěÚ Sušice)

11.1 SEZNAM PŘÍLOH

11. Přílohy

1. Rodokmen Josefa Ambrože Gabrieloviče (1857)
2. Loučovice - kaple Narodení sv. Jana (1857)
3. Opis původní křesťanské knihovny z Loučovic (1857)
4. Rodokmen Josefa Gabrieloviče (1857)
5. Sňatek Ed. J. A. Gabrieloviče a Marie (1857)
6. Pruslov, předmluva k sbírce duben 1857
Majestátu císaře a krále Františka Josefa I. (1857)
12 chudých osob k udržení jejich zdraví a k
7. Loučovský: Vlastenka z Loučovic (1857)
8. Cyprian Pravdomilov-Budík: Loučovice (1857)
9. Jilínky: Sběrka besedních čtení (1857)
10. Dům Na Vršku, kde žila rodina Gabrielovičů
zde byla umístěna c. k. škola (1857)
11. Hrob Josefa Ambrože Gabrieloviče (1857)
12. Město pro Jenu Otavu v Sušici (1857)
13. Jilínky: Sběrka besedních čtení (1857)
14. Ambrož Gabrielovič: Původní křesťanská knihovna z Loučovic (1857)
15. Jakoubek: Loučovice (1857)
16. Sběrka dobrot z Loučovic (1857)
17. Josef Ambrož Gabrielovič: Rodokmen (1857)
18. Hrad Kačpovík: Historické vyprávění
dr. Štrau (1857)
19. Sofie Podlipná: Na hradech Kačpovíků
zbudování (1861)
20. Josef Ambrož Gabrielovič: Původní křesťanská knihovna z Loučovic
v královském městečku Sušici (1861)
21. Josef Ambrož Gabrielovič: Rodokmen (1861)
22. Volební certifikát J. A. Gabrieloviče (1861)

11.1 SEZNAM PŘÍLOH

1. Podobizna Josefa Ambrože Gabriela
2. Loučová - kaple Narození bl. Panny Marie (1883)
3. Opis potvrzení farního úřadu v Petrovicích z 24.2.1920
4. Parte Josefa Gabriela (1859)
5. Sňateční list J. A. Gabriela a Marie Podlipské z roku 1850
6. Proslov, přednášený 19tého dubna 1843 na den narozenin Jeho
Majestátu Císaře a Krále Ferdinanda I., při slavné installaci ústavu pro
12 chudých osob k. města Sušice, od J.A. Gabriela
7. Loučovský: Vlastenkám v Sušici (1843)
8. Cyprian Pravdomluv Bodláček: Špičky (1849)
9. Jiřinky. Sběrka besedních čtení od Dra J.A. Gabriela (1849)
10. Dům Na Vršku, kde žila rodina Gabrielova v letech 1850-1856. Později
zde byla umístěna c.k. státní reálka.
11. Hrob Josefa Ambrože Gabriela v Bechyni
12. Most přes řeku Otavu v Sušici
13. Ambrož Šumavský: Historický denník kraje Píseckého (1858)
14. Ambrož Šumavský: Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého
(1858)
15. Jaroslav Sušický: Svatobor (1859)
16. Sběrka dobových fotografií Sušice
17. Josef Ambrož Gabriel: Hrad Kašperk Historicko-topografický nástin
(1857)
18. Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin (1857) Litografie od
dr.Šíra
19. Sofie Podlipská: Na hradě Kašperku. Při pětisetleté památce jeho
zbudování (1861)
20. Josef Ambrož Gabriel: Počátek a postup Spolku lidumilného roku 1814
v královském městě Sušici založeného (1861)
21. Josef Ambrož Gabriel: Řád o hašení král. města Sušice ze dne 10.srpna
1861
22. Volební certifikát J. A. Gabriela (1867)

23. Výběr ze seznamu knih z pozůstalosti J.A. Gabriela po dražbě v Bechyni (1880)
24. Kajetán Turek: Kronika královského města Sušice II.
25. Josef Ambrož Gabriel Kronika královského města Sušice II.
26. Josef Ambrož Gabriel: Vodolenka. Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice (1872)
27. Kaple Panny Marie Pomocné na Vodolence (2005)
28. Lázně Vodolenka v 2. polovině 19. století
29. Mapa sušického okresu (1868)
30. Josef Ambrož Gabriel: Královské město Sušice a jeho okolí (1868)
31. Provolání starých vlastenců českých. V Sušici dne 30. července 1880
32. Obsah prvního ročníku Poutníka od Otavy (1858)
33. Sofie Podlipská: Na Stráži! Upomínka na milé pobyty mé v Loučové (1863)
34. Josef Holý: Památce Dra. Josefa Gabriela. V Sušici 19. března 1898.
35. Kajetán Turek: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin
36. Kantáta k odhalení desky JUDr. Jos. Ambroži Gabrielovi
37. Dopis J. A. Gabriela neznámému příteli z 23. října 1850
38. Prameny a literatura, kterou použil J.A. Gabriel při psaní monografie Královské město Sušice a jeho okolí

Příloha č. 1

Josef Ambrož Gabriel

Muzeum Šumavy Sušice

Příloha č. 2

Loučová, kaple Narození bl. Panny Marie (1883)

Stav v roce 2005

Příloha č. 3

Opis potvrzení farního úřadu v Petrovicích z 24.2.1920

SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela, karton č. 2a

Farní úřad v Petrovicích
i. 36.

Státnímu

ad číslo 1420

městskému muzeu

v Sušici

18 XII 20 narozen, se v Loučově č. 1.

Josef Ambroz Gabriel

katolického vyznání, manželský; otec: Josef Gabriel, majitel
mlékárny v Loučově s. t., matka: Anna Marie dcera Josefa
Einera von Eisenstein, (z bratří z Vogel-sang) č. 1.

Kmatri Josef Hranická, podruh z Loučově a Veronika Eliehoval
sourodka z Sušice. pokřtěn: Václav Chlístovský, farář.

Farní úřad v Petrovicích
24/2 1920

Václav Jirsa,
farář

Příloha č. 4

Parte Josefa Gabriela (23. ledna 1859)

SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela, karton č. 2a

Napísání dávají tímto příbuzným i přátelům svým bolestnou zprávu, že Bohu se líbilo, povolati z tohoto světa, jím drahého a nade vše milovaného p.

JOSEFA GABRIELA,

držitele zemského statku Loučové a městana kr. města Susice

dne 25. l. m. o 2 $\frac{1}{2}$ hodině odpoledne v 80 roce věku jeho na nešťastném, zápalčném onemocnění umřelých.

Dobřešní převod vyjel ve středu dne 26. l. m. o 2 $\frac{1}{2}$ hodině z Loučovy do Petrovic, kde ve farním kostele sloužili se budou mše za zesnulého, na to pak mrtvé tělo pochováno bude.

V Loučové dne 21. ledna 1859.

Anna Marie Gabrielová,
roz. Eisnerová,
manželka.

Josef Ambrož Gabriel,
doktor veškerých práv,
svě.

Marie Gabrielová,
roz. Podlipská,
svě.

Tiskem J. Braunera vdovy a syna v Klatovech

Příloha č. 5

Sňateční list J. A. Gabriela a Marie Podlipské z roku 1850

SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela, karton č. 2a

Sňateční list.
Trauungs-Schein.

Země česká - Land Böhmen. Sňateční knihy - Des Trauungsbuches
Okres - Hmetsbergr? Mno. ...
Obydlí - Bohnort N. S. D. Nro. Exh. /

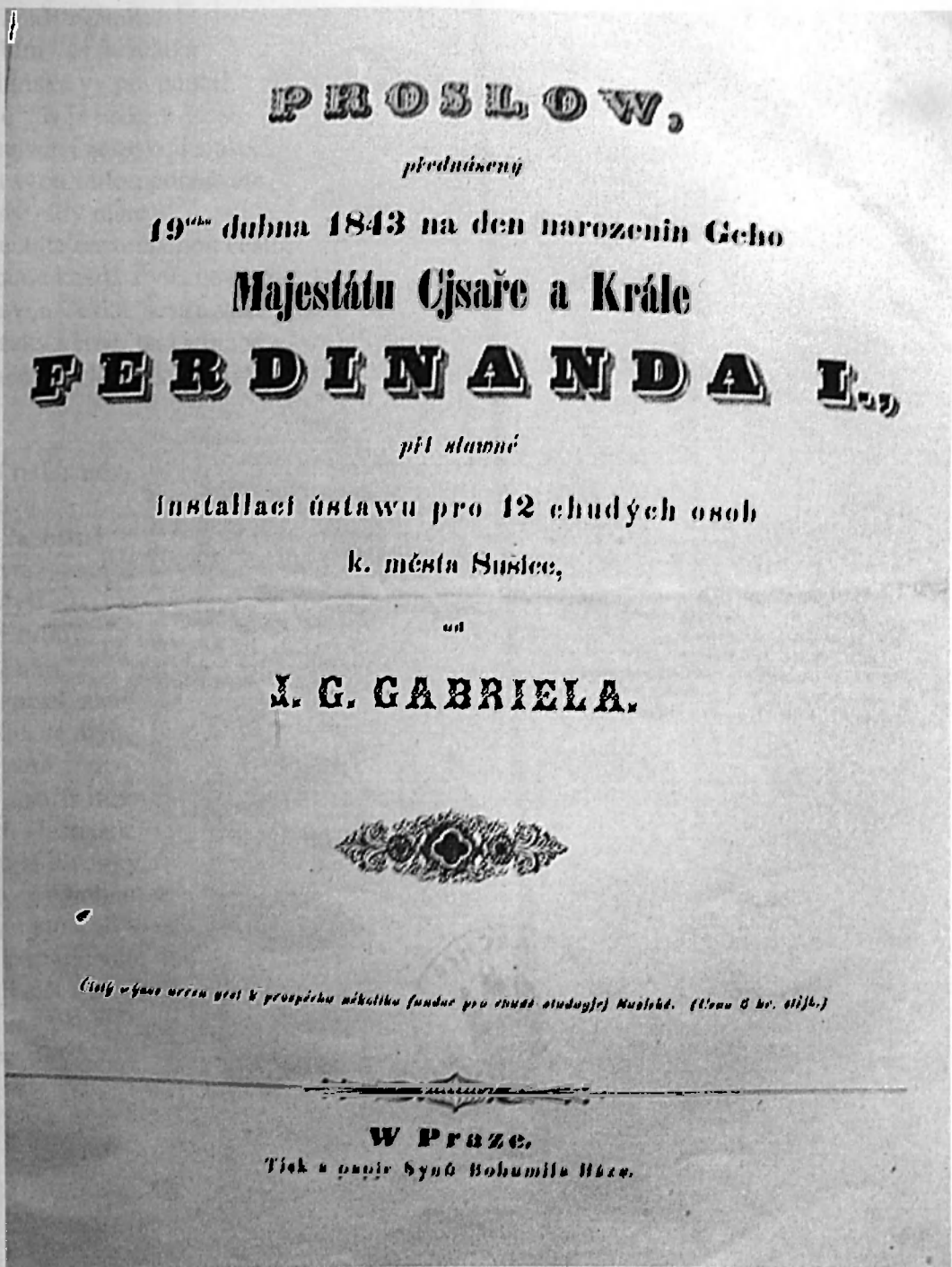
Den a místo sňatku Tag und Ort der Trauung	Ženich Der Bräutigam	Nevěsta Die Braut	Oddávající který Der trauende Priester	Svědkové Die Zeugen	Místo a čas sňatku Ort und Zeit d. Ver- bindungs	Poznámání Anmerkung
1850	<p>Josef Gabriel, syn J. A. Gabriela a Marie z Bohnort, narozený 1818, a jeho manželka Marie Podlipská, rozená Křípavská, narozená 1818, obou z Bohnort.</p>	<p>Marie Podlipská, rozená Křípavská, narozená 1818, a její manželka Josef Gabriel, narozený 1818, obou z Bohnort.</p>	<p>...</p>	<p>...</p>	<p>1850</p>	<p>...</p>

1850

Příloha č. 6

Proslov, přednášený 19^{tého} dubna 1843 na den narozenin Jeho Majestátu Císaře a Krále Ferdinanda I., při slavné installaci ústavu pro 12 chudých osob k. města Sušice, od J.A. Gabriela

SOkA Klatovy, Pozůstalost J.A.Gabriela, karton č.I

Loučovský: Vlastenkám v Sušici. Česká včela 10,1843, č. 37, s. 1

Vlastenkám v Sušici

I.

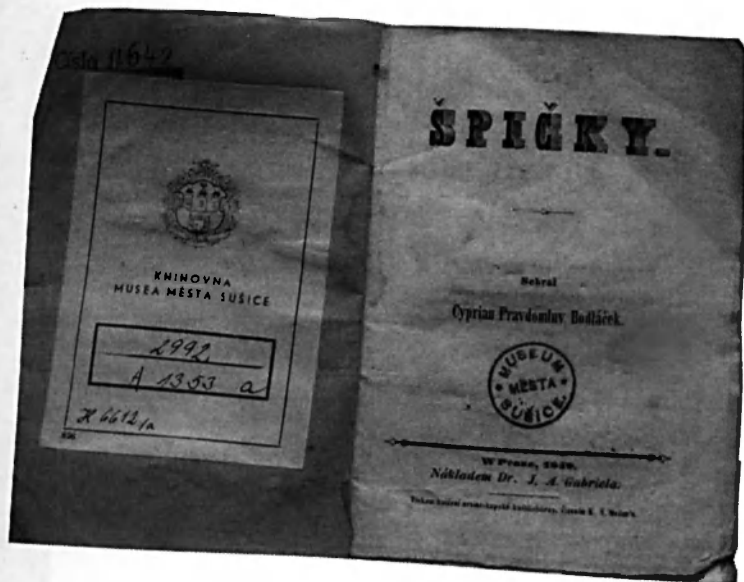
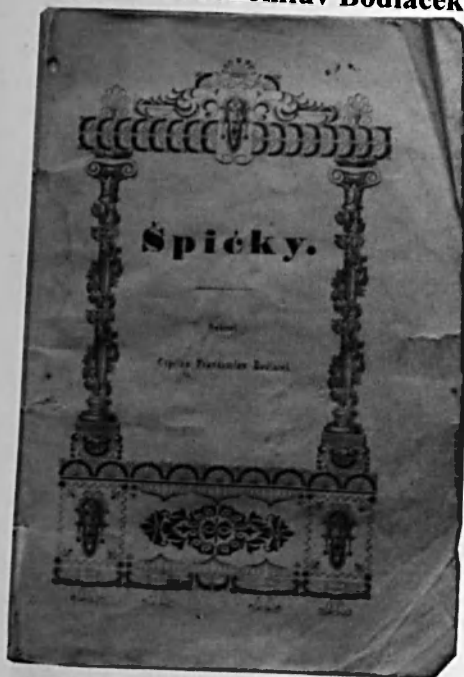
Velebím vás dívenky
vlasti naší růžinky!
Velebím vás děvčátka
Prachinská vy poupátka!
Neb u vás je láska k vlasti
tou největší zemskou slastí.
Vlast svou milou poznáváte
češtiny rády máte.
Pokračujte nastoupenou cestu,
pak bude každá z vás nevěstou,
an slavná Češka, sestra vaše praví:
„že lásky věrné, lásky blahé
základem je láska k vlasti.“

II.

Šumí radostně
Šumava.
Teče radostně
Votava,
neb slyší zas
české zvony,
český hlas.
Jindy písek zlatý
v Sušici se myl,
zlata není více,
za to spatříš líce
našich vlastenek.
Rozmilé dívenky,
Šumavy pomněnky,
milujte jen naši vlast,
za to popřeje vám ona
tu největší slast.

Loučovský

Cyprian Pravdomluv Bodláček: Špičky. Praha 1849

v Buhnách byl. „Ne,“ odpověděl, „za mých časů nebyli tam ještě tak velké bubny.“

54.

Na vesnické škole byla zkouška. Majetník panství otázel se jednoho chlapce: Jak zní sedmé přikázání? — Chlapec ostýchaje se takovému pánovi tykali, odpověděl: „Milost pane, nemálo ráčít krásti.“

55.

Tázán jsa ostrý satyrik, co jest Jesuita anebo svatoušek, odpověděl: Svatoušek jest ten, kdo po nebeských věcech očima a po zemských rukama shání.

56.

Několik sedláků si jednou stýskalo na desátek, jaký odvádějí musejí. „Věřte mne sousede,“ pravil jeden z nejhorších klukounů, „oni by netoliko desátek ale třeba triátek vybírali, kdyby směli.“

57.

V jednom městečku se k slavnějším hranám s velkým ale puklým zvonec se seznámilo. „Naslouchejte,“ řekl jeden soused, „i zvonec se rozhláduje, kdo co měl; zámožným hlásá

pole, rôle, dům, rôle, rôle, dům; chudému však malý zvoneček: nic neměl, nic neměl, nic neměl.“

58.

Jeden učitel svým žákům skoro ještě víc hanobících jmen než ran metlou uděloval. Trochu koktavý chlapec měl otčenáš odříkávali, i počal: „Otče náš ..“ — „Dálo, osle!“ — „Jenž si,“ koktal zaleknutý chlapec dále.

59.

Čím budeš, Karlíčku, až povyrosteš?!“ tázala se matka as člyrlotého synáčka u phtomnosti horlivého vlastence. „čím budeš, Cechem anebo Němcem?“ — „Rožníkem,“ odpověděl naivný Karlíček, „tatínek je také rožníkem.“

60.

V jistém českém městečku byli na besedu všechny honorace pozváni, i tako vinopal — jenom ne — učitel.

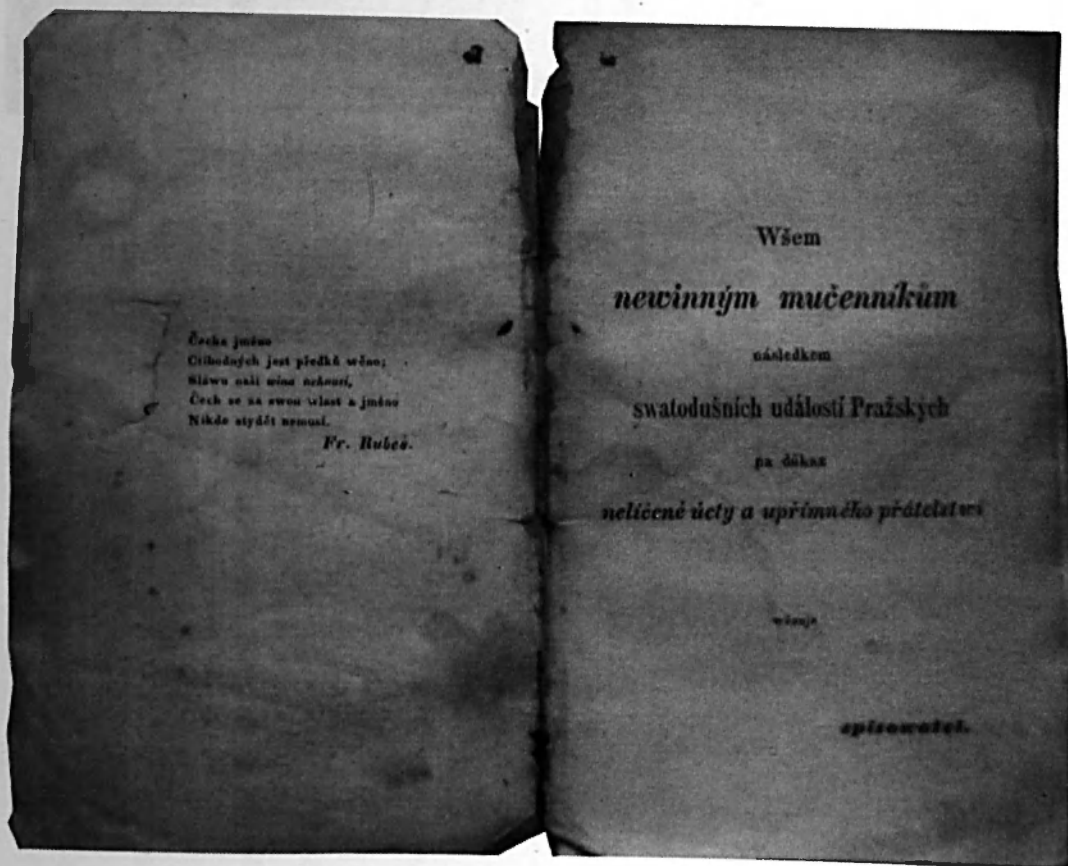
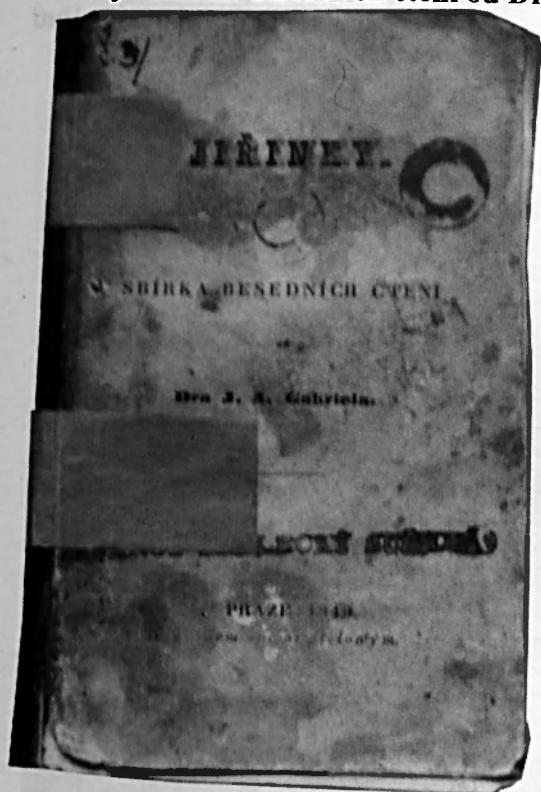
Ten tedy, který kořalku páli, požívá větší vážnosti, než-li ten, kdo dobře lidé vychovává. Inu, na tom světě se divné věci dějí!

61.

Jistý Němec, tázán byv ve společnosti od české dívky, jak to přijde, že již mnohá léta

Příloha č. 9

Jiřinky. Sběrka besedních čtení od Dra J.A. Gabriela, Praha 1849.

Česka jméno
Oliboňých jest předkš věno;
Slávu naši míra nehoují,
Čech se za svou vlast a jméno
Nikde stydět nemusí.

Fr. Rubec.

Wšem

newinným mučenníkům

následkem

swatodušních událostí Pražských

na důkaz

neličné úcty a upřímného přátelství

wěnoje

spisovatel.

Příloha č. 10

Dům Na Vršku, kde žila rodina Gabrielova v letech 1850-1856. Od roku 1906 zde byla umístěna c.k. státní reálka.

Příloha č. 11

Hrob Josefa Ambrože Gabriela v Bechyni

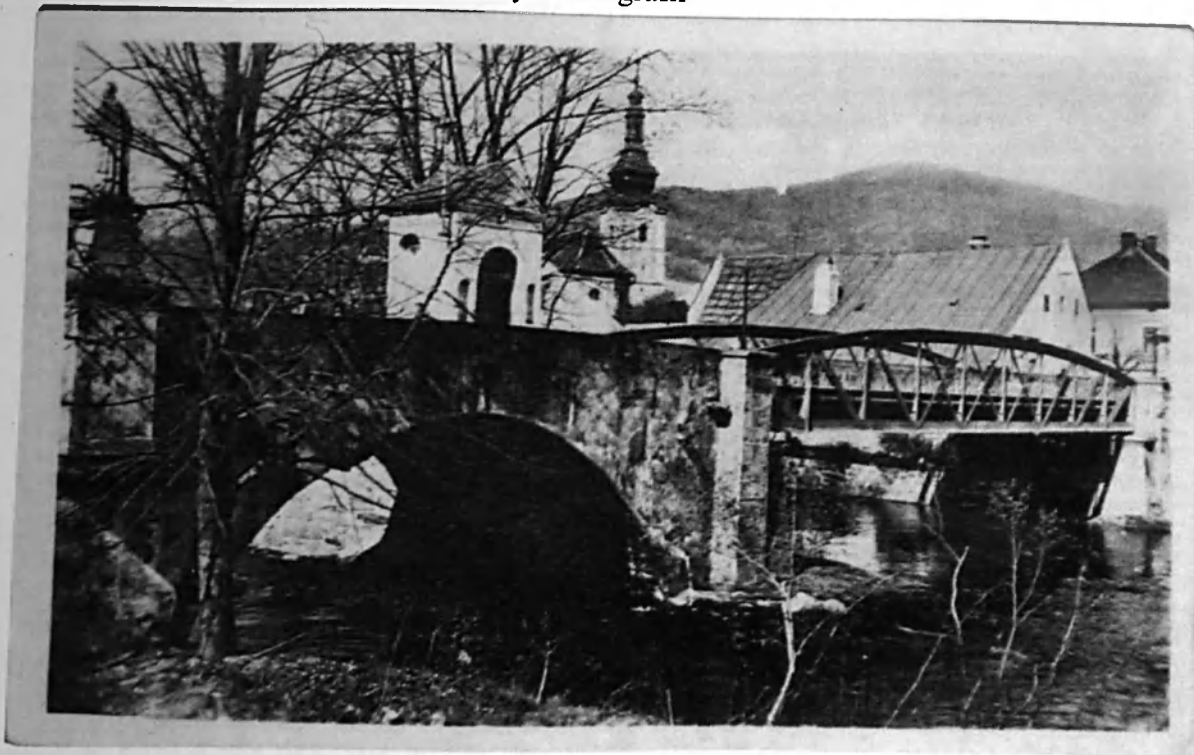
SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela, karton č. 2a

Příloha č. 12

Most přes řeku Otavu v Sušici

Muzeum Šumavy Sušice, sbírka dobových fotografií

Ambrož Šumavský: Historický denník kraje Píseckého. Poutník od Otavy 1, 1858, č.3, s.40

Slnce již bylo zapadlo a tiše nastal večer. Tam na západě poand trvaly prhy krvavé na tom místě, kde zlatá koule valí a to tak tiše, jakoby se byli anieho Jirika vytrhnutí. Světlo houkal jednotvárně v háji, a smutný jeho hlas rozléhal se po celém okolí. Tam v blízké skalino hoblal v to potůček vody stejně, vlnitě tak příjemně; máť pak příroda konala v obyčejnou tajnostu divy své. Ruchu toho nevámal si Jiri; on toliko vzpomínal na doby deště, které na ty rajské dny nevinnosti a skotačivě veselosti. Jestě jenom přebíhal celý ten čas — u každé udalosti se přeměšlivě zastavil; v duchu viděl se ve škole M...cké, viděl jak Josefa uctílavě pohlíží; viděl jak jen jeho se drží, ze školy po hoku jeho kráčívá; viděl zrak její na se obrácený; vytrhlul však se sníl zase u holé skutečnosti, u svém velkém neštěstí!

Vstal, chtěje se v domov vrátiti — zpěv divů však jej zarazil. Byl to známý tekutý nápěv písně: „Dívko, dívko! hodina má těje nit. Jiri všíl do sebe ohlas ten — on poznal, že to Josefa, která doprovázela milence svého. Nym se vracela — vzdýť jí v děl tak vabně, tak rozkošně po stezce kraceti ke vsi!

Ukazování a dokončení.

Historický denník kraje Píseckého.

Mesíc červec.

- 21ho B. 1427 vstáhl Prákop Velký s Tabory, Siroky a Pražany proti vojsku českému mesto Stříbro dobyvajícím a zabíhal je až u hranice německé.
- 22ho B. 1608 přeseš z. dvur Buhov od Hieronyma Hrobčického na Ferdinanda Mariana Hrobčického.
- 23ho B. 1703 přeseš z. statek Hrádek u Susice od Zikmunda Maxma hraběte Hrzan-Harrasa na Adama Humprechta Koce z Dobrušky.
- 24ho B. 1621 dosáhla z. statek Dub u Hořovic Anna Maršal Schleglova.
- 25ho B. 1711 přeseš z. statek Hostlice od Jos. Hanna na Josefa Frant. Drejska.
- 26ho B. 1698 přeseš z. statek Jirěna (Jitěně) od Jana Karla Leopovského na Václava Vajtecha Fruvalna z Podolí.
- 27ho B. 1709 přeseš z. statek Čbamutice od Jana Malka na Josefa Spirka z jeho manželku Marit.
- 28ho B. 1689 přeseš panství Orlik od Jana Olfícha knížete Eggenberka na syna téhož jména.
- 29ho B. 1809 přivezou do Prahy mnoho zajatých Francouzův velky počet ranených vojákův rakouských a saských. Sleclita a sestřanata jakoby u zavod ubohé vezně a ranené ošetřovali. Pro rance bylo sbírano a hned prvá sbírka obnášela 2980 zl.
- 30ho B. 1831 přeseš z. statek Čestlice od Jana Jindřicha státního pana z Grynüller-ů na Františka hraběte Taafu.
- 31ho B. 1813 přeseš panství L. n. a P. od Jana Frant. avobohedla pána z Zinkera na Klementa Václava hraběte Zinkra z Luzenwiku.

Stručný dějepl.

k r. města Sušice.

Vlasti naši vládli někdy dvě slavné větvy dvou hlavních národův evropských, totiž totiž čili vlády Bujové a němečtí Markomani. Bujové z nich asi po čtyřty století; Bujové od počátku čtvrtého století až roku 45 před narozením Krista pána, Markomani pak od toho roku až do Kristu.

Na místo těch obyvatelů nastoupila vřev třetím hlavním národu v Evropě, totiž v Čechove, jenž až podnes v počestnané vlasti naší české vládnou.

1. Kladivo Padomou zeměpisce ve druhém století po Kristu, postavil města od Poutívy založená a to nejmena máto: Sutuakatum, Bogen naši vlasti. Čím zpytatel věku XVI vykládali jména jejich křivo, tak ovšem podobná i za našeho věku jest Dr. Beur. Kruse nejnáto jméno, křehla staro Sutuakatum za Sutič, což také spisovatelé před nimil. „Vie to ale — pravi náš slavný dějepisce Palacký — „dopřít, že nejlepší zvladl starověkého zeměpisce o položení těch měst nic bližšího, abychom jim name jako ve tmach tápnili.“ Proto se o tom bližšího Sutičce povědala ze starého Sutuakatum nic jistého. Sutičce a Sutičce jen po zvládnutí se toto připomína. O Markomanech se nic bližšího pověditi může, co by se Susice dotýkala.

2. Ze Sutičce své slovenské jméno, od sukiti obdržela jest vše jistě, když se před lety z Otavského písku mnoho zřetavilo, což až po sedmá stídky okolo Sutiče diam dosvědčí. Jestli Sutičce práce v roku 1800, tak kráčí Hájek uvědíl, byla založena, to dokázati, setva dějepl. to bude, že asi v nejstarší době pohanské okoli Sutiče již obyvatelův nashlo, o tom svědčí vrchly „Svateho bora“ a „Svateho blize Su-

3. Dle tradice, dosavad v lidu zachovalé vzala Sutičce první svůj název pravem Dvav bratři, a to my všem „Sutičce“ zvanou, kdesi tradice povědají, máto nacházi. Někdejší pravorych sklepi na tomto před-
4. Kde se povědají, máto nastoji tomu práve na odpor. Když pak unolo v té práci otavského se zřetavilo, usudilo se pry mnohů merných lidí u
5. Sutičce, počali pak na druhém břehu Otavy domy stavěti a za-
6. Sutičce, aby při té práci tím snádhě živi býti mohli
7. pak pry vzal máto Sutičce svůj původ.

8. Novým spisovatelem se to máto, že máto Sutičce i s okolím svým, v XI. století v držení hrabat od Luku (německy von Bogen, dříve Arcu) dano bylo knížeti Svato, deři Vladislava I. jenž od Sutu-
9. Sutičce zvaná by a která se v roce 1124 za hraběte Bedricha II. od
10. Sutičce — u věno: ale pravdy více se podobá „pravi náš Palacký“
11. Sutičce si o 60 let později se Sutičce oním hrabatům a to sice r. 1192
12. Sutičce hraběte Albrechta III. od Luku a Lidmilou, dcerou Bedricha ve-
13. Sutičce dostala. Lidmila ovdověvši r. 1198 paní to krákná i čtostná
14. Sutičce pramáti královského dosavad domu Witelshachův druhým sdat-
15. Sutičce Lidvikem I. vývodou bavorským a jest tedy také pramáti jejího Vít-
16. Sutičce naši nynější císařovny a královny Alžběty. Ona zemřela r. 1240 za-
17. Sutičce prvního manželství Alberta IV. hr. z Luku a Otty vývodu bavors-
18. Sutičce druhého. Sutičce nacházela se dlouhý čas co manžel české v ra-
19. Sutičce hraběte.

20. V listinách tehdyh nazývá se Sutičce Schutenhofen a také Schuten-
21. Sutičce, kterého pojmenování pak nynější německé Schüttenhofen po-
22. Sutičce.

Jaroslav Sušický:Svatobor. Poutník od Otavy 2, 1859, č.2, s.29-30

LA PNP Praha, Fond J. A. Gabriel, karton č.II.

Svatobor

Svatobore! sušických ty vrchů vládce,
ty sloužíš časům pohanským ku památce,
v stínu tvém až posud dlívá mnohý milerád.
Mínulost nám v paměť vedeš, háji temný!
Zvěstuješ nám dílem modlířský i řád,
a zhubíš zároveň bol i pocit jemný.
Svědkiem tys byl staročeské pobožnosti,
třeba bůžkům tehdáž jen se klanil Čech,
až pak Všehomíra prozřetelnosti
pravou víru Kristus do něj vdech.
Rýžovníků, viděls velké práce,
v zlatonosné někdy Otavě,
tys nebyl nikdy Čechů zrádce
a sloužíš posud Sušici jen k oslavě.
Viděls, jak se město naše radovalo,
jak zas někdy zkázu bralo,
ohněm velkým nepřátelským rukou,
často zase i povodní krutou.
Ač již tebe opustily pohanské ty víly,
přece zůstaneš nám povždy milý,
Ty sušických vrchů tvrdý vládce.
V stínu Tvým sní se posud libě, slavíce.

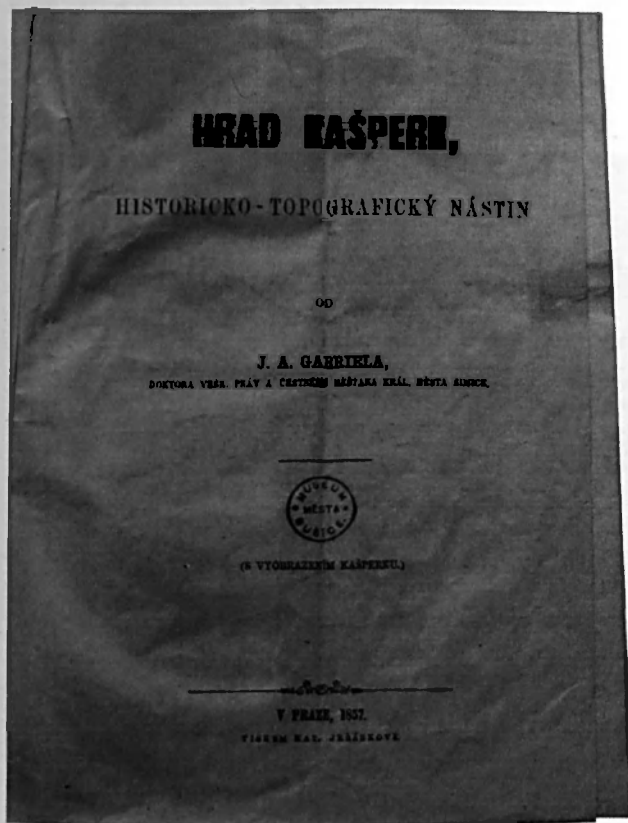
Sbírka dobových fotografií Sušice
Muzeum Šumavy Sušice, sbírka dobových fotografií

Sbírka dobových fotografií Sušice II
Muzeum Šumavy Sušice, sbírka dobových fotografií

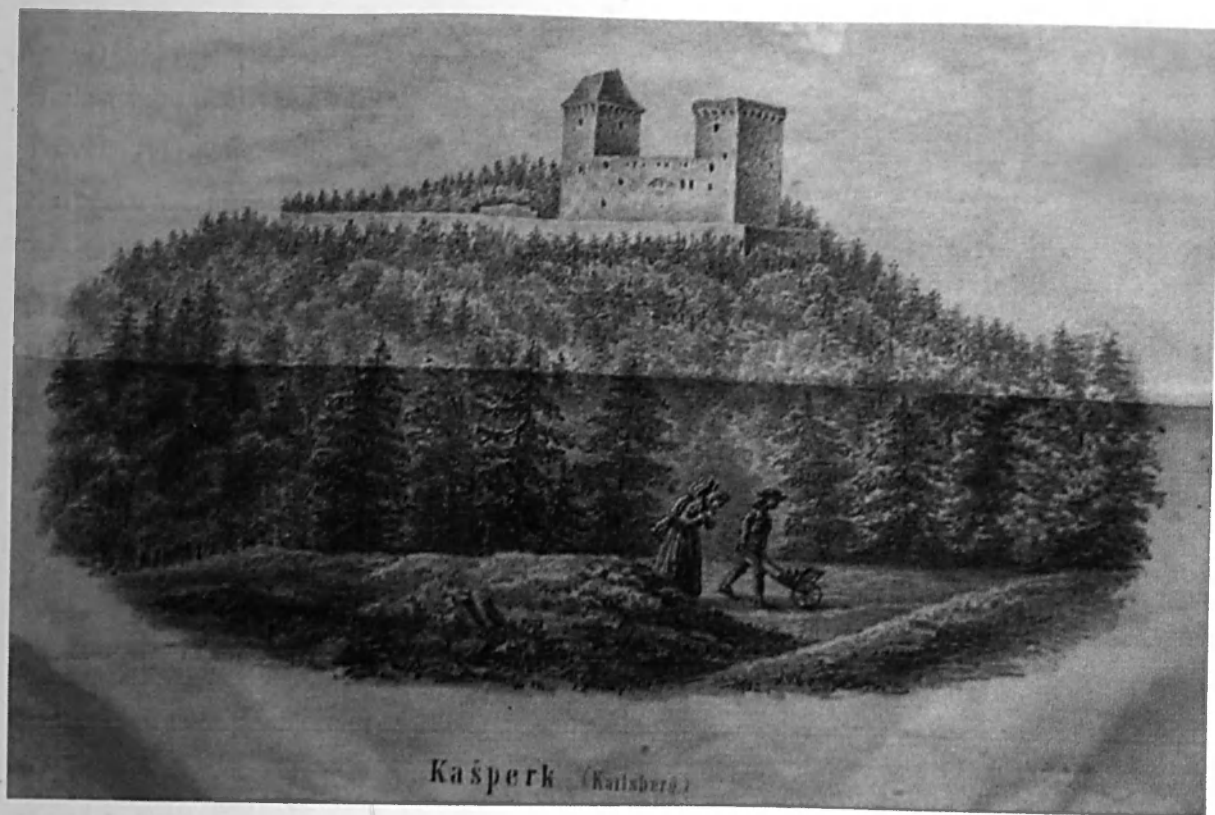

Josef Ambrož Gabriel: Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin, Praha (1857)

Příloha č. 18

Hrad Kašperk. Historicko-topografický nástin (1857)
Litografie od dr. Šíra

Kašperk (Kaisberg)

V zemi naší
Lidčiny jsou vyhledány
Ze ty dlouhé roky
Ze dlouhé rosy pánů
A hle! už jeť jich sto pánů
Ze šleštiny ke každé v zemi
Nas Čechy první v zemi
Nýd' ale
Vělna zas v zemi
V zemi naší
Prvo hned ústa pánů
Karla Čechy krá

Sofie Podlipská: Na hradě Kašperku. Při pětisetleté památce jeho zbudování (1861)

LA PNP Praha, fond J. A. Gabriel, karton č.II.

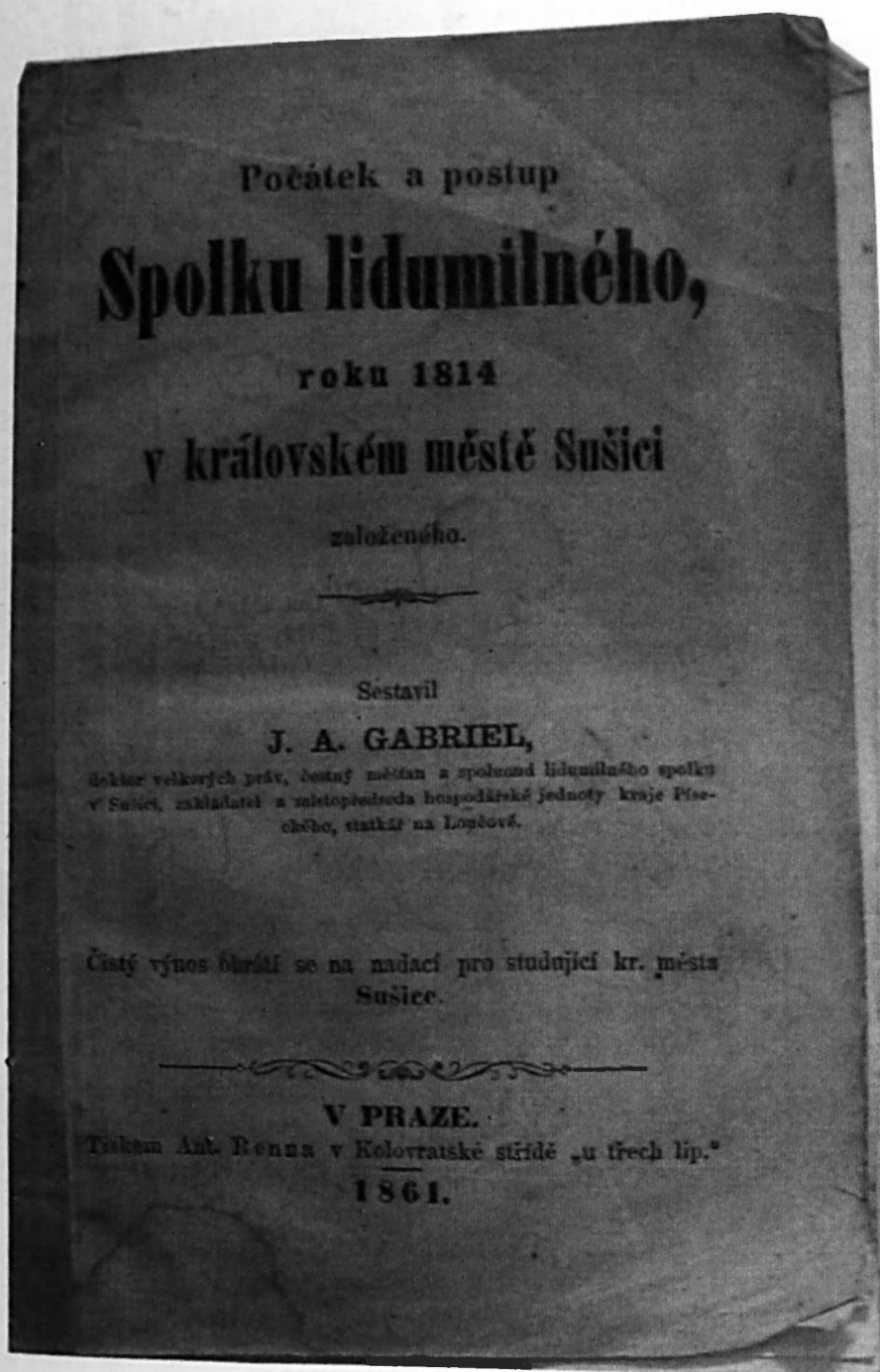
Na hradě Kašperku.

Co mysl zbuovala slavná
O vlast svou pečlivého krále
To věští tví památka dávná
Kašperku slavný
Že však stále vše se mění
O tom šeptá každý strůmek
V jemném chvění
Tomu směje se studánky
Vesele hření
Tys proti cizincův nevoli
Byl neodolatelnou hrází
A nyní se tvůj kámen drolí
Na nějž i jehličí jedle hází
Pádné kroky
Vázných rytířů dozněly
V lehké skoky
Laničiny jsou vyměněny
Za ty dlouhé roky
Za dlouhé roky pominuly
A hle! už jest jich sto pětkráté
Ze štěstí kolegů vyzuly
Nás Čechy poctivé srdnaté:
Nyní ale
Věříme zas v lehčí časy
V štěstí stálé
Proto hned dnes oslavíme
Karla Čechův krále.

Příloha č. 20

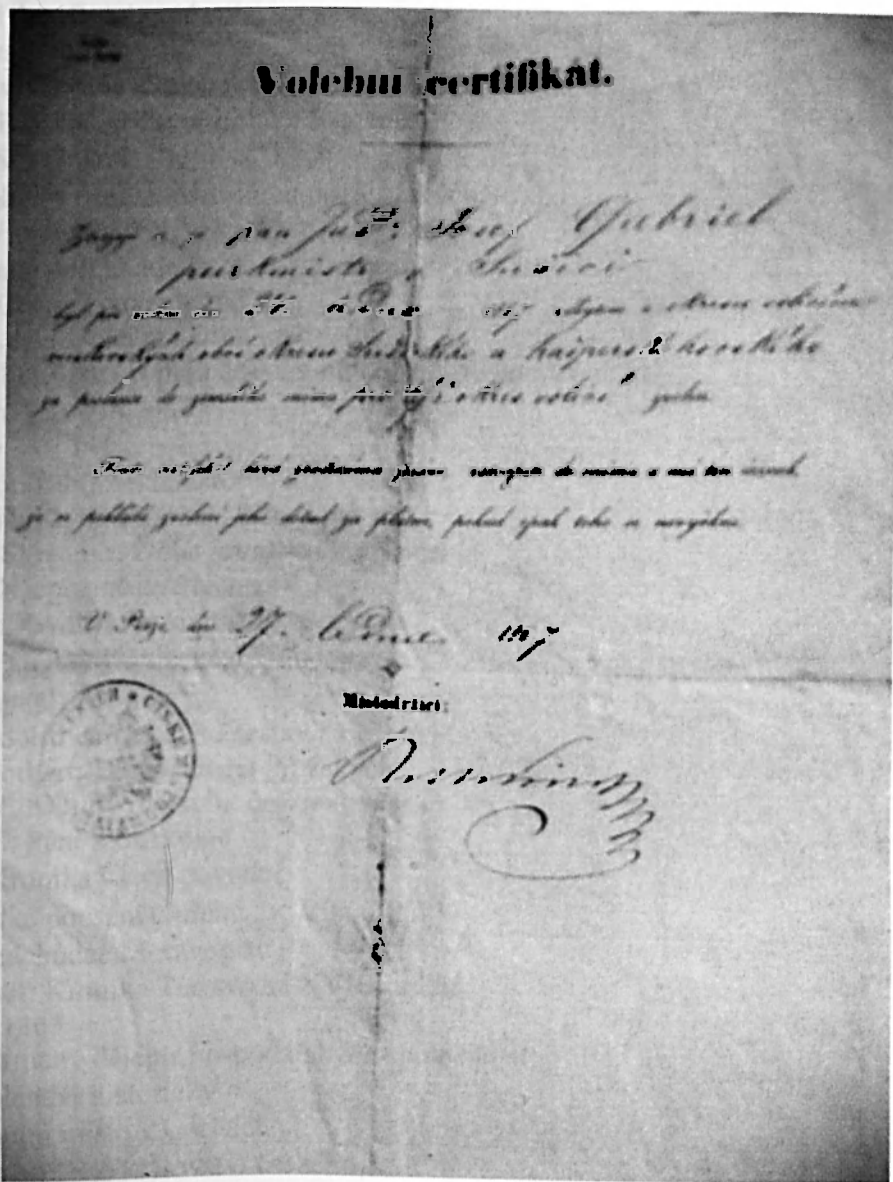
J.A.Gabriel: Počátek a postup Spolku lidumilného roku 1814 v královském městě Sušici založeného. Praha 1861

SOKA Klatovy, Pozůstalost J.A.Gabriela, karton č.I

Volební certifikát J. A. Gabriela (1867)

SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela, karton č. 2a

Výběr ze seznamu knih z pozůstalosti J.A. Gabriela po dražbě v Bechyni 1880

LA PNP Praha, fond J. A.Gabriel, karton č. II.

- Šafařík, Pavel Josef: Sebrané spisy
Hus Jan: Sebrané spisy české
Šubert, Václav: Apologie druhá stavův království Českého
Císař, Karel: Báječná božstva Řeků a Římanů
Gindely, A.: Staré paměti dějin českých
Erben, K.J.: Nápěvy prostonárodních písní českých
Šembera, A.V.: Vpád Mongolů do Moravy
Wyšek, Antonín: Milán a jeho okolí
Rieger, F.L.: Čechy země i národ
Kramerius, V. M.: Obležení Brna od Švédů
Hanka, V: Dalimilova kronika česká v nejkrásnější čtení uvedena
Vocel, Erazim: Labyrint slávy
České Besedy
Zelený, Václav: Bibliotéka historická, 35 sešitů
Březan, Václav: Život Viléma z Rosenberka
Tomášek, Jan Slavomír: Doba prvního člověčenstva
Řičák, E.V.: Dějepis města Přeštic
Blahoslav, Jan: Život Jana Augusty
Štorch, Karel: Dějiny Německa a Francouzsko
Veselavín, Daniel: Kronika
Vymožení Rudolfova majestátu sestavil J.Malý
Zatočil, Jan Norbert: Dějepis měst Pražských
Šembera, A. V.: Dějiny řeči a lit. československé
Šembera, A.V.: Páni z Boskovic
Krolmus, V: Kronika všech povodní
Pěšina, V.: Krátké popsání chrámu sv. Víta (1837)
Pěšina, T.: Předchůdce Moravopisu
Vejrich, K.Josef: Kronika Turnovská XVII. století
Posel z Prahy 1863
Špatný, Fr. : Stručný dějepis hospodářských společností
Rulík, Jan: Kalendář historický
Svatá hora, poutní místo v Čechách
Tomek, Vladivoj: Děje království českého
Vaneš, Rudolf :Dějiny král. města Loun
Sireček, Josef: Rozpravy z oboru historie, filologie a literatury
Vocel, E.: Přemyslovci
Lupač: Karel IV.
Pěšina, Václav: Zprávy o korunování vévodů a králů českých
Zap, Karel: Kronika česko-moravská
Ruffer, E.: Válka rusko-turecká
Tokstein, Antonín: Židé v Čechách
Rulík, Jan: Historie Turecka
Rybička, A: Život a působení Krameriusa

Sláma, F.: Obrazy minulosti města Prachatic
Žalud, A.: Dějepis španělské inkvizice
Chocholoušek, P: Cola di Rienzo
Malý, J.: Dějepis emancipace Ameriky
Smetana, J. Č: Všeobecná dějepis
Tomek, V.: Děje mocnářství rakouského
ed.Erben: Bartošova kronika pražská
Tomíček, Jan: Děje anglické země
Viktor Kornel ze Všehrd: Knihy devatery o praviech a súdech
Zap, K. Památky archeologické (5 dílů)
Palacký, F.: Archiv český
Eneáš Silvius, zčeštil Veleslavína: Kronika původu národu českého
Sedláček, Josef: Paměti plzeňské
Malý, J. Dějepis národu českého
Sabina, K.: Dějepis literatury českoslovanské
Rufffer, W.: Historie Vyšehradská
Palacký, F.: Staří letopisové čeští
Nejedlý: Karel IV.
Miguet, přel. Malý: Historie revoluce francouzské
Tieftrunk, Karel: Odpor stavův českých
Harant z Polžic: Cesta do svaté země
Zap, Karel: Všeobecný dějepis
Svěrák, E.: Klášter sv. Tomáše
Kateřina z Pernštejna
Košánek: Staré paměti kutnohorské 1675
Vinařický, K.: Pána Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic věk a spisy sebrané
Tomek, V.: Krátký a všeobecný dějepis
Vocel, E.: Pravek země české
Tomek, V.: Dějepis města Prahy
Sešit výpisků z P. Stránského De re publika bojema

Kajetán Turek: Kronika královského města Sušice II.

MĚÚ Sušice

40.

Tato kronika sepsána byla impériálním král. městem Sušice
přít. p. Ant. Gabrielem, který vedl cís. úřadovnu na radnici.
Kronika byla uložena v městském archivu a nebyla doplněna,
zapomenuti na ni. Teprve v r. 1926 byla opět na několik
dní v archivu vyložena, opatřena novou vazbou, kterou
provedl ediční knihář Josef Pilař, a pokračování v ní v zápis-
cích, které ukončeny byly v I kronice, která uložena jest
v městském muzeu v Sušici.

Zápisov vede ředitel městských jířadů Kajetán Turek, který
jako kronikář obce Sušické nechal zápisov do I kroniky.
Započato 1. listopadu 1926.

Kajetán Turek.

Josef Ambrož Gabriel: Vodolenka. Historicko-balneografický nástin lázní Vodolenských u Sušice. Klatovy 1872

Vodolenka.

Historicko-balneografický nástin lázní
Vodolenských u Sušice.

Sepsal

Dr. J. A. Gabriel.

Čistý výnos spisku tohoto věnuje se **co první příspěvek** na pomník **Jana Kašky**, pražského divad. herce a spisovatele českého, na hřbitově Svojsickém u Sušice dne 23. července 1869. pohřbeného.

V KLATOVECH.

Tiskem Maximiliana Čermáka
1872.

Příloha č. 27

Kaple Panny Marie Pomocné na Vodolence

Stav kaple v roce 2005

Mapa sušického okresu

Josef Ambrož Gabriel: Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868

Josef Ambrož Gabriel: Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868

Věnoval p. C. Jind.

Královské
město Sušice a jeho okolí,

aneb

Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček,
vesnic, samot, kostelů, hradů a tvrzi, všech zemských
pauství a statků,

na základě statistiky, děje- a místopisu

sepsal

J. A. Gabriel,

dočasný velitel všech prací, poslanec na sněmu českém, ochránce starožitností a čestný měšťak v Sušici.

S vyobrazením města *Sušice*, kostela v *Petrovicích* a na *Albrechtci*,
hradu *Velhartického* a tvrze *Kašovické*, pak s mapou okrese
Sušického.

Čistý výtisk se věnuje v prospěch okresní nemocnice v Sušici.

V PRAZE.

Tiskem Dra. Edvarda Grégra. — Nákladem spisovatelovým.
1868.

Provolání starých vlastenců českých. V Sušici dne 30. července 1880

Muzeum Šumavy Sušice

PROVOLÁNÍ.

Národ český děkujeme za znevrazení a opětte osvobození, jež učinila prosvětlená
stáru své narození obrany stáru to **starých vlastenců českých.**

Bekové této madem neustálou liskou k vlasti, postala loty v zemi české bylo nej-
luře a důlnuře se pod podporou čestného mání občecem tklivou tep bílnou
světelným a slavnou skutkem. Imu jedné uchováno vlasti a národ český odloženo s
slibu kraji bohda utěsne budovnosti vstře. I volíme z toho lid český vytráskem stáru
a slavní památka chrabrych (čestitě vlastenských) bojovníků, neustále nikdy v zemi naší.

Mezi tyto vlezadobitě staré vlastence české (čestitě slavní) všem právem a
v těchto zsměle.

JUDra. Josefa Ambrože Gabriela.

Hodivý a obětavý muž tento účastní se již v letech čtyřicátých mnohé veskerého
společenského, literárního a později i politického ruchu navedl: v Praze i v kraji
posumavských, vyatupoval v ročním roku 1848 často v popředí politických úřadů
posobí k první veřejné schůzi v lázních svatováclavských, účastní se co člen druhé
průzky do Vídně vyslané, je prvním předsedou akademického občanského spolku a
členem výboru i sekretářem „Slovanské Lipy“. Nemeně zaloužil se i o literaturu českou
podruje mnohé spisovatele, naze co nakladatel spisů jejich i co obětavý jejich přítel,
pracoval samozřejmě v oboru historickém i humanistickém, vydal mnohé staré
dobrych knih českých mozi lid v rolném kraji svém.

Učal se v letech padesátých v Sušici, posobil tu lidobodárně i liduyně se
byl jedním z prvních, kdož uvědomení narození a ruchu národohospodarský v
kolož první spolky hospodářské na zapadě českem zakládali, lid jak český,
tak německý k vna-
pomně lásce k vlasti i svornosti nabádali, nežitně mu potřebné rady poskytovali
a vše, co bylo
dobrého i šlechtného, co nepřítel posporovali.

A již v letech sedesátých stal Dr. Gabriel opět v předsím sílu nepřestých obran-
civ našich práv. Byv za souhlasu německých krajanův zvyč do sněmu Českého zvolen,
pracoval tise a však lořivo v mnohých komitích a postoupil pozice co deklarant
pro různé sně-
dem své, mnohy těžký zápas i příkory. Zároveň sloužil nemavěně domovinu své,
zastavaje za
mnohá leta hodnost parkmistra kr. města Sušice i starosty okresního zastupitelstva,
z kterého
dobře, jak Sušice, tak okres jen po něm mnohou peknou památku chovají.

I to bylo zajisté m v národním našem středem živote, m v užším okruhu
posumavském
sedního včasně doložitě a prosavěnoho učení a poluknutí, jež by byl
Gabriel
hodivým vlivem, učinil pomoci a lidově liduyním prostředky obetave
nepodporoval a k jeho
uskutečnění usilovně tepoval.

A tak jako se vyznamoval co volobětavý vlastenec a nade vše hodivý
národovec, tak
vynikal i co člověk, i co muž sledostí ve vztazích soukromých i rolných,
co podporuje veske-
rých snah liduyních i co člověk byl mužný; neodmyslel velkočelné
srdce jeho žádné prosly
a střední ruka jeho byl vždy dokonu otevřena, miluje se nad své síly.

Boludel sklesl sledostí naze tento ustván nepřiznávem soudem i
nejvše trojným
pomery před nedávnom preskane v temny hrob. Zeměl jakoby
přirodně bohda, avšak ve
slidě vlasti a liduynství úplně na sebe zapomínaje, chudl a
veskerých statku pozemských po-
zraven, i zůstavil četnou svou nezopatřenou rodinu v
těpkem strachu a nedostatku.

I obracejí se tudíž nizepamí otěle a přátel, zsměle na veschny
retně známe, přate-
řely a soudruhy **Josefa Ambrože Gabriela**, na veschny krajany a
rodaky
posumavské, na všechny šlechtné národovce a liduyně české
všes, aby uznávajice a ocen-
jice skvělé zasluby zasloužileho starého vlastence českého
odložili této na jeho opatření rodné
a poskytlí velkoumu pomoci, kedy a kedy je jí nejvíce třeba.

Však Čech Čechu nepusti a zapuste, ze sledostí skatky a
dobročinný otravy, obse-
něny liduyně hoje na mnohé včasně a svých dílkach!

Rychlá pomoc, dvojnásobná pomoc!

Nádejnami příjmou a rodné zvrněleho neprodleho doruč každý v sebe
nepotmějí
miloděrek jim odevzdaný neb zaslany

▽ Sušici, dne 30. července 1880

Ondřej Tichý,
parkmistř

Jan Myslík,
č. okresní tajemník

P. M. Petr,
děkan

Karel Fr. Uhl,
č. okresní tajemník

Obsah prvního ročníku Poutníka od Otavy (1858)

<p>Strážka str. 161 H Hrad Otík nad Vltavou, 181. Nem pro vesnice, 94 — a . . . 169. Historický záznam české vlastnosti, odborné v minulosti (části) na pa- mátku vysočanského města Laska od vojenského inženýra J. J. . . . 222. Z listů z pamětní knihy pro- povědi. 92 — . . . 221</p> <p>Zivotopisy z životopisné paměti. Fala: maršálka Josef Václav Krasa Radecký, z Radce, z nedobrot, 17. Jan Jdi bílí . . . str. 120 a 131. Jan Václav Rozum 132.</p>	<p>Strážka Václav Písecký 01. 201. Petr Písecký 01. 201. Ladislav Miler z Höttersberge, . . . 212</p> <p>Uvahy. Pisar a balada od Václava Jese- ňského 04 — 201. Maj. Jarm. Altmann na rok 1848 04 — 226</p> <p>Zpráva "moudrý a z vrstev" — Historický deník od 1. ledna do 30. června Besla- viš Ambrós Komárek. Rozsahem 10. Baro. — Trk. 001. — Literární redakce.</p>
--	---

Opravy.

V čísle 6. č. 11 na 6 řádku: „Bloudi v šitích“ — nikoliv v šitích. Na str. 11. č. 11. ve vřede v Strakoněch přes Otavu musí nejeden z přes Vullaku dřeviny — Na str. 11. č. 11. místo od Hranického — od Strakonického. — Na str. 161. č. 11. Tlaska z vrstev — nikoliv Tlaska z Hradu. Na str. 79 v historickém deníku č. 4. března 1802. na text str. 7. r. 17.2 nikoliv 17.4.

Poznamenání. Chyby, smýsl nesmysl, aneb kde nedopatřením i jiná písmena se na nepřesné místo vložila. Necht si sám čtenář popraviti.

Poutník od Otavy.

časopis pro lid městský i venkovský.

Redakce: Vojt. V. Jmoly. Spojovací ústav: Václav Vetterlik. Nákladem: Václav Vetterlik. Předplatná obědň s poštou 1/4 letně 30 kr. str., bez pošty 36 kr. str.

Slovo k Poutníkovi.

outníci! Pout tvoje jest započata! — Jdi a Bohem, —
 Ind badré mysle a paměti si tato naučení:
 „Každému bud zdvořilý; každému bud upřim-
 ným rádem; počtíš každého, komu na pokroku čas-
 vém jest záleženo; sbírej a zastaneš do tohokv své co dobrého
 kdo naleznáš, abys tím opět jiným posloužití mohl; upozorňuj na
 všeliké vady v hospodářství a remeslách slovem mírným, nebo dobrým
 slovem naleznáš dobré místo. Bud trpělivý; urátek sbd nevíměj;
 do věcí, jenž se tě netýkají, nikdy se nepleť, — a děj se toliko svého;
 a ta věř, — že mnozí, kteří na tebe zprvu nedávěrně pobíhají budou,
 že právě ti se tebe ujmou, shledají-li, že anaha tvá šlechotná a cíl
 tvůj dostávají jest. Vše, co tobě svěřeno, sdílej laskavě a ochotně
 svým spolukřesťanům, a oni poznávají tebe, postarají se vsmožně,
 aby tvání tvé bylo pojištěno, — a působení tvému budou žehnatí otec
 i syn. Hleďej přátel a podporovatelů, kteří vždy nebím přispějí ku
 dosažení předsevzetí našeho. Pozdravuj konečně všech, joni nás hned
 zpočátku laskavou podporou byli počtili; a k upomínce na slavnostnou
 a na peru dráhy bekatan Otavu doruč všem laskavým čtenářům
 tyto dvě divotvorné perky, jimiž se tisícové lidí poděliti mohou.“

Jdi a Bohem!

OPRAVY.

Pro skvělost perky této smýš- le vstoupil v strážku Jmoly. A vstoupil se tudíž kate. By jasnou křídla křídla se křídla.	By se neboj nebespěl, Odrá se toho nejvyššího, Byz dosah skvělosti nejdobrot, Jedá slavnostního v. slavnostního.
Křídla pak se křídla stvídala, Tu křídla perky vstoupila vstoupila, A vstoupila se tudíž kate. By v křídla křídla se křídla.	Tak tímtož ten, své jdi stráž, Jedá vstoupil v vstoupila kate kate, Tu křídla se křídla, jak se kate, A v křídla se křídla.

Sofie Podlipská: Na Stráži! Upomínka na milé pobyty mé v Loučové Šumavan 1, 1868,
č.52, s.2

LA PNP Praha, fond J. A.Gabriel, karton č. I.

Vlasti moje milovaná,
poslyš píseň duše vroucí,
duše dcery Tvé oddané!
Rozhlížím se po Tvém horstvu
po Šumavském požehnaném
kol mne poklid svatý vane.
Avšak v hlaholivém tichu
lesním a té boží kráse
mohutná otázka plane.
Kašperk zeleně zarůstá,
kryje hrad svůj víc a více:
"Kdož Vám Karla kdy zastane?"
Velkolepá moje vlasti!
Muselo se Ti tak dítí, vlasti,
co se s Tebou stane?
Svatobore zamyšlený,
Kašperku Ty vzpomínaný,
což Vám aj na mysli tane?
Svatobor si stýská temně
ve zašlých svých bohu slávě
v choré duši rozervané.
Na temeni Stráže stojím
a chci doufat, žít a jednat
z duše mi otázka plane:
"Velkolepá moje vlasti!
Muselo se Toto tak dítí?
Vlasti, co se s tebou stane?"

V Loučové 25.srpna 1863

Josef Holý: Památce Dra. Josefa Gabriela. V Sušici 19. března 1898.

Svatobor 6, 1898, č.9, 20.3., s. 1

Vzduch těžký, dusný, nebe zachmuřené,
tušení příštích dnů viselo nad zemí
a prsa Evropy k výbuchu vypjatá
tajila dech svůj chvílemi.

Před bouří ticho, všude touha, chvění,
málo kdo, co chtěl, věděl sám a znal,
však víchr bouřlivý zvedl se najednou,
kdesi se zablesklo a bouř šla dál a dál--
až k nám. - Všichni ji čekali

zdravili, vítali, každý se štěstím smál!

Rok spásy přišel, nadšení, nadějí-
a národ náš v něm nepřipraven stál!

Rok spásy činy chtěl a odhodlané masy
a kde jich nebylo, zbyl po něm jenom
vzdech,

vítězům, útěchy, silným dal vítězství,
a slabé nechal v okovech.

A proto tím víc vzpomínám si dneska
Vás, muži činu, sdružených v repealu,
Vás čistá srdce bez bázně a hany

a stavovského rozdílu.

Vám, spolehlivým na život i na smrt',
rok čtyřicátý osmý patřit chtěl,
rok velkých idejí, jež celý život stráví
a obět' duše chtít, již přines Gabriel.

Byl spolehlivým na život a na smrt'
dal vlasti jmění, srdce svého krev
a chud a sklamán, hrdina, tragicky
sám položil si příkrov na rakev.

Dnes slavíme Ho. Kde jsou ale všichni,
poselstvo národa a vděčný český lid
a slovo ohnivě, které by docenilo
Tvůj, Gabrieli, mučednický klid?!

Všude je ticho, nejsou ještě volby,
teprvé před nimi se bude mluvit hněvně,
a všechno slibovat a všechno---

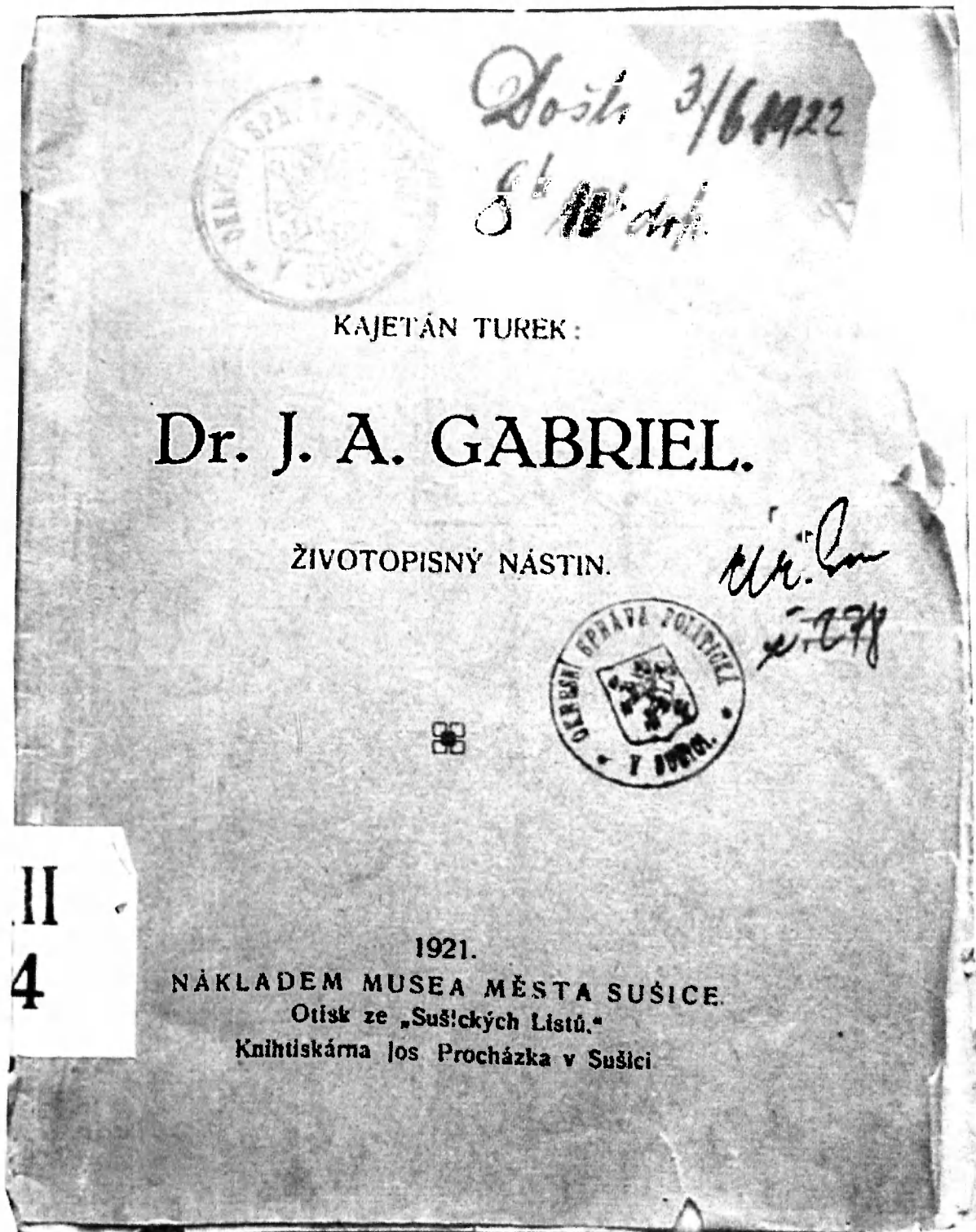
Ach srdce z ocele, spi dole pevně, pevně!!!

V Sušici 19. března 1898 Dr. Josef Holý

Příloha č. 35

Kajetán Turek: Dr. Josef Ambrož Gabriel – životopisný nástin, Sušice 1921

Muzeum Šumavy Sušice

Kantáta k odhalení desky JUDr. Jos. Ambroži Gabrielovi. Slova od JUC. J. Šebesty a Ond. Vávry. Složil Karel Folberger.

SOKA Klatovy, Pozůstalost J. A. Gabriela, karton č. 2a

Tempo
Kantáta k odhalení desky JUDr. Jos. Ambroži Gabrielovi.
Andante Slova od JUC. Šebesty a Ond. Vávry. Složil K. Folberger.

Zauznané velené klaho-ly, kladsejše jmeno muze,
o-sudu kterehoz za-bo-ti o-strymy tny ru-se. Mi-
ti-mu ti-du ve-noval vezdejsi statky, v ocel dal
zoblez i zi-ti huely o-desi vhlidne svezy. Zorhoval
pamalku potomkum sloem i cinem skvelym,
vzrusi dal mohuzne, vzrusi dal mo-huzne vyhorkum
svodo-dy, prava smelym. Strazcem byl hvozdu Sumary,
kol bre-hu sumne O-lavy Su si-ce uzornym uudecm.
a nepratel vlasti skudecm. Prite-li draby a
premilu, shledne kram shvazanyh krajü, ne semel vzpominu
K. Folberger

Dopis J. A. Gabriela neznámému příteli z 23. října 1850
Muzeum Šumavy Sušice, Pozůstalost J.A. Gabriela, složka P49

E 181.

Na P. ...
23 října 50.

Drahý příteli!

Prostě jen vám, když abyste
a přinejmenším Vám zaslal bych
a Štěpán, jest mi se se ženou
navrátím. Vína $\frac{1}{2}$ 12 vč. jen
ad Jendy. P. ...
že abyste a nas končoval
světlo nebyla více klína
ale vesale všem. Slavice
a Mnoušek byli svadky. P.
Mnouškova v Kármě byl také
zde. Štěpánovi tyden abyste
ujeden a zdravě se z di v
Druze, iedy o b. m. se objevine
a Lenice, chyne také vedou při
zede. Štal byst vám více se
se zde jete, než Pata a je se,
nem moly vasm. I Robem
bítu Vás a duhu

Váš upř. přítel
J. A. Gabriel
Marina, na rozdružení.

Prameny a literatura, kterou použil J.A. Gabriel při psaní monografie Královské město Sušice a jeho okolí

Gabriel, J. A.: Královské město Sušice a jeho okolí aneb Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, samot, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků, na základě statistiky, děje- a místopisu. Praha 1868, s- VI.-VIII.

1. Jaroslava Schallera Místopis království Českého, díl 3., kraj Prachenský. (Německý spis od r.1790)
2. J. G. Sommra: Čechy, 8. díl, kraj Prachenský. (Německý spis od r. 1840)
3. Časopis českého Musea, ročník 1834, s. 335. Listář historický od J. Schóna. Ročn. 1846. Horopis český od J.Krejčího, Ročník 1855. "Něco o pomezí země české" od V.V.Tomka; ročník 1856. "O starých cestách z Čech a z Moravy" od dra Hermenegilda Jirečka.
4. Frant. Palackého "Dějepis český"
5. Fr. Palackého "Archiv český" čili staré písemné památky české i moravské. Posud 22 svazky. V Praze 1840-1862.
6. Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemia et Moraviae. Pars I. Annorum 600-1253. Opera Caroli Jaromiri Erben, 1855.
7. Desky zemské.*)
8. Bohuslai Balbini Miscellanea historica regni Bohemiae. 10. vol. Pragae 1679-1688. fol. It. Bohemia docta 3. vol. Pr. 1776-1780
9. M. Paulus Stransky de Republica Bojema, Ludg. Batav. ex.offic. Elzevir. 1634
10. Lib. Erect.
11. Staří letopisové čeští.
12. F.W. Pelzel. "Kaiser Karl IV. König von Böhmen"
13. Bonaventurae Pittner "Thesaurus absconditus - S. Guntherus etc. Brunnae 1762

*) U každého panství neb statku zemského poznamenána jest řada kněh v deskách zemských se nacházejících s udáním čísel a známek listin v takové knize (jindy kvaterny) vepsaných a o tom statku jednajících, takže sobě každý statkář, když mu na tom právě bude záležeti, opisy takových často proň důležitých listin zjednati může.

14. T. J. Pessina de Czechorod "Prodromus Moravographiae" tj. předchůdce Moravopisu. V Litomyšli 1633.
15. M. Daniele Adama z Veleslavína kalendář historický. Praha (1577) 1590 Fol.
16. Chronologische Geschichte Böhmens von Fr. Pubitschka.
17. Život Viléma Rosenberka od Václ. Březana (Staročes. bibl. č. II.)
18. Obraz minulosti starožitného města Prachatic od F.J. Slámy. V Praze 1838.
19. Die k. Stadt Wodňan von Jos. Svhon. (Rukopis od r. 1831 v archivu městském Vodňanech, práce to velmi důkladná.)
20. D. M. Štembera místopis města Rakovníka. V Praze r. 1839.
21. Památná kniha fary Velhartické, založena od faráře Vojtěcha Pořického Prokopidesa z r. 1588
22. Liber memorabilium parochialis ecclesiae Petrovicensis.
23. J. A. Höffrle, Pfarer zu Gutwaserr. Ein Baum gepflanzt an den Wasserbächen Sct. Guntherus. Prag 1751
24. Kurz verfasste historische Nachricht vom Ursprung des Brunnleins Wodolinka, von Franz Hruška, Pfarer in Zbynitz. (Rukopis od r. 1776 v zámecké knihovně v Hrádku)
25. Der Böhmerwald von Jos. Wenzig und Joh. krejčí. Prag 1860
26. Der Bairische Wald (Böhmerwald). Illustriert und beschreiben von Bernhart Grueber und Adalb. Müller. Regensburg 1846.
27. Dr. Hermenegild Jireček "Slovanské právo v Čechách a na Moravě. Doba nejstarší od prvních zpráv do konce X. století. V Praze 1863
28. F. A. Heber Böhmens Burgen. Prag 1844-1848
29. Historisch-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis. Von P. Johann Trajer. Budweis 1862
30. Bernard Fürth, Fabriksherr zu Schüttenhhofen. Biographische skizze von Heliodor J. Truska. Wien 1854
31. Der land-und lehentäftliche Grundbesitz im K. Böhmen von Prof. Dr. Jonák, Prag 1865
32. Tafeln zur Statistik der Land- und Fortswirthschaft des Königreiches Böhmen. I. Band. 3. Heft. Kreis Pisek. 1863.
33. Zápisky bývalého měst. písaře v Sušici V. Kadeřávka ze 17.století.
34. Zápisky měšťana Prokopa Gehringra, sahající do 18.století
35. V. V. Tomka "Dějepis města Prahy" Díl I., V Praze 1855.
36. J. A. Dundra, úředníka Česk. musea v Praze "výpisky".